

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

SPRAWOZDANIE Z ORGANIZACJI CZĘŚCI MERYTORYCZNEJ SZKOLENIA

Tworzenie Lokalnej Strategii Rozwoju – od konsultacji społecznych do wskaźników

Szkolenie odbyło się w Hotelu KOZIOŁ
w dniach 19-21 lutego 2014 roku

Białystok, 24.02.2014 rok

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Organizator merytoryczny szkolenia i warsztatów:

SOEN PARTNERS sp. z o.o.

Ul. Warszawska 34

15-077 Białystok

Na zlecenie

Sekretariatu Regionalnej Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (organizator logistyki)

Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego

Współpraca: Podlaska Sieć Lokalnych Grup Działania

Eksperci:

Marta Małecka-Dobrogowska

Katarzyna Kitlas

Sławomira Machowicz

Joanna Sokólska

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Spis treści:

1. Wstęp	4
2. Koordynacja rekrutacji	4
3. Przebieg szkolenia i warsztatów	5
4. Podsumowanie pracy w grupach	91
Załącznik nr 1 Lista zgłoszonych osób	93
Załącznik nr 2 Lista obecności	96
Załącznik nr 3 Lista osób nocujących.....	101
Załącznik nr 4 CV Ekspertów	105
Załącznik nr 5 Materiał podsumowujący warsztaty w dniach 19-21 lutego 2014	125
Załącznik nr 6 Dokumentacja fotograficzna	156

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

1. Wstęp

Szkolenie pt. **Tworzenie Lokalnej Strategii Rozwoju – od konsultacji społecznych do wskaźników** zorganizowane zostało w **dniach 19 – 21 lutego 2014 roku**. Szkolenie było odpowiedzią na sygnalizowaną przez lokalne grupy działania potrzebę przypomnienia i zaktualizowania wiedzy na temat działań uspołeczniania programowania lokalnych strategii rozwoju oraz planowania celów i działań w powiązaniu ze wskaźnikami ich realizacji. Szkolenie finansowane było ze środków pochodzących z Pomocy Technicznej PROW na lata 2007-2013.

2. Koordynacja rekrutacji

W ramach rekrutacji uczestników została opracowana baza adresowa na potrzeby wysyłki zaproszeń oraz przygotowane karty rejestracji uczestników w oparciu o wskazania Zamawiającego oraz wytyczne dotyczące wizualizacji.

W dniach 4-10 lutego 2014r. trwała rekrutacja osób chętnych do udziału w szkoleniu. Do przedstawicieli wszystkich lokalnych grup działania z terenu województwa podlaskiego (oraz grupy rybackiej), do sekretariatu PROW i KSOW zostały wysłane zaproszenia mailowe i wystosowane informacje telefoniczne.

Do dnia 10 lutego zostały zgłoszone 52 osoby z 15 Lokalnych Grup Działania (nie zgłosiła się LGD Szelment), z Lokalnej Grupy Rybackiej i z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego. Zgodnie ze zgłoszeniami przesłanymi za pomocą email, faxu, poczty tradycyjnej i przekazanych telefonicznie, nocleg w dniu 19 lutego zadeklarowało 49 osób, w dniu 20 lutego 45 osób, natomiast wyżywienie w dn. 19 i 20 lutego 50 osób, zaś 21 lutego 48 osób (załącznik nr 1). Ostateczna liczba osób przekazana została do Hotelu KOZIOŁ, który zabezpieczył i zakontraktował zaplecze logistyczne dla w/w liczby osób. Z uwagi na przyczyny zewnętrzne i obowiązki służbowe 4 zgłoszonych uczestników nie wzięło udziału w szkoleniu (M.K. Baszko, R. Ramotowska, D. Malinowska, A. Zdanowicz), 3 było krócej niż planowało (D. Seweryńska, A. Łotysz, U. Wojszel, która przyjechała za p. E. Filipowicz – byli obecni tylko pierwszego dnia i nie nocowali). Organizatorzy zostali powiadomieni o tym po terminie zgłoszenia liczby osób w hotelu oraz w trakcie trwania szkolenia. Wykonawca zorganizował i przeprowadził rejestrację uczestników. Ostatecznie w szkoleniu wzięło udział: 19 lutego - 48 osób, 20 i 21 lutego - 44 osoby (lista

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

obecności – załącznik nr 2); nocowało: 19 lutego – 45 osób, 20 lutego – 44 osoby (lista osób nocujących – załącznik nr 3).

Podczas szkolenia

3. Przebieg szkolenia i warsztatów

Szkolenie wraz z warsztatami odbyło się zgodnie zaplanowanym programem:

Ramowy program szkolenia p.n.:				
Tworzenie Lokalnej Strategii Rozwoju – od konsultacji społecznych do wskaźników realizacji				
Miejsce spotkania:				
Hotel Kozioł, Kozioł, 18-500 Kolno				
19.02.2014 (środa)				
12.00-13.00	Rejestracja uczestników Zakwaterowanie. Obiad			
13.00-13.15	Oficjalne otwarcie/powitanie uczestników/uczestniczek			Przedstawiciele organizatorów
13.15-14.00	Stan prac nad dokumentami strategicznymi województwa podlaskiego i PROWu w zakresie CLLD/RLKS			Joanna Sokólska (1h)
14.00-14.45	Wprowadzenie do strategicznego planowania nowych strategii (LGD w nowej perspektywie – wnioski i rekomendacje z warsztatów XI.2013)			Marta Małecka-Dobrogowska (1h)
14.45-15.00	Przerwa kawowa			
15.00-16.30	Jak planować i mierzyć postępy w realizacji LSR – wykład wprowadzający cz.1			Joanna Sokólska (2h)
16.30-19.30	Praca w grupach: Analiza i aktualizacja zakresów dokumentów strategicznych LGD w kontekście planowanych wskaźników produktu i rezultatu– (3h)			
	GRUPA A (K. Kitlas)	GRUPA B (J. Sokólska)	GRUPA C (S. Machowicz)	GRUPA D (M. Małecka-Dobrogowska)
19.30	Kolacja			
20.02.2014 (czwartek)				
Do 9.00	Śniadanie dla nocujących			
9.00-9.45	Jak planować i mierzyć postępy w realizacji LSR – wykład cz.2			Joanna Sokólska (1h)
9.45-10.00	Przerwa Kawowa			
10.00-13.00	Praca w grupach: Analiza i aktualizacja zakresów dokumentów strategicznych LGD w kontekście planowanych wskaźników produktu i rezultatu– (3h)			
10.00-13.00	GRUPA A	GRUPA B	GRUPA C	GRUPA D
12.30-12.45	Podsumowanie pracy grupy, w tym na forum	Podsumowanie pracy grupy, w tym na forum	Podsumowanie pracy grupy, w tym na forum	Podsumowanie pracy grupy, w tym na forum
13.00-14.00	Obiad			
14.00-15.30	Konsultacje i partycypacja w tworzeniu strategii –wykład wprowadzający cz.1			Marta Małecka-Dobrogowska (2h)
15.30-17.30	Praca w grupach: Konsultacje i partycypacja w praktyce - w kontekście planowanych LSR– (2h)			

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

	GRUPA A (K. Kitlas)	GRUPA B (J. Sokólska)	GRUPA C (S. Machowicz)	GRUPA D (M. Małecka-Dobrogowska)
19.00	Kolacja			
21.02.2014 (piątek)				
Do 9.00	Śniadanie dla nocujących			
9.00-9.45	Konsultacje i partycypacja w tworzeniu strategii – wykład cz.2			Marta Małecka-Dobrogowska (1h)
9.45-13.45	Praca w grupach: Konsultacje i partycypacja w praktyce - w kontekście planowanych LSR – (4h)			
	GRUPA A	GRUPA B	GRUPA C	GRUPA D
	Podsumowanie pracy grupy, w tym na forum	Podsumowanie pracy grupy, w tym na forum	Podsumowanie pracy grupy, w tym na forum	Podsumowanie pracy grupy, w tym na forum
14.00	Oficjalne zakończenie szkolenia i warsztatów			
14.30	Obiad			

W programie zaplanowane zostały wykłady, przygotowane i prowadzone przez Joannę Sokólską i Martę Małecką – Dobrogowską oraz część warsztatowa (praca w 4 grupach), którą moderowały Joanna Sokólska, Marta Małecka – Dobrogowska, Katarzyna Kitlas i Sławomira Machowicz (CV ekspertów stanowią załącznik nr 4).

Podczas trzech dni szkolenia odbyły się następujące wykłady:

Pierwszy wykład pt „Stan prac nad dokumentami strategicznymi województwa podlaskiego i PROWu w zakresie CLLD/RLKS” w formie prezentacji multimedialnej przedstawiła zgromadzonym Joanna Sokólska.

Slajd 1

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach
Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

**Stan prac nad dokumentami strategicznymi województwa
podlaskiego i PROWu w zakresie RLKS:
RLKS w świetle aktualnych zapisów w PROW 2014-2020,
Projekcie Umowy Partnerstwa oraz RPOWP 2014-2020**

Joanna Sokólska
Środa, 19 lutego 2014r.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 2

Wdrażanie nowej perspektywy finansowej 2014-2020 – dokumenty programowe

- „Rozporządzenie Ramowe” - Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1305/2013 dotyczące wdrażania wszystkich funduszy europejskich – przyjęte 17.12.2013 r.
- „Rozporządzenie EFROW” - Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1303/2013 dotyczące wdrażania Europejskiego Funduszu Rozwoju Obszarów Wiejskich – przyjęte 17.12.2013 r.
- Projekt Umowy Partnerskiej – wersja z grudnia 2013 r. przyjęta 8 stycznia 2014 r. przez Radę Ministrów i wysłana do Brukseli. Jest już po pierwszej rundzie poprawek. Czerwiec 2014 r. – planowane zakończenie negocjacji z KE.
- Projekt PROW 2014-2020: wersja 3 z 24 stycznia 2014 r. Do 14 lutego 2014 trwały konsultacje społeczne. Do 10 kwietnia 2014 r. MRiRW planuje wystać do Brukseli.
- Projekt RPOWP 2014-2020: wersja przyjęta przez Zarząd Województwa 8 listopada 2013 r. Do 2 stycznia 2014 r. konsultacje społeczne. 26 lutego posiedzenie Grupy Roboczej, na którym zostanie zaprezentowana wersja po konsultacjach społecznych, nowej wersji Umowy Partnerskiej i nowej wersji linii demarkacyjnych. Marzec 2014 planowane przyjęcie przez Komitet Monitorujący i Zarząd Województwa a następnie wysłanie do Brukseli.

Slajd 3

Projekt PROW 2014-2020 (wersja z 24 stycznia 2014 r.)

Podstawa prawna działania LEADER:

- Art. 42-44 „Rozporządzenia EFROW”
(Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1303/2013 z 17.12.2013 r.)
- Art. 32-35 i 65-71 „Rozporządzenia Ramowego” (Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1305/2013 z 17.12.2013 r.)

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 4

Projekt PROW 2014-2020 (wersja z 24 stycznia 2014 r.)

Zasady ogólne

- LEADER realizowany może być na obszarach wiejskich, przez które rozumieć należy obszar całego kraju, z wyłączeniem obszaru miast o liczbie mieszkańców większej niż 20.000.
- Jedna LSR będzie realizowana na obszarze zamieszkanym przez minimum 30 000 mieszkańców i maksimum 150 000 mieszkańców i obejmować będzie obszar przynajmniej 2 gmin.
- LGD mogą ubiegać się o otrzymanie zaliczki nie przekraczającej 50% wsparcia publicznego związanego z kosztami bieżącymi i kosztami aktywizacji. Wdrożony zostanie dodatkowy system zaliczkowania na zasadach przewidzianych w przepisach krajowych.
- Wybrana może zostać LSR, która będzie realizowana przez LGD działającą **w formie prawnej stowarzyszenia posiadającego osobowość prawną** przewidzianego w przepisach ustawy o realizacji Programu oraz o Rozwoju Lokalnym Kierowanym przez Społeczność (RLKS).

Slajd 5

Projekt PROW 2014-2020 (wersja z 24 stycznia 2014 r.)

Wybór LGD do realizacji LSR (1)

- Wybór LSR do ich realizacji przez LGD będzie dokonywany przez samorząd województwa. Na poziomie regionalnym będzie ustanowiony komitet wybierający.
- Ogłoszenie konkursu na wybór LSR nastąpi w terminie jednakowym w całym kraju a ocena LSR i LGD zostanie dokonana w oparciu o kryteria dostępu i wyboru jednolite w całym kraju.
- Wyznaczona zostanie podstawowa kwota przypadająca na każdą wybraną LSR (zarówno na realizację operacji w ramach LSR jak i wsparcie kosztów bieżących i aktywizacji). Kwota podstawowa zwiększana będzie maksymalnie o iloczyn liczby tej ludności wykraczającej ponad przyjęte minimum (30 tys. mieszkańców) oraz dodatkowej kwoty.
- Po dokonaniu oceny LSR ostateczny budżet będzie ustalony z uwzględnieniem otrzymanej liczby punktów.
- Wybór LSR nastąpi nie później niż 2 lata po zatwierdzeniu przez KE Umowy Partnerstwa. Opublikowanie zaproszenia dla LGD do wniosków na wybór ich LSR nastąpi nie później niż 9 miesięcy przed ostateczną datą przewidzianą na wybór LSR do ich realizacji przez LGD.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 6

Projekt PROW 2014-2020 (wersja z 24 stycznia 2014 r.)

Wybór LGD do realizacji LSR (2)

- Kryteria wyboru dotyczą oceny potencjału i doświadczenia LGD oraz jakości LSR.
- Premiowane będą LSR, które zawierają już na etapie wyboru opis projektu współpracy.
- W procesie wyboru LSR dodatkowe punkty zostaną przyznane obszarom o niekorzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej uwzględniając poziom bezrobocia w szczególności osób młodych i powyżej 50 lat, kobiety, PKB oraz liczbę osób niepełnosprawnych.
- Premiowane będą kryteria oceny operacji opracowane przez LGD, które są powiązane z celem szczegółowym 6B „wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich”.
- Na poziomie poszczególnych LSR wymagane będzie dookreślenie w planie działania zakresu wsparcia z PROW 2014-2020, sposobu osiągnięcia celów LSR, mierzalnych wskaźników i planowanego budżetu.
- **Jednocześnie jednak przewiduje się, że LGD opracują kompleksową strategię z szeroko określonymi celami, nie ograniczającą się do wsparcia z EFRROW czy innych funduszy EFSI. Strategia powinna stanowić dokument odpowiadający na zdiagnozowane w ramach analizy SWOT problemy. Dopuszczalna jest sytuacja, w której jedynie jej część znajdzie źródło finansowania w perspektywie najbliższych kilku lat.**

Slajd 7

Projekt PROW 2014-2020 (wersja z 24 stycznia 2014 r.)

Wdrażanie LSR – rodzaje projektów wdrażanych przez LGD (1)

1. „Ścieżka klasyczna”

- LGD dokonuje oceny:
 - zgodności operacji z LSR
 - zasadności operacji (pod kątem zakresu i planowanego budżetu), **w tym ustalenie kwoty wsparcia,**
 - formalnej operacji,
- podejmuje decyzję o wyborze operacji, w tym odmawia wyboru operacji, która:
 - nie została uzupełniona zgodnie ze wskazaniami LGD,
 - nie jest zgodna z LSR,
 - nie otrzymała wystarczającej ilości punktów w ramach oceny zgodnie z kryteriami oceny operacji,
- przekazuje do podmiotu wdrażającego (samorządu województwa) do ostatecznej weryfikacji kwalifikowalności jedynie wniosków wybranych do finansowania w ramach LSR.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 8

Projekt PROW 2014-2020 (wersja z 24 stycznia 2014 r.)

Wdrażanie LSR – rodzaje projektów wdrażanych przez LGD (2)

2. **Realizacja „projektów własnych”**, tj. samodzielnie jako beneficjent przy zapewnieniu konkurencyjnego wyboru projektów.
3. **Realizacja projektów „parasolowych”**, w ramach zakresu dostępnego dla podejścia Leader:
 - Beneficjentem ubiegającym się o wsparcie przed podmiotem wdrażającym jest LGD, i to LGD jest wskazywana w systemie jako beneficjent.
 - Projekt taki składa się z szeregu „mikro-projektów”, których realizatorami są różnorodne podmioty działające na obszarze objętym LSR.
 - Wszystkie „mikro-projekty” wchodzące w skład projektu „parasolowego” są projektami komplementarnymi i łącznie przyczyniają się do realizacji, założonych dla danego projektu „parasolowego”, celów i wskaźników.
 - W przypadku projektów parasolowych maksymalna całkowita wartość „mikro-projektu” – 50 000 zł, a całkowita wartość projektu „parasolowego” – 400 000 zł.

Maksymalny udział wsparcia dla LGD (koszty bieżące, aktywizacja, projekty własne, projekty parasolowe oraz przygotowanie i realizacja projektów współpracy) nie może przekraczać 50% całości wsparcia kierowanego z Programu na daną LSR.

Slajd 9

Projekt PROW 2014-2020 (wersja z 24 stycznia 2014 r.)

Poddziałanie „Wsparcie przygotowawcze” (1)

- Wsparcie przygotowawcze przewidziane zostanie dla beneficjentów w liczbie 105% planowanej liczby LGD w ramach programu.
- Rodzaj wsparcia: Pomoc ma formę ryczałtowanej płatności.
- Koszty kwalifikowalne:
 - administracyjne, w tym osobowe;
 - działań szkoleniowych przygotowujących lokalnych partnerów do opracowania i wdrażania LSR;
 - związane z opracowaniem LSR, w tym koszty badań, analiz, opracowań i prowadzenia konsultacji ze społecznościami lokalnymi wspierającymi przygotowanie LSR oraz koszty doradztwa;
 - nawiązywania i pogłębiania współpracy z innymi obszarami wiejskimi, w tym czynności przygotowawcze w stosunku do projektów współpracy.
- **Beneficjenci: stowarzyszenie, fundacja lub związek stowarzyszeń, z wyłączeniem stowarzyszeń jednostek samorządu terytorialnego.**
- Pomoc może być przyznana wnioskodawcy, jeżeli:
 - ✓ obszar objęty jego działalnością jest obszarem wiejskim lub zawiera obszar wiejski.
 - ✓ obszar wiejski stanowiący lub zawierający się w obszarze objętym działalnością wnioskodawcy składa się z obszaru przynajmniej 2 gmin i zamieszkiwany jest przez nie mniej niż 30 tys. i nie więcej niż 150 tys. mieszkańców.
 - ✓ członkami (partnerami) wnioskodawcy jest przynajmniej po jednym przedstawicielu z każdego sektora (społecznego, gospodarczego i publicznego) z każdej gminy.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 10

Projekt PROW 2014-2020 (wersja z 24 stycznia 2014 r.)

Poddziałanie „Wsparcie przygotowawcze” (2)

- Pomoc wypłacana będzie nie wcześniej niż od 1 lipca 2015, tj. od momentu zakończenia wsparcia w zakresie kosztów bieżących i animacji w ramach PROW 2007-2013.
- **Warunkiem wypłaty pomocy jest złożenie projektu LSR wraz z ostatnim wnioskiem o płatność.**
- Kryteria wyboru będą uwzględniać m.in. doświadczenie wnioskodawcy w zakresie realizacji projektów z wykorzystaniem funduszy unijnych, pracy ze społecznościami lokalnymi. Ponadto ocenie podlegać będzie **jakość przedłożonej koncepcji rozwoju lokalnego obszaru** objętego działalnością wnioskodawcy.
- Kryteria zostaną skonsultowane z Komitetem Monitorującym.
- Kwota i wielkość wsparcia zostanie określona na podstawie przeprowadzonej analizy kosztów.

Slajd 11

Projekt PROW 2014-2020 (wersja z 24 stycznia 2014 r.)

Poddziałanie „Realizacja operacji w ramach lokalnych strategii rozwoju” (1)

Szczegółowy opis rodzajów operacji wdrażanych w ramach lokalnej strategii rozwoju:

1. Podnoszenie kompetencji osób z obszaru LSR, wymiana doświadczeń i dobrych praktyk w powiązaniu ze wzrostem mobilności zawodowej, a także dywersyfikacji źródeł dochodu oraz rozwojem przedsiębiorczości. Szkolenia finansowane w ramach LSR stanowiąc będą uzupełnienie oferty szkoleniowej podmiotów specjalizujących się w podnoszeniu kompetencji, aktywizacji i reorientacji zawodowej oraz dotyczyć będą indywidualnych odbiorców zgłaszających się do LGD. **Wsparcie ukierunkowane na rolników i osoby długotrwale pozostające bez pracy.**
2. Zakładanie nowych przedsiębiorstw oraz rozwój przedsiębiorczości, w tym przetwórstwa produktów rolnych. W przypadku zakładania nowych przedsiębiorstw ze wsparcia wyłącza się rolników ubezpieczonych w pełnym zakresie w KRUS. Ze wsparcia wyklucza się świadczenie usług rolniczych.
3. Tworzenie inkubatorów przetwórstwa lokalnego, tj. infrastruktury służącej przetwarzaniu produktów rolnych w celu udostępniania jej lokalnym producentom zmierzającym do dywersyfikacji źródeł dochodu.
4. Tworzenie i funkcjonowanie sieci w zakresie krótkich łańcuchów żywnościowych, rynków lokalnych lub usług turystycznych.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 12

Projekt PROW 2014-2020 (wersja z 24 stycznia 2014 r.)

Szczegółowy opis rodzajów operacji wdrażanych w ramach lokalnej strategii rozwoju:

5. Tworzenie rozwój i wyposażenie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, przeznaczonej na użytek publiczny. **Jedynymi beneficjentami działania są jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, bądź jednostki organizacyjne.**
6. Promowanie, zachowanie lub oznakowanie lokalnego dziedzictwa przyrodniczego, kulturowego i historycznego, pod warunkiem zapewnienia jego dostępności zwiedzającym. **Jst i ich związki, bądź jednostki organizacyjne są wyłączone z tego działania.**
7. Tworzenie, ulepszenie, rozbudowa lub wyposażenie infrastruktury społecznej, mającej na celu poprawę jakości życia na obszarach wiejskich, która związana jest z działalnością:
 - żłobków, klubów dziecięcych, przedszkoli, oddziałów przedszkolnych i innych form wychowania przedszkolnego,
 - placówek dziennego pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych,
 - instytucji kultury.
 - **W ramach operacji, o których mowa w pkt 7 nie są kwalifikowane elementy infrastruktury technicznej.**
 - **Jedynymi beneficjentami działań o których jest mowa w pkt 7 są jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, bądź jednostki organizacyjne.**

Slajd 13

Projekt PROW 2014-2020 (wersja z 24 stycznia 2014 r.)

Poddziałanie „Realizacja operacji w ramach lokalnych strategii rozwoju” (2)

Beneficjenci :

- Osoby fizyczne.
- Osoby prawne, w tym m.in. kółka rolnicze, jednostki samorządu terytorialnego z wyłączeniem województw, ich związki bądź ich jednostki organizacyjne, organizacje pozarządowe, spółdzielnie, kościoły, związki wyznaniowe.
- Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawy przyznają zdolność prawną.
- W przypadku projektów parasolowych beneficjentem jest LGD a odbiorcami realizującymi „mikro-projekt” są: osoby fizyczne, osoby prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawy przyznają zdolność prawną. Odbiorcami realizującymi mikro-projekt mogą być również grupy nieformalne, tj. np. koła gospodyń wiejskich, nadleśnictwa i jednostki ochotniczej straży pożarnej.
- **W przypadku operacji z zakresu zakładania i rozwoju przedsiębiorczości, operacja jest realizowana w miejscowości (miejscowościach) poniżej 5 tys. mieszkańców.**
- **W przypadku wsparcia w zakresie rozwijania działalności gospodarczej, uzyskanie pomocy powyżej 25 000 zł wymaga utworzenia co najmniej jednego miejsca pracy.** Warunek ten weryfikowany jest w odniesieniu do beneficjenta operacji (lub realizatora mikro-projektu) biorąc pod uwagę łączną kwotę udzielonego wsparcia.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 14

Projekt PROW 2014-2020 (wersja z 24 stycznia 2014 r.)

Poddziałanie „Realizacja operacji w ramach lokalnych strategii rozwoju” (3)

- Pomoc nie jest przyznawana na:
 - ✓ operacje służące zaspokajaniu partykularnych potrzeb beneficjenta (lub beneficjenta ostatecznego),
 - ✓ organizację operacji cyklicznych, za wyjątkiem wydarzenia inicjującego cykl wydarzeń,
 - ✓ samodzielne wydarzenia promocyjne niepowiązane z zakresami tematycznymi wspieranymi w ramach działania LEADER, poza promocją obiektów turystycznych, dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego albo produktu lokalnego.
- Podmiotowi, który otrzymał pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej, pomoc na rozwój tej działalności może być przyznana nie wcześniej niż po upływie 2 lat od dnia przyznania tej pomocy.
- Maksymalna kwota pomocy dla danego rodzaju operacji będzie ustalona przez LGD.
- Maksymalna wysokość pomocy na utworzenie inkubatorów przetwórstwa lokalnego – 800 000 zł na beneficjenta w okresie realizacji Programu.
- **Limit pomocy na beneficjenta realizującego operacje w ramach LSR – 300 000 zł w okresie realizacji Programu, za wyjątkiem operacji polegającej na utworzeniu inkubatora przetwórstwa lokalnego.**
- Minimalna całkowita wartość operacji realizowanych poza projektem „parasolowym” – 50 000 zł.
- Intensywność pomocy wynosi od 50% do 100% kosztów kwalifikowanych operacji, w zależności od charakteru operacji i rodzaju beneficjenta.
- W przypadku operacji realizowanych w zakresie działalności gospodarczej intensywność pomocy nie może być wyższa niż 50%.

Slajd 15

Projekt PROW 2014-2020 (wersja z 24 stycznia 2014 r.)

Poddziałanie „Wdrażanie projektów współpracy”

- Rodzaj operacji: przygotowanie projektu współpracy i realizacja projektu współpracy.
- Projekty współpracy mogą dotyczyć współpracy międzyterytorialnej (pomiędzy LGD w ramach jednego województwa lub z różnych województw) lub międzynarodowej.
- Rodzaj wsparcia: pomoc ma formę refundacji.
- Beneficjenci: LGD, których LSR zostały wybrane do realizacji i finansowania ze środków Programu.
- Pomoc może być przyznana, jeżeli projekt współpracy:
 - ✓ jest zgodny z LSR wszystkich LGD ubiegających się o wsparcie w ramach Programu,
 - ✓ jest realizacją wspólnego przedsięwzięcia,
 - ✓ wykaże mierzalny wpływ na rozwój gospodarczy lub sytuację grup defaworyzowanych obszaru objętego LSR i zapewni trwałość jego rezultatów,
 - ✓ przyczyni się do osiągnięcia wskaźników określonych w LSR wszystkich wnioskujących LGD.
- Jeżeli projekt współpracy zawarty jest w LSR, musi to mieć odzwierciedlenie we wskaźnikach przewidzianych w LSR. Jeśli projekt nie jest zawarty w LSR, jego realizacja będzie możliwa jeżeli do LSR zostaną dodane nowe wskaźniki lub zostanie podwyższony poziom obecnych, ze wskazaniem, że zostaną osiągnięte poprzez projekt współpracy.
- Całkowity planowany koszt jednego projektu międzyregionalnego: minimum 50 000 zł.
- Limit pomocy na LGD w okresie realizacji Programu: do 500 000 zł, w tym do 75 000 zł na przygotowanie projektów.
- Intensywność pomocy wynosi do 100% kosztów kwalifikowanych operacji.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 16

Projekt PROW 2014-2020 (wersja z 24 stycznia 2014 r.)

Poddziałanie „Koszty bieżące”

- Rodzaj operacji: wsparcie bieżącego funkcjonowania LGD zapewniające sprawną i efektywną pracę LGD w tym sprawne funkcjonowanie biura LGD oraz doskonalenie zawodowe osób uczestniczących w realizacji tych LSR.
- Rodzaj wsparcia: pomoc ma formę dotacji, która w zależności od rodzaju kosztów oraz decyzji LGD może być przyjąć formę: zwrotu kosztów kwalifikowalnych, płatności ryczałtowych lub finansowania ryczałtowego określonego przez zastosowanie wartości procentowej do jednej lub kilku kategorii kosztów.
- Koszty kwalifikowalne obejmują:
 - koszty administracyjne LGD, w tym koszty personelu;
 - ✓ koszty szkolenia;
 - ✓ koszty związane z kształtowaniem wizerunku;
 - ✓ koszty finansowe;
 - ✓ koszty związane z tworzeniem sieci kontaktów.
- Beneficjenci : LGD, których LSR zostały wybrane do realizacji i finansowania ze środków Programu.
- Wsparcie nie może dotyczyć kosztów zrefundowanych w ramach innych programów współfinansowanych ze środków funduszy EFSI.
- **Intensywność pomocy wynosi do 85% kosztów kwalifikowanych operacji (do 80% w przypadku Mazowsza).**

Slajd 17

Projekt PROW 2014-2020 (wersja z 24 stycznia 2014 r.)

Poddziałanie „Aktywizacja”

- Rodzaj operacji: wsparcie procesu aktywizacji związanej z realizacją LSR. Zapewnienie wsparcia dla potencjalnych beneficjentów w opracowaniu projektów, przygotowaniu wniosków i realizacji projektów (prowadzenie przez LGD doradztwa na rzecz potencjalnych beneficjentów LSR).
- Rodzaj wsparcia: pomoc ma formę dotacji, która w zależności od rodzaju kosztów oraz decyzji LGD może być przyjąć formę: zwrotu kosztów kwalifikowalnych, płatności ryczałtowych lub finansowania ryczałtowego określonego przez zastosowanie wartości procentowej do jednej lub kilku kategorii kosztów.
- Beneficjenci: LGD, których LSR zostały wybrane do realizacji i finansowania ze środków Programu.
- Warunki kwalifikowalności: zgodność z LSR.
- Zasady dotyczące ustanawiania kryteriów wyboru: możliwość uzyskania wsparcia zapewniona jest dla wszystkich LGD wybranych do realizacji LSR.
- **Intensywność pomocy wynosi do 85% kosztów kwalifikowanych operacji (do 80% w przypadku Mazowsza).**
- Wsparcie nie może dotyczyć kosztów zrefundowanych w ramach innych programów współfinansowanych ze środków funduszy EFSI.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 18

Projekt PROW 2014-2020 (wersja z 24 stycznia 2014 r.)

Komplementarność z innymi działaniami PROW:

Podstawowe usługi dla ludności wiejskiej:

- Pozytywna opinia LGD potwierdzająca spójność i zgodność operacji z LSR jako kryterium dostępu – operacja w zakresie, który nie będzie realizowany ze środków LSR ale zostanie wskazany w LSR jako istotny dla rozwoju danego obszaru, przed podjęciem przez właściwą instytucję decyzji o przyznaniu dofinansowania podlegać będzie opinii LGD.
- Pozytywna opinia stanowić będzie podstawę do ubiegania się o wsparcie. Proces opiniowania przez LGD powinien nastąpić przed datą rozpoczęcia naboru wniosków przez właściwe instytucje, tak aby nie wydłużać procesu przyznawania pomocy i ma charakter obowiązkowy (operacja, która nie uzyska pozytywnej opinii LGD automatycznie będzie wykluczona z dofinansowania).

Slajd 19

RLKS w Projekcie Umowy Partnerskiej

- Stosowanie instrumentu RLKS jest dobrowolne dla polityki spójności (EFS i EFRR) i WPRyB (EFMiR), a obowiązkowe dla WPR (min. 5% środków EFRROW). W ten sposób RLKS może być instrumentem skierowanym do różnego typu obszarów, nie tylko obszarów wiejskich.
- Sposób oraz warunki wdrażania RLKS ze wszystkich funduszy zostaną uszczegółowione w przepisach prawa, programach operacyjnych i dokumentach programowych, tj. **wytocznych**. Zakres tych regulacji prawnych ze względu na brak pełnej harmonizacji zasad na poziomie unijnym w ramach polityk i funduszy może być różny w zależności od funduszu.
- Działania realizowane w ramach instrumentu, w zależności od terytorium którego dotyczą, będą mogły być finansowane z następujących funduszy:
 - ✓ EFRROW na obszarach wiejskich (tj. na obszarze całego kraju z wyłączeniem obszaru miast o liczbie mieszkańców większej niż 20 tys.),
 - ✓ EFMR na obszarach rybackich,
 - ✓ oraz w zależności od decyzji poszczególnych samorządów wojewódzkich: EFS i/lub EFRR (w RPO) na obszarze całego kraju, przy czym na obszarach wiejskich i rybackich jako uzupełnienie wsparcia odpowiednio - EFRROW i EFMiR.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 20

RLKS w Projekcie Umowy Partnerskiej

Wsparcie realizacji RLKS w ramach RPO może odbywać się w 3 następujących formułach:

1. **Formuła bezpośrednia** - realizacja jedno lub wielofunduszowych LSR na całym obszarze województwa zgodnie z zasadami wskazanymi w UP, ustawie, rozporządzeniach i wytycznych. Dopuszczona jest wielofunduszowość LSR, przy założeniu, że ostateczna decyzja o zaangażowaniu poszczególnych funduszy w realizację LSR podejmowana jest na poziomie regionalnym.
2. **Formuła pośrednia** - wsparcie LGD na obszarach wiejskich i rybackich, wybranych do wsparcia z EFRROW i EFMR, jako beneficjentów w ramach RPO bez wskazania w momencie wyboru LSR indykatywnego budżetu na projekty realizowane w ramach LSR ze środków EFS i/lub EFRR oraz bez udziału EFS w finansowaniu kosztów bieżących i animacji. W tej formule nie będą tworzone LSR/LGD na obszarach miejskich powyżej 20 tys. mieszkańców. Mogą być przewidziane oddzielne konkursy dla LGD jako zwykłych beneficjentów.
3. **Formuła mieszana** łącząca 2 opcje:
3a) wsparcie LGD na obszarach wiejskich i rybackich na zasadzie beneficjentów (formuła 2) +,
3b) umożliwienie realizacji RLKS na obszarach miejskich powyżej 20 tys. mieszkańców lub w dzielnicach takich miast (w formule 1).
 - Wybór formuły i wielkości wsparcia zależy od zarządu województwa i powinien być wskazany w RPO.
 - Formuła bezpośrednia jest najpełniejszą realizacją instrumentu RLKS zgodnie z zapisami rozporządzenia ramowego.

Slajd 21

RLKS w Projekcie Umowy Partnerskiej

- W przypadku RPO, bezpośrednie wsparcie RLKS (formuła 1 i 3b) lub pośrednie wsparcie RLKS (formuła 2 i 3a) może być realizowane w ramach priorytetu inwestycyjnego **9.9 „lokalne strategie rozwoju realizowane przez społeczność”** w ramach EFS oraz oddzielnego priorytetu inwestycyjnego w ramach EFRR (**9 ca**) – „przedsięwzięcia inwestycyjne w kontekście rozwoju LSR kierowanych przez społeczność”.
- Pomimo zaprogramowania RLKS w osi/osiach priorytetowych w CT9 RLKS może obejmować zakres tematyczny innych celów tematycznych.
- Cele szczegółowe RLKS finansowanego z EFS i/lub EFRR oraz formuła wsparcia zostaną uszczegółowione w poszczególnych RPO z uwzględnieniem lokalnych problemów i potrzeb, na podstawie analiz dotychczasowego funkcjonowania inicjatywy LEADER oraz zakresu wsparcia oferowanego w ramach PROW i PO RiM.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 22

RLKS w Projekcie Umowy Partnerskiej

Typy działań, które są w szczególności predysponowane do włączenia w ramy RLKS lub objęcia wsparciem pośrednim:

1. Odbudowa zdolności do rozwoju poprzez zintegrowaną rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich.
2. Wsparcie dla procesów rozwojowych i restrukturyzacyjnych wobec obszarów wiejskich i miejskich.
3. Poprawa dostępu mieszkańców do podstawowych dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe.
4. Działania z zakresu rynku pracy oraz stymulacja wewnętrznego potencjału gospodarczego.
5. Zwiększenie aktywności społeczno-zawodowej osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym;
6. Ochrona środowiska i wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego na rzecz lokalnego rozwoju społeczno – gospodarczego.
7. Wspieranie rozwijania połączeń na linii miasto-wieś.

Slajd 23

RLKS w Projekcie Umowy Partnerskiej

Podstawowe zasady realizacji RLKS (1)

- Dopuszcza się realizację strategii jedno lub wielofunduszowych, jednak przy zachowaniu podstawowej zasady 1 LGD - 1 obszar - 1 LSR. Wyjątek może dotyczyć obszarów zdominowanych przez sektor rybacki, na których w szczególności uzasadnionych przypadkach zarząd województwa może dopuścić funkcjonowanie dwóch spójnych LSR – ogólnej i branżowej rybackiej.
- W miastach powyżej 20 tys. mieszkańców podstawowym obszarem realizacji LSR, na którym funkcjonuje jedna LGD, może być – na zasadzie wyjątku - dzielnica lub grupa dzielnic, w rozumieniu jednostek pomocniczych gminy tworzonych na podstawie art. 5 *ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym*. Alternatywnie rekomendowane jest rozwiązanie polegające na tym, że LSR obejmująca większy obszar przewiduje instrumenty planistyczne i wdrożeniowe kierowane do mniejszych terytoriów – takich jak dzielnice czy osiedla wyodrębnione funkcjonalnie, społecznie, historycznie czy administracyjnie.
- W przypadku LGD na obszarach miejskich minimalna liczba ludności objętych LSR wynosi 20 000 mieszkańców, niezależnie czy dotyczy całego miasta, dzielnicy czy grupy dzielnic.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 24

RLKS w Projekcie Umowy Partnerskiej

Podstawowe zasady realizacji RLKS (2)

- LSR mogą być realizowane poprzez jednofunduszowe projekty na trzy sposoby:
 1. Projekty realizowane indywidualnie w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż LGD i wybieranych przez organ decyzyjny LGD, a następnie przedkładanych do weryfikacji do urzędu marszałkowskiego.
 2. Projekty parasolowe, w ramach których LGD jako beneficjent organizuje konkursy na realizację mikroprojektów zapewniając ich rozliczanie, monitoring i odpowiadając przed zarządem województwa za prawidłowość wydatków i realizację wskaźników wynikających z umowy o dofinansowanie projektu parasolowego.
 3. Projekty „własne” LGD wynikające z LSR, w których beneficjentem jest LGD.
- **Pomimo możliwej wielofunduszowości strategii projekty realizowane w ramach LSR muszą mieć zawsze charakter jednofunduszowy.**
- W przypadku kosztów bieżących i animacji, zastosowane będą mogły być rozwiązania związane z zastosowaniem w ramach LSR funduszu wiodącego, pod warunkiem technicznych możliwości ujednolicenia poziomu dofinansowania i możliwości wystarczającego zharmonizowania zasad udzielania wsparcia w ramach poszczególnych funduszy.
- W finansowaniu kosztów przygotowawczych oraz kosztów bieżących i animacji nie jest angażowany EFRR.
- Podczas realizacji LSR zastosowany zostanie **mechanizm warunkowości** polegający na obejmowaniu dofinansowaniem kolejnych projektów w ramach LSR zależnie od osiągnięcia zakładanych rezultatów/kroków milowych określonych w projekcie i LSR oraz poprawności i efektywności wydatkowania środków. W przypadku negatywnej oceny pierwotnie planowany budżet LSR na cały okres zostaje zmniejszony.

Slajd 25

Europejski Fundusz Rolny na rzecz
Rozwoju Obszarów Wiejskich

Podlaskie

Krajowa Sieć
Obszarów Wiejskich

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2007-2013

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach
Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Dziękuję za uwagę!

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Drugi wykład dotyczył Wprowadzenia do strategicznego planowania nowych strategii (LGD w nowej perspektywie – wnioski i rekomendacje z warsztatów XI.2013). Przedstawiła go Marta Małecka – Dobrogowska.

Slajd 1

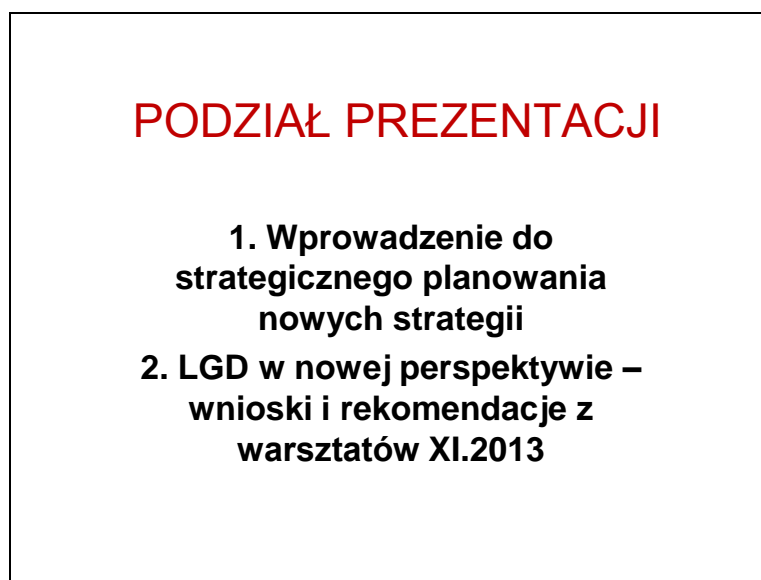

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Wprowadzenie do strategicznego planowania nowych strategii (LGD w nowej perspektywie – wnioski i rekomendacje z warsztatów XI.2013)

Marta Małecka - Dobrogowska
19 lutego 2014r.

Slajd 2

PODZIAŁ PREZENTACJI

- 1. Wprowadzenie do strategicznego planowania nowych strategii**
- 2. LGD w nowej perspektywie – wnioski i rekomendacje z warsztatów XI.2013**

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 3

Część I

Plan części I-wszej:

- Wprowadzenie
- Schemat ideowy sporządzania strategii rozwoju
- Założenia metodologiczne
- Ramowa struktura logiczna dokumentu opisującego strategię

Slajd 4

Na początek....

- Planowanie działań, w tym planowanie strategiczne to odpowiedź na zidentyfikowane problemy w warunkach ograniczonych możliwości ich rozwiązania.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 5

Schemat ideowy sporządzania strategii rozwoju

Czy lokalna strategia to:

- Dokument niezbędny aby pozyskać środki finansowe?
- Dokument określający co, gdzie i za ile będzie się działo?
- Dokument odpowiadający, kto co zrobi i za co odpowiada?
- Zbiór oczekiwań, ludzi i podmiotów obszaru adresowany do bliżej nieokreślonej instytucji?
- Dokument odpowiadający wymogom PROW/RPO/GI/POWER?

Slajd 6

Lokalna Strategia Rozwoju

- To scenariusz rozwoju obszarów wiejskich gmin wchodzących w skład lokalnej grupy działania.
- Scenariusz, który aktywizuje lokalnych aktorów do gry o wyższą jakość życia.
- **Scenariusz na tyle ogólny**, by każdy mógł dostrzec rolę dla siebie i na tyle precyzyjny by indywidualne role nie wychodziły poza wspólne określone cele.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 7

- LSR będzie zatem kompromisem pomiędzy oczekiwaniami (potrzebami zgłoszonymi) przez lokalne społeczności a dyrektywami legislacyjnymi.
- Kompromis osiągnąć było z dużym trudem.
- Oddolność, subsydiarność, wykorzystanie potencjału obszaru, integralność międzysektorowa, współpraca nie zawsze godzone były z surową biurokracją.

Slajd 8

Jak postępować?

- Jest wiele sposobów podejścia do budowania planu strategicznego.
- W zależności od kultury organizacyjnej, wiedzy, doświadczeń – wytwarza się swoista metoda budowania planu strategicznego.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 9

Jak budować i realizować założenia planu

1. aktywizacja mieszkańców
2. elitaryzacja
3. diagnoza
4. plan
5. planowanie realizacji
6. upowszechnianie
7. weryfikacja
8. sukces

Slajd 10

Założenia metodologiczne

- Aktywizacja: LGD realizuje w stosunku do najszerzego grona mieszkańców obszaru, poprzez informowanie, promocję, szkolenia, warsztaty, imprezy kulturalne, sportowe, rekreacyjne.
- Elitaryzacja: kształtują się grupy mieszkańców, którzy poprzez uzyskaną wiedzę oraz posiadane umiejętności i kompetencje wyróżniają się zdolnością do odgrywania ważnych ról w planowaniu strategicznym i zaspakajaniu własnych potrzeb, tworząc elitę.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 11

- Włączenie elity do procesu budowania planu strategicznego jest zasadniczym warunkiem sukcesu w kreowaniu rozwoju
(elita: grupa ludzi wyodrębniona ze swojego środowiska – uprzywilejowane ze względu na dostęp do dóbr, np. władza, wiedza, zasoby finansowe, członkostwo w klubie, stowarzyszeniu, itp.).

Slajd 12

- Planowanie realizacji: plan, nawet najdoskonalszy nie będzie się sam realizował.
- Niezbędne jest zaplanowanie użycia zasobów ludzkich, rzeczowych i finansowych określonych w czasie do wykonania zadań, co spowoduje osiągnięcie celów planu strategicznego.
- Upowszechnienie – im więcej ludzi wie o planie, tym lepsza pozycja LGD wobec społeczności lokalnej.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 13

Ramowa struktura strategii

- Wprowadzenie: wyjaśnienie zamiaru, przesłanek sporządzenia strategii, podstawy prawne jej sporządzenia.
- Odniesienia do dokumentów planistycznych „wyższego rzędu”.
- Diagnoza: charakterystyka uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych rozwoju, ich ocena np. w SWOT, najważniejsze problemy do rozwiązania.
- Projekcja strategii: wizja rozwoju, cele i ich struktura najważniejsze przedsięwzięcia.

Slajd 14

- Instrumenty realizacji strategii: prawne, organizacyjno-instytucjonalne, finansowe i inne.
- Ramy finansowe strategii.
- Zasady monitorowania strategii.
- Informacja o ewaluacji ex-ante projektu strategii i sposobach wykorzystania.
- Informacja o przebiegu konsultacji i sposobach wykorzystania wyników.
- Załączniki.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 15

Część II

LGD w nowej perspektywie – wnioski i rekomendacje z warsztatów XI.2013

Seminarium pt. „Lokalne Grupy Działania a planowanie strategiczne przyszłego okresu programowania” zorganizowane w ramach Planu Działania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na lata 2012-2013W odbyło się w dniach 14–15.11.2013r. w Hotelu KNIEJA w Supraślu.

Seminarium było odpowiedzią na sygnalizowaną przez lokalne grupy działania potrzebę zaplanowania wspólnych działań dotyczących przyszłej realizacji PROW.

Slajd 16

Lokalne Grupy działania zostały podzielone na 4 grupy robocze:

GRUPA A: wykładowca/ ekspert Zenon Lewandowski: LGD Szelment, LGD Sejneńszczyzna, LGD Kanał Augustowski i Rospuda; LGD Nasza Suwalszczyzna; LGR Pojezierze Suwalsko-Augustowskie.

GRUPA B: wykładowca/ ekspert Joanna Sokólska: LGD Puszcza Knyszyńska, LGD N.A.R.E.W, LGD Królewski Gościniec Podlasia.

GRUPA C: wykładowca/ ekspert Sławomira Machowicz: LGD Puszcza Białowieska; Fundacja Biebrzańska, LGD Biebrzański Dar Natury; LGD Tygiel Doliny Bugu, LGD Szlak Tatarski.

GRUPA D: wykładowca/ ekspert Marta Małecka-Dobrogowska: LGD Brama na Bagna, LGD Kraina Mlekiem Płynąca, LGD Sąsiedzi, LGD Kraina Bobra.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 17

Celem warsztatów było przedyskutowanie i przygotowanie dokumentów strategicznych prezentujących możliwości wdrażania wielofunduszowego RLKS przez podlaskie LGD w oparciu o doświadczenia obecnej perspektywy, założenia lokalnych strategii rozwoju oraz wstępną analizę sytuacji obszarów LGD na których wdrażane są obecnie LSRy.

Każda z grup pracowała warsztatowo nad analizą i aktualizacją zakresów dokumentów strategicznych LGD w kontekście kierunków i dokumentów strategicznych (SWOT, cele główne i szczegółowe, zakres przedsięwzięć planowanych w ramach CLLD).

Slajd 18

WYNIKI PRAC GRUP WARSZTATOWYCH

**GRUPA A:
LGD Szelment, LGD Sejnenszczyzna,
LGD Kanał Augustowski i Rospuda;
LGD Nasza Suwalszczyzna; LGR
Pojezierze Suwalsko-Augustowskie**

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 19

Analiza SWOT – mocne strony

- **Walory przyrodnicze i krajobrazowe**
Wysokie walory środowiska naturalnego; walory przyrodnicze i krajobrazowe „zielone płuca polski”; dolina Rospudy; walory krajobrazowe i turystyczne (dużo jezior i wysoka lesistość); tradycje rybackie i wędkarskie – potencjał sektora rybackiego; silne struktury służące ochronie krajobrazu
- **Cenne zabytki architektury**
Atrakcyjne obiekty przyrodnicze, historyczne i kulturalne, cenne zabytki architektoniczne; zabytki kultury (bazylika, synagoga, klasztor)
- **Dziedzictwo kulturowe**
Walory kulturowe – mozaika narodowości; dziedzictwo kulturowe;
- **Infrastruktura dla aktywnego wypoczynku**
Rozwinięta sieć szlaków turystycznych i ścieżek edukacyjnych; warunki dla aktywnego wypoczynku
- **Walory czystego środowiska i nieintensywnej produkcji rolnej**
Zrównoważony rozwój ekorolnictwo, ekoturystyka; czyste środowisko, żywność
- **Kompetentne i aktywne samorządy**
Rosnące kwalifikacje i aktywność samorządów lokalnych w zakresie prowadzenia inwestycji
- **Niewykorzystane zasoby produkcji leśnej**
Zasoby drzewne
- **Położenie w strefie przygranicznej**
Transgraniczność; ważny szlak drogowy do krajów nadbałtyckich
- **Pozytywne strony mentalności ludności - upór**
Upór ludności lokalnej

Slajd 20

Analiza SWOT – słabe strony

- **Słaba dostępność komunikacyjna**
Słaba dostępność komunikacyjna i zły stan dróg; niedostatki rozwoju infrastruktury związanej z transportem i obsługą ruchu turystycznego; słaby stan dróg;
- **Niekorzystne procesy demograficzne**
Ubożenie i starzenie się ludności, wysokie bezrobocie; ujemne saldo migracji
- **Niewystarczająca infrastruktura dla ochrony środowiska**
Brak sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni; pogarszanie się jakości wód, występowanie zbiorników wodnych wymagających rekultywacji; obniżenie się różnorodności gatunkowej i obfitości zasobów ryb
- **Dominacja „biednego” rolnictwa**
Teren typowo rolniczy, niska opłacalność produkcji rolnej; słabe gleby
- **Krótki sezon turystyczny;**
- **Niewystarczająca aktywność gospodarcza mieszkańców**
Niewielka aktywność w zakresie podejmowania i rozwoju działalności gospodarczej, reorientacji
- **Braki w zakresie sfery edukacji**
Braki w infrastrukturze edukacyjnej; stosunkowo niski poziom wykształcenia i dochodów ludności; niski poziom wykształcenia i kwalifikacji mieszkańców
- **Niski potencjał inwestycyjny (obszaru)**
- **Zły stan infrastruktury sportowej i rekreacyjnej**
- **Brak rozpoznawalnej marki produktu turystycznego**
- **Brak przetwórstwa drzewnego**

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 21

Analiza SWOT – szanse

- **Nowe środki finansowe ue na lata 2014-2012**
Nowe środki finansowe 2014-2012; możliwość pozyskania środków z ue na realizację zadań strategicznych Igd; dostęp do nowych środków finansowych
- **Inwestycje centralne w infrastrukturę transportową**
Korytarz drogowy transgraniczny, realizacja programu dróg szybkiego ruchu (via baltica, rail baltica)
- **Wzrost zainteresowania „zdrową żywnością”**
- **Rosnące zapotrzebowanie na usługi turystyczne w regionach o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych**
- **Rozwój energetyki wiatrowej**
- **Współpraca różnych środowisk na rzecz rozwoju lokalnego**
- **Nowe inwestycje**
- **Wzrost optymizmu społecznego**

Slajd 22

Analiza SWOT – zagrożenia

- Brak środków na rozwój turystyki
- Brak stabilnej polityki fiskalnej
- Peryferyjność położenia
- Duża konkurencyjność przyległych regionów turystycznych
- Wzrost zjawisk patologicznych
- Utrzymywanie się niekorzystnych trendów demograficznych
- Niekorzystne zasady dystrybucji pomocy finansowej - brak środków własnych na udział w zewnętrznych źródłach finansowania
- Krajowy i światowy kryzys gospodarczy

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 23

I cel główny: ZINTEGROWANY ROZWÓJ TURYSTYKI NA OBSZARZE LGD	II cel główny: POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA
<p>1.1. Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej 1.2. Rozwój usług (produktów) turystycznych i okołoturystycznych 1.3. Kultywowanie dziedzictwa kulturowego 1.4. Zintegrowana promocja produktów turystycznych 1.5. Pojezierze Suwalsko-Augustowskie docelowym miejscem pobytu wycieczek zbiorowych</p> <p>Przedsięwzięcia: Wszystkie punkty z obszaru przedsięwzięć „Infrastruktura turystyczna”</p>	<p>2.1 Wzrost dochodów z działalności pozarolniczej i pozarybackiej Przedsięwzięcia: Środki trwałe, modernizacja nieruchomości, maszyny - wszystkie punkty z obszaru przedsięwzięć „Przedsiębiorczość” 2.2 Poprawa warunków kształcenia i edukacji pozaszkolnej 2.3. Poprawa dostępności komunikacyjnej 2.4. Uzupelnienie brakujących elementów infrastruktury technicznej</p> <p>Przedsięwzięcia dla celu szczegółowego 2.2, 2.3, 2.4: Wybór działań z obszaru przedsięwzięć: „Aktywizacja społeczna”, „Rozwój lokalny i rewitalizacja”, „Edukacja”</p>

Slajd 24

**WYNIKI PRAC GRUP
WARSZTATOWYCH**

**GRUPA B:
LGD Puszcza Knyszyńska, LGD
N.A.R.E.W, LGD Królewski Gościniec
Podlasia**

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 25

Analiza SWOT – mocne strony

- Bliskość Białegostoku
- Duży potencjał dla rozwoju rekreacji i turystyki
- Przyroda, środowisko, NATURA 2000
- Dziedzictwo historyczno-kulturowe
- Bogactwo kuchni regionalnej
- Dobre warunki do produkcji zdrowej żywności
- Rosnące zainteresowanie funduszami unijnymi na inwestycje
- Dobrze rozwinięte rolnictwo
- Aktywność grup społecznych
- Liczne cykliczne imprezy sportowe, festyny i jarmarki

Slajd 26

Analiza SWOT – słabe strony

- Brak kompleksowej oferty turystycznej i małej infrastruktury
- Niewystarczająca infrastruktura rekreacyjna
- Brak bazy noclegowo-gastronomicznej
- Brak oferty turystyki zimowej
- Brak naturalnych kąpielisk
- Rozdrobienie gospodarstw rolnych
- Brak miejsc pracy
- Starzenie się społeczności lokalnej
- Słabo rozwinięta przedsiębiorczość w sferze usługowej
- Słabe wykorzystanie produktów lokalnych

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 27

Analiza SWOT – szanse

- Bliskość aglomeracji białostockiej
- Rozwój turystyki w oparciu o zasoby naturalne
- Wzrost popularności form pozamiejskiej rekreacji weekendowej wśród mieszkańców Białegostoku
- Wzrost zainteresowania lokalnymi produktami, rzemiosłem artystycznym, regionalną żywnością i kulturą kresową
- Wzrost zainteresowania ochroną środowiska
- Wzrastające zapotrzebowanie na „silver economy” / Popularyzacja klimaterapii i lecznictwa uzdrowiskowego
- Wzrost aktywności i przedsiębiorczości społeczeństwa

Slajd 28

Analiza SWOT – zagrożenia

- Położenie w pobliżu miasta wojewódzkiego
- Ograniczenia inwestycyjne na obszarach chronionych, np. NATURA 2000
- Niski poziom integracji mieszkańców
- Izolowanie się części nowych mieszkańców osiedlających się na obszarach wiejskich od społeczności lokalnej i jej problemów
- Niskie zainteresowanie młodzieży kultywowaniem tradycji
- Wyludnianie się wsi
- Zanieczyszczenie i degradacja środowiska
- Pogłębiające się rozwarstwienie społeczne
- Nadmierna biurokracja i fiskalizm w polityce gospodarczej państwa i JST.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 29

I cel główny: ROZWÓJ GOSPODARKI OBSZARU LGD	II cel główny: PODNIESIENIE STANDARDU ŻYCIA MIESZKAŃCÓW
<p>1.1. Rozwój usług rekreacyjnych i turystycznych oraz rozwój i promowanie produktów regionalnych.</p> <p>1.2. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i usług dla mieszkańców, w tym „silver economy”.</p> <p>1.3. Podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców.</p> <p>1.4. Wsparcie ekonomii społecznej.</p>	<p>2.1. Wspieranie oddolnych inicjatyw społecznych oraz integracji lokalnej.</p> <p>2.2. Wspieranie zdrowego i ekologicznego stylu życia mieszkańców.</p> <p>2.3. Ochrona środowiska przyrodniczo-kulturowego.</p> <p>2.4. Wspieranie edukacji i osobistego rozwoju mieszkańców LGD</p>

Slajd 30

<p>Przedsięwzięcia (m.in.):</p> <p>Przedsiębiorczość</p> <ul style="list-style-type: none"> Wyposażenie „inkubatora kuchennego” w świetlicy wiejskiej w Kowalach (LGD N.A.R.E.W.) Budowa inkubatora kuchennego w Łupiance Starej (LGD N.A.R.E.W.) Wsparcie inwestycyjne przedsiębiorców na terenie LGD N.A.R.E.W. <p>Infrastruktura turystyczna i dziedzictwo kulturowe</p> <ul style="list-style-type: none"> Budowa infrastruktury turystycznej przy szlakach na terenie gm. Dobrzyniewo Kościelne (LGD KGP) Odnowienie szlaków rowerowych i pieszych na terenie LGD N.A.R.E.W. Wytyczenie ścieżek „Rowerem przez LGD N.A.R.E.W.” <p>Aktywizacja, kapitał społeczny i ekonomia społeczna</p> <ul style="list-style-type: none"> „Zawody zapomniane” – cykl warsztatów dla mieszkańców obszaru LGD Puszcza Knyszyńska Wsparcie edukacyjne i warsztatowe kobiet z terenu LGD N.A.R.E.W „Aktywna kobieta na wsi” – cykl spotkań edukacyjnych w gm. Michałowo „Dbamy o zdrowie” – warsztaty diabetologiczne dla kobiet z obszarów wiejskich (LGD N.A.R.E.W.) <p>Rozwój lokalny i rewitalizacja</p> <ul style="list-style-type: none"> Budowa Centrum Rekreacji i Rehabilitacji „Dobrawoda-Zdrój” w gm. Turośń Kościelna (LGD N.A.R.E.W.)
--

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 31

- Rewitalizacja i utworzenie „Ekomuzeum” w budynku kuźni – Dobrzyniewo Duże (LGD KGP)
 - Izba pamięci o szlachcie zaściankowej w Łapach-Dębownie (LGD N.A.R.E.W.)
- Edukacja**
- Wsparcie edukacyjne dzieci i młodzieży z LGD N.A.R.E.W.
 - Zagospodarowanie czasu wolnego i poza lekcyjnego w ramach dodatkowych zajęć dla dzieci i młodzieży z terenu LGD N.A.R.E.W.
 - Warsztaty z budowy domków ekologicznych dla rolników w Dobrowodzie (LGD N.A.R.E.W.)
- Przydomowe oczyszczalnie ścieków**
- Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie LGD N.A.R.E.W.
 - Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie LGD Królewski Gościniec Podlasia
 - Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie LGD Puszcza Knyszyńska
- Projekty parasolowe**
- Opracowanie i wydanie monografii parafii Turośń Kościelna w 500-lecie powstania (LGD N.A.R.E.W.)
 - Opracowanie i wydanie monografii dawnego starostwa suraskiego (LGD N.A.R.E.W.)
 - „Czysta Puszcza Knyszyńska” – inwestycje w OZE na terenie LGD Puszcza Knyszyńska

Slajd 32

WYNIKI PRAC GRUP WARSZTATOWYCH

**GRUPA C:
LGD Puszcza Białowieska; Fundacja
Biebrzańska, LGD Biebrzański Dar
Natury; LGD Tygiel Doliny Bugu, Szlak
Tatarski**

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 33

Analiza SWOT – mocne strony

- Obszary NATURA 2000
- Mozaika wielokulturowa (wielonarodowość, różnorodność wyznaniowa, tradycje)
- Turystyczne marki regionu (Puszcza Białowieska – Białowieski Park Narodowy, Dolina Bugu, Biebrzański Park Narodowy, Szlak Tatarski)
- Wykwalifikowana kadra zarządzająca – LGD...
- Lokalne instytucje publiczne wspierające aktywność społeczną i gospodarczą: Lokalne Grupy Działania, Lokalna Organizacja Turystyczna, CWP (Centrum Wdrażania Projektów przy Białowieskim Parku Narodowym)
- Małe i duże przedsiębiorstwa, istnienie atrakcyjnych terenów inwestycyjnych
- Potencjał turystyczny regionu (istniejąca baza - agroturystyka, usługi hotelarskie, szlaki turystyczne, obszary chronione)
- Położenie trans graniczne – istniejące i planowane przejścia turystyczne Kuźnica, Połowce, Tokary, Białowieża
- Otwarta, gościnna społeczność lokalna
- Produkty lokalne, regionalne i tradycyjne; producenci i twórcy lokalni

Slajd 34

Analiza SWOT – słabe strony

- Natura 2000
- Słaba infrastruktura drogowa i komunikacyjna
- Brak małego ruchu przygranicznego
- Duża odległość od aglomeracji miejskich
- Brak zintegrowanej oferty turystycznej
- Niekompletna infrastruktura turystyczna
- Brak atrakcyjnych miejsc pracy, wysokie bezrobocie, w tym ukryte
- Niewykorzystane zasoby naturalne: źródła geotermalne, mikroklimat, lasy
- Słabo rozwinięta strefa usług socjalno-opiekuńczych dla osób starszych
- Nerozwinięte, krótkie łańcuchy dostaw
- Niski stopień prokreacji

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 35

Analiza SWOT – szanse

- Przygraniczne położenie
- Trendy związane ze zdrowym trybem życia (ekologia, rekreacja, Spa, Eko, Agro)
- Rozwój innowacyjnych technologii w przedsiębiorstwach
- Zielone technologie, moda na OZE
- Istniejące bogate zasoby przyrodnicze, historyczne, kulturowe
- Wzrost zainteresowania turystyką kulturową, kwalifikowaną
- Zainteresowanie inwestorów terenami inwestycyjnymi
- Reorientacja zawodowa rolników
- Możliwość pozyskiwania środków z UE

Slajd 36

Analiza SWOT – zagrożenia

- Odływ wykwalifikowanej kadry z regionu, emigracja ludności z regionu
- Starzenie się społeczeństwa
- Niska zasobność finansowa społeczeństwa
- Zanikanie tradycji tożsamości kulturowej
- Zanieczyszczenie i degradacja środowiska naturalnego
- Niewłaściwe wykorzystywanie środków UE
- Nadmierna biurokratyzacja
- Aktywność pseudoekologów zagrażająca rozwojowi gospodarczemu regionu
- Marginalizacja znaczenia rolnictwa i leśnictwa w gospodarce
- Zmiana polityki UE w zakresie finansowania przedsiębiorczości: dotacje – pożyczki

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 37

I cel główny: ROZWÓJ TURYSTYKI I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI W OPARCIU O LOKALNE ZASOBY I PRODUKTY	II cel główny: POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW NA OBSZARZE LGD
<p>1.1 Rozwój i promocja rekreacji, turystyki i ekoturystyki w oparciu o zasoby, produkty lokalne i obszary Natura 2000</p> <p>1.2 Rozwój przedsiębiorczości w oparciu o potencjał regionu, w tym zielone technologie i położenie przygraniczne</p> <p>1.3. Wsparcie producentów i produktów lokalnych</p>	<p>2.1. Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców</p> <p>2.2. Wsparcie oferty i infrastruktury edukacyjnej i kulturalnej</p> <p>2.3. Ochrona dziedzictwa kulturowego, historycznego, tożsamości kulturowej</p> <p>2.4. Rozwój współpracy transgranicznej</p>

Slajd 38

<p>Przedsięwzięcia (m.in.):</p> <p>Przedsiębiorczość</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utworzenie hoteli, pensjonatów (cały obszar) • Budowa Spa, sanatoriów (Tygiel, Szlak tatarski, Białowieża) • Usługi doradcze, biuro rachunkowe - (cały obszar) <p>Infrastruktura turystyczna i dziedzictwo kulturowe</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utworzenie i modernizacja szlaków rowerowych, nornic walking (cały obszar) • Wyposażenie kwater agroturystycznych (cały obszar) • Budowa infrastruktury wokół szlaków turystycznych (wodnych, rowerowych) <p>Aktywizacja, kapitał społeczny i ekonomia społeczna</p> <ul style="list-style-type: none"> • Warsztaty pieśni i tańca ludowego (cały obszar) • Organizacja spotkań seniorów: tańce, śpiewy, joga, aerobik (cały obszar) • Organizacja imprez kulturalnych, festyny, dożynki (cały obszar) <p>Rozwój lokalny i rewitalizacja</p> <ul style="list-style-type: none"> • Montaż info- kiosków (cały obszar) • Zintegrowane centrum informacji turystycznej (cały obszar) • Ekomuzea na terenie LGD Fundacja Biebrzańska <p>Edukacja</p> <ul style="list-style-type: none"> • Usługi szkoleniowe dla dorosłych dotyczące zielonych technologii (cały obszar) • Szkolenia dla osób pracujących w turystyce (cały obszar) • Przedszkola wiejskie – tworzenie i wyposażenie (Tygiel Doliny Bugu) <p>Inne: OZE – oczyszczalnie ścieków farmy fotowoltaiczne, solary, biogazownie</p>
--

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 39

WYNIKI PRAC GRUP WARSZTATOWYCH

**GRUPA D:
LGD Brama na Bagna, LGD Kraina
Mlekiem Płynąca, LGD Sąsiedzi, LGD
Kraina Bobra**

Slajd 40

Analiza SWOT – mocne strony

- Obszar „Zagłębia mlecznego”: wysoko rozwinięte rolnictwo i przetwórstwo mleczarskie
- Duża powierzchnia użytków zielonych
- Zachowany tradycyjny krajobraz wiejski rolniczy, kulturowy
- Położenie poza zasięgiem negatywnego oddziaływania dużych ośrodków miejskich i przemysłowych
- Dostęp do licznej i taniej siły roboczej
- Produkty regionalne (tradycyjne), w tym m.in. miód kurpiowski)
- Zachowane dziedzictwo kulturowe i historyczne (bogactwo etnograficzne, ludowe, zespoły, tradycje lokalne i kulinarne)
- Aktywne LGD w okresie programowania 2007-2013
- INNE:
- Dostępna infrastruktura oświatowa i biblioteczna
- Znaczna liczba wytyczonych szlaków turystycznych
- Aktywne NGO i Aktywni mieszkańcy (współorganizujący festiwale i inne)

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 41

Analiza SWOT – słabe strony

- Niski poziom dochodów mieszkańców, w tym w sektorze pozarolniczym
- Brak wspólnej polityki gmin w zakresie remontów lub budowy infrastruktury technicznej na terytorium kilku gmin
- Niekorzystna struktura osób bezrobotnych (młodzi, niewykształceni, długotrwale bezrobotni), w tym bezrobocie ukryte na wsi
- Mała aktywność i przedsiębiorczość lokalnej społeczności i małych gospodarstw
- Brak usług okołorolniczych na wsi, niezróżnicowane dochody
- Niewykorzystanie walorów turystycznych obszaru
- Niewystarczająca rozwinięta infrastruktura komunalna i turystyczna (w tym kanalizacja)
- Brak wspólnej rozpoznawalnej marki obszaru
- INNE:
- Brak ofert pracy/płytki rynek pracy
- Brak zachęt dla inwestorów i inwestorów
- Niski stopień ogólny wykształcenia mieszkańców
- Słaby sektor pozarządowy

Slajd 42

Analiza SWOT – szanse

- Dogodność komunikacyjna – tranzytowe położenie obszaru
- Bliskość większych ośrodków (Białystok/Warszawa) jako rynków zbytu
- Rosnące oczekiwania konsumentów w zakresie jakości żywności, żywności ekologicznej, produktów regionalnych i tradycyjnych
- Rozwój technologii informacyjnych, komunikacyjnych i produkcyjnych
- Możliwość pozyskiwania środków finansowych z UE, w tym na przedsiębiorczość wiejską
- Możliwość wymiany doświadczeń i współpracy z innymi krajami, regionami w dziedzinie kultury, oświaty, przedsiębiorczości
- INNE:
- Dostępność wsparcia dla mieszkańców LGD
- Atrakcyjne położenie na obszarach chronionych
- Korzystne zmiany preferencji turystów (moda na turystykę aktywną, społeczną, kwalifikowaną, zdrowy tryb życia)

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 43

Analiza SWOT – zagrożenia

- Odpyływanie ludzi młodych do ośrodków miejskich
- Starzenie się społeczeństwa i wyludnianie się obszaru
- Wysoki stopień skomplikowania procesu pozyskiwania środków pomocowych
- Skomplikowane biurokratyczne procedury
- Ograniczona ilość środków zewnętrznych (w tym z Leadera)
- Niestabilny system dochodów samorządów terytorialnych i zmniejszające się możliwości budżetów gminnych w zakresie współfinansowania inwestycji (w tym w wyniku zmian prawnych dotyczących finansów publicznych)
- Wysokie koszty pracy
- Obciążenie tranzytowym ruchem kołowym
- INNE
- Rosnące koszty edukacji wyższej
- Bliskość Mazur - obszaru o większych walorach turystycznych

Slajd 44

I cel główny: POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW	II cel główny: WZROST ATRAKCYJNOŚCI GOSPODARCZEJ OBSZARU
<p>1.1. Aktywizacja i rewitalizacja społeczno-kulturowa obszaru (m.in. wsparcie w obszarze działań na rzecz edukacyjnych, integracyjnych mieszkańców; wsparcie utrzymania infrastruktury wsi i miasteczek) wszystkie przedsięwzięcia z obszaru rewitalizacji i kapitału społecznego oraz edukacji RLSK</p> <p>1.2. Zachowanie walorów przyrodniczych obszaru (m.in. wsparcie działań na obszarach parków krajobrazowych, działania w obszarze zrównoważonego rozwoju obszaru z uwzględnieniem przemysłowo-mlecznego charakteru obszaru; rozwój infrastruktury na rzecz ochrony krajobrazu, w tym szlaki, węzły) Część przedsięwzięć z obszaru infrastruktury turystycznej RLKS Ochrona środowiska, OZE i oczyszczalnie ścieków</p> <p>1.3. Wsparcie dostępu do usług społecznych i kulturalnych (rozwój dostępu do usług edukacyjnych, opiekuńczych, rehabilitacyjnych dla mieszkańców LGD)</p>	<p>2.1. Rozwój działalności pozarolniczej i okołorolniczej obszaru (m.in. wsparcie działań w obszarze działalności poza rolnictwem wsparcie lokalnej przedsiębiorczości, działania w obszarze mikroprzedsiębiorstw) wszystkie przedsięwzięcia z obszaru rozwoju przedsiębiorczości RLKS</p> <p>2.2. Wsparcie działalności rolniczej gospodarstw niskotowarowych (m.in. wsparcie rozwoju małych gospodarstw poprzez krótkie łańcuchy, rozwój produktu lokalnego, drobne przetwórstwo, inkubatory kuchenne) wszystkie przedsięwzięcia z obszaru rozwoju przedsiębiorczości RLKS</p> <p>2.3. Rozwój obszaru poprzez turystykę</p>

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 45

Przedsięwzięcia (m.in.):

Przedsiębiorczość

- Utworzenie karczmy produktu regionalnego (np. k. Zabrowa)
- Tworzenie inkubatorów kuchennych
- Wsparcie grup producentów (np. Stowarzyszenie na rzecz wspierania rolników)

Ekonomia Społeczna

- Wsparcie szkoleniowe dla NGO w zakresie działalności gospodarczej

Infrastruktura turystyczna i dziedzictwo kulturowe

- Ścieżki edukacyjne na terenie rezerwatów
- Utworzenie i modernizacja szlaków rowerowych, wodnych, konnych (np. Wys. Maz – Ciechanowiec przez Szepietowo) wraz z oznakowaniem
- Tworzenie i wyposażenie kwater agroturystycznych

Aktywizacja, kapitał społeczny i ekonomia społeczna

- Imprezy integracyjne np. 7 Gmin w jednej Krainie
- Warsztaty pieśni i tańca ludowego (cały obszar)
- Organizacja imprez kulturalnych, festyny, dożynki

Slajd 46

Przedsięwzięcia (m.in.):

Rozwój lokalny i rewitalizacja

- Boiska sportowe (np.w Surałach, Cierniance), place zabaw
- Tworzenie miejsc spotkań dla młodzieży
- Świetlice wiejskie i GOKi – renowacja, przebudowa, budowa

Edukacja

- Szkolenia dla osób pracujących
- Przedszkola wiejskie – zajęcia dodatkowe
- Zajęcia dodatkowe dla młodzieży

Inne:

- OZE – przydomowe oczyszczalnie ścieków, farmy fotowoltaiczne, solary, biogazownie

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 47

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach
Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Dziękuję za uwagę!

Wykład trzeci pt. „Jak planować i mierzyć postępy w realizacji LSR – wykład wprowadzający” cz. 1 i 2 przedstawiła jako dwie prezentacje multimedialne Joanna Sokólska:

Slajd 1

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach
Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Jak planować i mierzyć postępy w realizacji LSR
– część 1:
Planowanie strategiczne – od diagnozy po
wskaźniki realizacji celów

Joanna Sokólska
19 - 21 lutego 2014

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 2

Planowanie strategiczne – od diagnozy po wskaźniki realizacji celów

Podstawy metodologiczne:

- Podręcznik tworzenia i ewaluacji wskaźników w lokalnych strategiach rozwoju. Warszawa 2010. Podręcznik opracowany przez firmę EGO s.c. na potrzeby MRiRW.
- Wskaźniki w zarządzaniu strategicznym. Poradnik dla pracowników administracji publicznej. Warszawa 2012. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.
- Planowanie strategiczne. Poradnik dla pracowników administracji publicznej. Warszawa 2012. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

Slajd 3

Planowanie strategiczne – od diagnozy po wskaźniki realizacji celów

Etapy budowy strategii:

- Wyznaczenie zespołu i zaplanowanie prac nad strategią.
- Określenie wizji i misji.
- Diagnoza strategiczna.
- Analiza problemowa (analiza SWOT, drzewo problemów).
- Plan strategiczny (drzewo celów, rezultaty, wskaźniki).
- Uspołecznienie strategii.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 4

Planowanie strategiczne – od diagnozy po wskaźniki realizacji celów

Diagnoza strategiczna

- Co nas naprawdę powinno interesować?
Diagnoza to nie inwentaryzacja stanu istniejącego, czy „fotografia przeszłości”. Zawsze należy zadać sobie pytanie, czy dana informacja wniesie „nową jakość” do naszej analizy, czy przybliży nas do poznania silnych i słabych stron lub szans i zagrożeń naszego obszaru – niezbędna wstępna selekcja potrzebnych informacji
- Czy nasza diagnoza powinna obejmować zasięgiem analizy dziedzinę życia, na które nasze działania nie mają bezpośredniego wpływu?
- Czy samo zinventaryzowanie zasobów, faktów jest wystarczające?
Wartość komentarza i kontekstu
- Jaki powinien być zakres czasowy i przestrzenny diagnozy?
W diagnozie nie można poprzestać na opisie stanu teraźniejszego. Należy sięgnąć do przeszłości, aby pokazać tendencję zmian oraz dokonać prognozy przyszłości. Aby pokazać stan istniejący, korzystamy z analizy statycznej, natomiast analiza dynamiczna jest przydatna przy pokazywaniu zmian następujących.
- Jakie źródła informacji wybierzemy? Jakie techniki pozyskiwania danych od społeczności lokalnej wykorzystamy?

Slajd 5

Planowanie strategiczne – od diagnozy po wskaźniki realizacji celów

Analiza SWOT – uporządkowanie i podsumowanie diagnozy

pozytywy - negatywy

SILNE STRONY (S)

SŁABE STRONY (W)

SZANSE (O)

ZAGROŻENIE (T)

wewnętrzne – zewnętrzne

Jak wykorzystać wnioski z diagnozy z analizy na etapie formułowania celów strategicznych?

**„Silne strony wzmocniamy, słabe strony niwelujemy,
szanse wykorzystujemy, a zagrożenia unikamy”**

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 6

Slajd 7

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

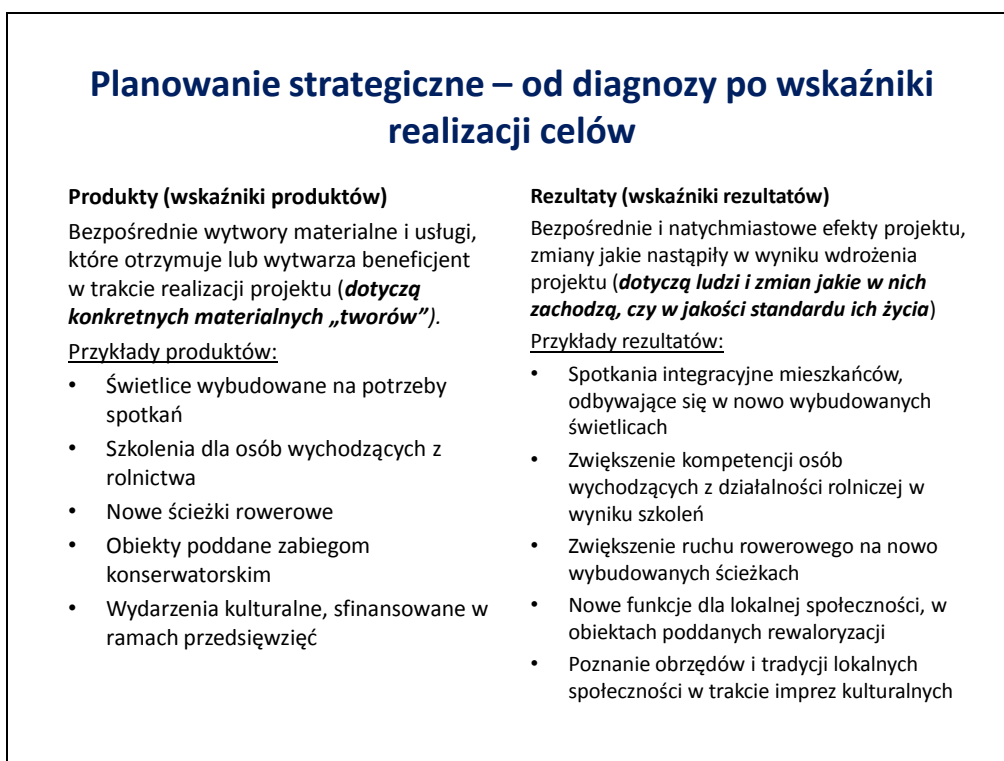

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 8

Slajd 9

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 10

Planowanie strategiczne – od diagnozy po wskaźniki realizacji celów

Oddziaływania (wskaźniki oddziaływań):

Odnoszą się do konsekwencji danego projektu, znacznie wykraczających poza natychmiastowe efekty dla bezpośrednich beneficjentów, dotyczą całego otoczenia realizacji projektu, często całego obszaru objętego realizacją strategii. Zależą od bardzo dużej ilości zmiennych niezależnych od podmiotu realizującego strategię.

Przykłady oddziaływań:

- Poprawa sytuacji społeczno-gospodarczej
- Wzrost poziomu bezpieczeństwa
- Zwiększony przepływ osób na obszarze
- Wzrost aktywności społeczno-ekonomicznej

Wzajemna relacja: wskaźnik produktu – rezultatu – oddziaływania:

- Wskaźnik produktu: długość wybudowanej linii kolejowej
- Wskaźnik rezultatu: skrócenie czasu podróży koleją
- Wskaźnik oddziaływania: zwiększenie mobilności przestrzennej mieszkańców

Slajd 11

Planowanie strategiczne – od diagnozy po wskaźniki realizacji celów

Propozycja nowej matrycy logicznej KE na perspektywę finansową 2014-2020:

- wskaźniki produktu
- wskaźnik rezultatu:
 - ✓ **wskaźniki rezultatu bezpośredniego** (mogą być traktowane jako wskaźniki produktu lub rezultatu, zależnie od miejsca w procesie interwencji strategicznej)
 - ✓ **długoterminowe wskaźniki rezultatu** (mogą być traktowane jako wskaźniki rezultatu lub oddziaływania zależnie od miejsca w procesie interwencji strategicznej).

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 12

Planowanie strategiczne – od diagnozy po wskaźniki realizacji celów

Cechy dobrych wskaźników:

- Musi zmieniać wartość w wyniku interwencji: wartość bazowa równa zeru (przy wskaźnikach produktu) lub często niezerowa (przy wskaźnikach rezultatu) i zawsze niezerowa (przy wskaźnikach oddziaływania).
- Musi korespondować z konkretnymi celami strategii.
- Powinien być mierzalny poprzez skalę wartości oraz jednostkę miary.
- Powinien gromadzić proste informacje, być łatwo zrozumiały i komunikatywny.
- Powinien mieć określoną perspektywę czasową.
- Powinien być metodologicznie poprawny.
- Powinien umożliwiać jednoznaczną interpretację i ograniczać możliwość manifestowania pozornych efektów (np. stopień wykorzystania miejsc noclegowych w obiektach turystycznych zbiorowego zakwaterowania. I tak wysoki stopień może świadczyć albo o dużej liczbie turystów lub o niedoinwestowaniu w infrastrukturę turystyczną. Niski stopień wykorzystania może świadczyć o niskiej atrakcyjności turystycznej lub o przeinwestowaniu w infrastrukturę noclegową).
- Wskaźniki powinny dać się gromadzić i mierzyć za racjonalne środki.
- Wskaźniki powinny być mierzone w zbliżony sposób w różnych regionach, programach pomocowych, itd.

Slajd 13

Europejski Fundusz Rolny na rzecz
Rozwoju Obszarów Wiejskich

Podlaskie

Krajowa Sieć
Obszarów Wiejskich

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2007-2013

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach
Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Dziękuję za uwagę!

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Powyższa prezentacja została uzupełniona kolejną:

Slajd 1

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach
Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Jak planować i mierzyć postępy w realizacji LSR –
część 2:
Dobór wskaźników w LSR

Joanna Sokólska
19 - 21 lutego 2014

Slajd 2

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 3

Dobór wskaźników w LSR

Produkty (wskaźniki produktów)

Bezpośrednie wytwory materialne i usługi, które otrzymuje lub wytwarza beneficjent w trakcie realizacji projektu (**dotyczą konkretnych materialnych „tworów”**).

Przykłady produktów:

- Świetlice wybudowane na potrzeby spotkań
- Szkolenia dla osób wychodzących z rolnictwa
- Nowe ścieżki rowerowe
- Obiekty poddane zabiegom konserwatorskim
- Wydarzenia kulturalne, sfinansowane w ramach przedsięwzięć

Rezultaty (wskaźniki rezultatów)

Bezpośrednie i natychmiastowe efekty projektu, zmiany jakie nastąpiły w wyniku wdrożenia projektu (**dotyczą ludzi i zmian jakie w nich zachodzą, czy w jakości standardu ich życia**).

Przykłady rezultatów:

- Spotkania integracyjne mieszkańców, odbywające się w nowo wybudowanych świetlicach
- Zwiększenie kompetencji osób wychodzących z działalności rolniczej w wyniku szkoleń
- Zwiększenie ruchu rowerowego na nowo wybudowanych ścieżkach
- Nowe funkcje dla lokalnej społeczności, w obiektach poddanych rewaloryzacji
- Poznanie obrzędów i tradycji lokalnych społeczności w trakcie imprez kulturalnych

Slajd 4

Dobór wskaźników w LSR

Oddziaływania (wskaźniki oddziaływań):

Odnoszą się do konsekwencji danego projektu, znacznie wykraczających poza natychmiastowe efekty dla bezpośrednich beneficjentów, dotyczą całego otoczenia realizacji projektu, często całego obszaru objętego realizacją strategii. Zależą od bardzo dużej ilości zmiennych niezależnych od podmiotu realizującego strategię.

Przykłady oddziaływań:

- Poprawa sytuacji społeczno-gospodarczej
- Wzrost poziomu bezpieczeństwa
- Zwiększony przepływ osób na obszarze
- Wzrost aktywności społeczno-ekonomicznej

Wzajemna relacja: wskaźnik produktu – rezultatu – oddziaływania:

- Wskaźnik produktu: długość wybudowanej linii kolejowej
- Wskaźnik rezultatu: skrócenie czasu podróży koleją
- Wskaźnik oddziaływania: zwiększenie mobilności przestrzennej mieszkańców

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 5

Dobór wskaźników w LSR

Cechy dobrych wskaźników:

- Musi zmieniać wartość w wyniku interwencji: wartość bazowa równa zeru (przy wskaźnikach produktu) lub często niezerowa (przy wskaźnikach rezultatu) i zawsze niezerowa (przy wskaźnikach oddziaływania).
- Musi korespondować z konkretnymi celami strategii.
- Powinien być mierzalny poprzez skalę wartości oraz jednostkę miary.
- Powinien gromadzić proste informacje, być łatwo zrozumiały i komunikatywny.
- Powinien mieć określoną perspektywę czasową.
- Powinien być metodologicznie poprawny.
- Powinien umożliwiać jednoznaczną interpretację i ograniczać możliwość manifestowania pozornych efektów (np. stopień wykorzystania miejsc noclegowych w obiektach turystycznych zbiorowego zakwaterowania. I tak wysoki stopień może świadczyć albo o dużej liczbie turystów lub o niedoinwestowaniu w infrastrukturę turystyczną. Niski stopień wykorzystania może świadczyć o niskiej atrakcyjności turystycznej lub o przeinwestowaniu w infrastrukturę noclegową).
- Wskaźniki powinny dać się gromadzić i mierzyć za racjonalne środki.
- Wskaźniki powinny być mierzone w zbliżony sposób w różnych regionach, programach pomocowych, itd.

Slajd 6

Wskaźniki w Projekcie RPOWP 2014-2020

OŚ VII Poprawa spójności społecznej

Wskaźniki produktu

Liczba osób zagrożonych wykluceniem społecznym objętych wsparciem w programie

Liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem w programie

Liczba osób nieaktywnych zawodowo nieuczestnicząca w kształceniu lub szkoleniu, objętych wsparciem w programie

Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem

Liczba wspartych podmiotów leczniczych (WARR)

Wskaźniki rezultatu bezpośredniego

Liczba osób, które podjęły kształcenie i szkolenie po opuszczeniu programu

Liczba utworzonych podmiotów ekonomii społecznej

Liczba miejsca pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych

Liczba miejsca prac istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych (WARR)

Wskaźniki obciążenia demograficznego (WARR)

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 7

Wskaźniki w Projekcie RPOWP 2014-2020	
OŚ VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	
Wskaźniki produktu	
Liczba uruchomionych systemów teleinformatycznych w instytucjach publicznych (szt.)	
Liczba urzędów, które usprawniły funkcjonowanie dzięki awansowi cyfrowemu (szt.)	
Liczba osób objętych pomocą doradczą-szkoleniową w zakresie rozwoju kompetencji cyfrowych (osoby)	
Liczba wybudowanych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty	
Potencjalna liczba użytkowników infrastruktury opieki nad dziećmi lub edukacyjnej wspartej w programie	
Liczba instytucji kultury objętych wsparciem	
Liczba wspartych podmiotów leczniczych	
Liczba przebudowanych/rozbudowanych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej	
Liczba urządzeń aparatury medycznej/sprzętu medycznego zakupionych w programie	
Powierzchnia zrewitalizowanych obszarów	
Wskaźniki rezultatu strategicznego	
Odsetek spraw załatwianych drogą elektroniczną	
Odsetek osób korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną	
Udział dzieci w wieku 3-4 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne)	
Młodzież niekontynuująca nauki	
Zwiedzający muzea i wystawy na 1000 mieszkańców	
Zgony według przyczyn (choroby cywilizacyjne): nowotwory, choroby układu krążenia.	
Wskaźniki zagrożenia ubóstwem relatywnym pod uwzględnieniem w dochodach transferów społecznych	

Slajd 8

Wskaźniki w Projekcie RPOWP 2014-2020	
OŚ VI	
Wskaźniki produktu	
Liczba rozbudowanych lub zmodernizowanych oczyszczalni ścieków komunalnych	
Liczba wybudowanej/rozbudowanej lub zmodernizowanej kanalizacji sanitarnej	
Długość wybudowanej/rozbudowanej lub zmodernizowanej sieci wodociągowej	
Nowa otwarta przestrzeń na obszarach miejskich	
Ludność mieszkająca na obszarach objętych zintegrowanymi strategiami rozwoju obszarów miejskich	
Liczba rozbudowanych/zmodernizowanych zakładów zagospodarowania odpadów	
Liczba wspartych Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych	
Liczba parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody objętych wsparciem	
Powierzchnia siedlisk wspartych w zakresie uzyskania lepszego statusu ochrony	
Liczba opracowanych dokumentów planistycznych z zakresu ochrony przyrody	
Długość utworzonych lub przebudowanych szlaków turystycznych	
Ilość przeprowadzonych kampanii informacyjno-edukacyjnych związanych z edukacją ekologiczną	
Wskaźniki rezultatu strategicznego	
Liczba ludności korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności	
Emisja gazów cieplarnianych	
Udział odpadów zebranych w stosunku do wytworzonych	
Odpady zebrane selektywnie w stosunku do ogółu odpadów	
Obszary Natura 2000 objęte planami zadań ochronnych (MAPPI)	

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 9

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach
Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Dziękuję za uwagę!

Czwarty wykład również składał się z dwóch części. Dotyczył Konsultacji i partycypacji w tworzeniu strategii, a zaprezentowała go w formie 2 prezentacji multimedialnych Marta Małecka Dobrogowska.

Slajd 1

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach
Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Konsultacje i partycypacja w tworzeniu strategii – wykład wprowadzający cz.1

Marta Małecka – Dobrogowska

Czwartek, 20 lutego 2014

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 2

KONSULTACJE SPOŁECZNE SĄ FORMĄ PARTYCYPACJI OBYWATELSKIEJ

Partycypować znaczy uczestniczyć. Partycypacja to proces, który polega na umożliwianiu różnym stronom wzięcia udziału w podjęciu decyzji o sprawach, które pośrednio lub bezpośrednio ich dotyczą.

Slajd 3

SZCZEBLE PARTYCYPACJI SPOŁECZNEJ

Teoretycy wyróżniają wiele szczebli partycypacji, które można jednak sprowadzić do podstawowego, czterostopniowego modelu:

0. Brak jakiegokolwiek komunikacji

1. Informowanie

Podstawa procesów komunikacyjnych:

jednokierunkowe podawanie przez władzę informacji o jej przedsięwzięciach i decyzjach.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 4

2. Konsultowanie

Zakłada wymianę opinii, dzielenie się informacjami i wiedzą oraz debatę, lecz to od inicjatora konsultacji (czyli władz) zależy stopień uznania głosów ich uczestników.

3. Współdecydowanie

Opiera się na pełnym partnerstwie. Obywatele wraz z przedstawicielami władz, ekspertami oraz reprezentantami wszystkich zainteresowanych stron (organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorcami itd.) podejmują realne decyzje dotyczące wybranego zagadnienia.

Slajd 5

7 korzyści jakie płyną z konsultacji społecznych

1. Umożliwiają podejmowanie lepszych decyzji, ponieważ:

- zwiększają zrozumienie danego problemu w świetle rozmaitych stanowisk i poglądów,
- pozwalają ulepszyć usługi publiczne - osoby zainteresowane daną kwestią najlepiej znają swoje potrzeby; dzięki konsultacjom społecznym unikamy „uszcześliwiania” społeczeństwa na siłę,
- w procesie konsultacji mogą się pojawić nowatorskie pomysły na rozwiązanie jakiegoś problemu,
- ścieranie się poglądów w trakcie konsultacji pozwala na odrzucanie pomysłów szkodliwych, bezsensownych lub nierealistycznych.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 6

2. Osłabiają protesty społeczne wobec planowanych zmian, gdyż:

- ludzie łatwiej akceptują zmiany, o których sami dyskutowali i decydowali,
- poznanie poglądów i interesów innych osób, a także ograniczeń, z jakimi mierzą się decydenci, osłabia postawę roszczeniową,
- ludzie mają poczucie monitorowania działań władzy i pilnowania jej dobrej woli i rzetelności.

Slajd 7

3. Zbliżają władzę do obywateli, ponieważ:

- tworzą przestrzeń dialogu między urzędnikami, ekspertami a zwykłymi ludźmi,
- zapoznanie się z ograniczeniami finansowymi, strukturalnych i infrastrukturalnych, z jakimi mierzą się instytucje publiczne, pozwala ludziom zrozumieć meandry ich funkcjonowania oraz uwrażliwia ich na trudności związane z dobrym planowaniem i wykonywaniem polityki.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 8

4. Przyzwyczajają ludzi do udziału w życiu publicznym, bowiem:

- pokazują, że dyskusja i uczestnictwo (partycypacja) to samoistne wartości,
- pozwalają rozprawić się z powszechnym przekonaniem, że specyfiką demokracji jest zgoda. Demokracja to ścieranie się poglądów i interesów,
- uczą procedur uczestnictwa w życiu społecznym, np. zabierania głosu w dyskusji, wystąpień na forum publicznym, zadawania władzy pytań.

Slajd 9

5. Dają ludziom poczucie sprawstwa oraz kontroli nad otoczeniem, w którym żyją, a przy tym:

- tworzą poczucie lojalności i zakorzenienia w lokalnej wspólnotce oraz szerszym społeczeństwie,
- uczą wychodzenia poza ciasne horyzonty i własne interesy, pokazując, na czym polega interes publiczny.

6. Sprzyjają spójności społecznej, gdyż:

- tworzą poczucie wspólnego dobra.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 10

Od czego zacząć przygotowania do konsultacji społecznych?

PO PIERWSZE: pamiętaj, że udane konsultacje to takie, które zostały dobrze przygotowane, rzetelnie przeprowadzone, a ich rezultaty zostały wprowadzone w życie.

PO DRUGIE: zastanów się, czy konsultacje społeczne są właśnie tym procesem, który najlepiej spełni oczekiwania wszystkich stron.

Slajd 11

CZY REZULTATEM KONSULTACJI BĘDĄ
RZECZYWISTE ZMIANY?

NIE: w takim razie lepiej wykorzystać metody informowania społeczeństwa o podjętych decyzjach, aby nie wzbudzać nieuzasadnionych oczekiwań

TAK: co chcemy osiągnąć?

Zebrać opinie ludzi o danym zamierzeniu lub propozycji?

Zebrać nowe pomysły i idee?

Nawiązać dialog ze społeczeństwem lub z grupami interesu?

Podjąć decyzję w porozumieniu z kluczowymi interesantami?

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 12

PO TRZECIE: zastanów się, czy przewidywane korzyści płynące z przeprowadzenia konsultacji społecznych będą proporcjonalne do zainwestowanych w nie środków finansowych oraz poświęconych na nie czasu, zaangażowania i energii społecznej?

Slajd 13

Jeśli odpowiedziałeś/ łaś twierdząco na powyższe pytania. Musisz się teraz zastanowić nad:

1. budżetem,
2. czasem,
3. tematem,
4. metodą,
5. doбором uczestników konsultacji.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 14

1. Budżet

- koszt zebrania i przygotowania informacji dotyczących konsultowanej kwestii
- koszt rekrutacji uczestników konsultacji
- koszt przeprowadzenia konsultacji
- koszt upowszechnienia informacji o rezultatach konsultacji oraz o sposobach ich realizacji

Slajd 15

CO ZROBIĆ, JEŚLI OKAŻE SIĘ, ŻE TWOJA INSTYTUCJA NIE JEST W STANIE ZAPEWNIĆ ADEKWATNEGO FINANSOWANIA PROCESU KONSULTACJI?

- **Rozważ wybór najtańszej odpowiedniej metody konsultacji.**
- **Poszukaj innych źródeł finansowania:** z instytucji publicznych, fundacji lub organizacji pozarządowych. Nie wahaj się pytać organizacji zagranicznych. Jeśli masz wystarczająco dużo czasu, możesz rozważyć wykorzystanie funduszy unijnych.
- **Poszukaj sponsora prywatnego:**
 - zaoferuj mu korzyści promocyjne: np. możliwość umieszczenia logo firmy na materiałach rozdawanych

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 16

***Nie przystępuj do pracy nad
przygotowywaniem konsultacji, dopóki nie
masz zagwarantowanych środków
finansowych na jej przeprowadzenie.***

Slajd 17

2. Czas

Moment przeprowadzenia konsultacji: wówczas, gdy istotne decyzje nie zostały jeszcze podjęte, a zatem społeczeństwo lub istotni aktorzy mają czas wypowiedzieć się w danej kwestii.

Konsultacji społecznych nie wolno przeprowadzać na chybcika: rzetelne przygotowanie tego procesu wymaga co najmniej kilku miesięcy wyczerpanej pracy.

Termin przeprowadzenia konsultacji:

- Nie powinny się one odbywać w czasie świąt państwowych i kościelnych.
- Przeprowadzenie ich w trakcie wakacji lub ferii szkolnych może istotnie ograniczyć ich reprezentatywność.
- Zorganizowanie ich w dni powszednie – „po pracy” – może oznaczać, że uczestnicy będą zmęczeni, a zatem niezbyt aktywni.
- Z kolei przeprowadzenie konsultacji w weekend postawi potencjalnych uczestników przed dylematem „uczestnictwo czy wypoczynek”. Sobota jest lepszym wyborem – w niedzielę co trzeci Polak idzie do kościoła.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 18

3. Temat konsultacji

PRZED PRZYSTĄPIENIEM DO KONSULTACJI NALEŻY:

- **Precyzyjnie określić ich temat** - inaczej konsultacjom będzie groziło „rozmycie” się dyskusji w dygresjach, omawianiu rozmaitych postulatów i bolączek przez ich uczestników, a ostatecznie – brak klarownych rezultatów.
- Należy jasno wskazać **cel** konsultacji. Ich uczestnicy muszą dobrze zrozumieć, czemu mają one służyć. Wystrzegaj się jednak upraszczania na siłę złożonych kwestii.
- Należy przejrzysto określić **zakres decyzji podejmowanych** w ramach konsultacji i wskazać ich uczestnikom:

Slajd 19

- co jest ich przedmiotem (np. wykorzystanie świetlicy wiejskiej wybudowanej z OW, a nie korupcja w Urzędzie),
- co się stanie z rezultatami konsultacji; pod jakimi warunkami – i kiedy – zostaną one wprowadzone w życie,
- co jest możliwe do zrealizowania, a co nie? Tu warto przytoczyć uzasadnienia natury finansowej, organizacyjnej, ekologicznej itp.,
- jakie są w tej dziedzinie kompetencje instytucji organizującej konsultacje,
- **jakie decyzje zostały już podjęte.**

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 20

- **Zastanowić się nad specyfiką problemu**

Czy jest to problem szczegółowy (np. kwestia przeniesienia przystanku autobusowego), czy też wpisuje się w szersze ramy (np. całościowych rozwiązań komunikacyjnych w gminie)?

- **Dogłębnie poznać problem**

Chcąc zagwarantować rzetelny przebieg konsultacji społecznych, musisz stać się ekspertem w omawianej na nich kwestii - lub zadbać o pozyskanie ekspertów.

Slajd 21

- Weź pod uwagę kontekst polityczny i kulturę organizacyjną instytucji biorących udział w procesie konsultacji oraz historię danego problemu.
- Sprawdź, czy dana – lub podobna – kwestia był już konsultowana. Nie wybijaj otwartych drzwi – korzystaj z doświadczenia innych osób i instytucji. Poza tym ludzie irytują się, kiedy władze pytają się ich ponownie o te same kwestie.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 22

4. Uczestnicy

Przygotowując się do przeprowadzenia konsultacji, musisz odpowiedzieć na trzy pytania:

- **kogo dotyczy dany problem?**
- **kto jest nim zainteresowany?**
- **kto może się przyczynić do jego rozwiązania?**

MAPA INTERESÓW

Nie szczydź czasu na rozpoznanie kontekstu sytuacyjnego. Rozrysuj **mapę aktorów**, którzy mogą być zainteresowani procesem konsultacji.

Slajd 23

Zastanów się nad:

- interesami, jakie wiążą ich z konsultowanym problemem,
- powiązaniem między nimi i możliwością tworzenia się koalicji lub opozycji,
- potencjalnym wkładem w proces konsultacyjny.

Weź pod uwagę:

- władze centralne i samorządowe,
- instytucje publiczne,
- organizacje pozarządowe,
- fundacje,
- aktywistów,
- firmy prywatne,
- media,
- instytucje akademickie i badawcze,
- ekspertów w danej dziedzinie.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 24

Dlaczego stworzenie mapy interesów wokół konsultowanej kwestii jest takie ważne?

Pominięcie ważnego aktora może wzbudzić zastrzeżenia co do **neutralności** całego procesu konsultacji ze strony obserwatorów zewnętrznych.

Wykluczony aktor może dążyć do podważenia **wiarygodności** konsultacji, dając wyraz swojemu niezadowoleniu np. w lokalnych mediach.

Wykluczenie jednego z aktorów może obniżyć poziom **rzetelności** konsultacji – pewne opinie i stanowiska nie zostaną wzięte pod uwagę.

Slajd 25

- Konsultacje nie muszą przebiegać – i najczęściej nie przebiegają – w spokojnej atmosferze.
- Rzadko istnieje jedna, powszechnie przyjmowana wizja rozwoju danej miejscowości, wykorzystania przyszkolnego boiska czy przebudowy ulicy.
- Rezultatem konsultacji nie musi być kompromis! Często chodzi również o stworzenie **protokołu rozbieżności**.
- Nie staraj się na siłę upraszczać złożonych kwestii i zmuszać do zgody tam, gdzie jej nie ma.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 26

WARSZTATY PRZEDKONSULTACYJNE

Jeszcze przed przeprowadzeniem konsultacji warto zorganizować serię warsztatów informacyjnych dla kluczowych interesariuszy, organizacji pozarządowych i mediów.

Warsztaty powinny tworzyć **przestrzeń negocjacyjną**, tzn. zbudować możliwość ścierania się sprzecznych poglądów i dochodzenia do kompromisów.

Slajd 27

DOBÓR UCZESTNIKÓW KONSULTACJI:

Najważniejszą sprawą jest określenie **adresata** konsultacji społecznych, to znaczy tej części społeczeństwa, która jest – lub powinna być – bezpośrednio i żywo zainteresowana rezultatem konsultacji oraz będzie w nich uczestniczyła.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 28

Zdarza się, że konsultowana kwestia dotyczy i interesuje określonych ludzi, organizacje czy społeczności, lub też dyskutować nad nią mogą tylko eksperci. Wówczas dobór nie będzie reprezentatywny dla całego społeczeństwa, lecz nabierze charakteru celowego.

Najczęściej jednak konsultacje mają angażować całą społeczność lokalną, a nawet – całe społeczeństwo. Należy się wówczas zastanowić, czy powinny to być konsultacje powszechne, czy też reprezentatywne.

Slajd 29

Co to znaczy, że uczestnicy konsultacji stanowią grupę reprezentatywną?

Tyle, że reprezentują całe społeczeństwo, daną społeczność lokalną lub grupę społeczną.

Reprezentatywność polega na tym, że tworzymy próbę statystyczną, która pozwoli nam wnioskować o całej populacji – przygotowujemy dla celów badawczych społeczeństwo w miniaturze.

W tym celu potrzebny jest operat losowania, to znaczy pewien zidentyfikowany zbiór osób, z których wylosujemy próbę. Może nim być rejestr wyborców lub spis użytkowników telefonów, ale najlepsze rezultaty otrzymuje się przy losowaniu próby opartej o bazę PESEL (czyli Powszechnego Elektronicznego Spisu Ewidencyjnego Ludności), która jest najbardziej kompletna i aktualna. Operat dostarcza Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji na wniosek zainteresowanej instytucji. Jego po uzyskaniu jest najczęściej płatne (z opłat bywają zwalniane instytucje edukacyjne).

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 30

Istnieje kilka odmian doboru **losowego reprezentatywnego**:

- **prosty losowy**: każdy, kto figuruje w operacji losowania, ma taką samą szansę, by zostać wylosowanym do udziału w konsultacjach;
- **losowy warstwowy**: wybieramy zmienne, które są istotne w odniesieniu do danej populacji (np. płeć, wiek, wykształcenie, dochód), i za ich pomocą dzielimy próbę, a następnie dokonujemy losowania w obrębie warstw. Dzięki temu możemy dobrać uczestników konsultacji w taki sposób, że będą równo reprezentowane poszczególne grupy wiekowe lub kobiety i mężczyźni.

Slajd 31

W przypadku **powszechnego dostępu** do procesu konsultacji udział w nich może wziąć każdy zainteresowany obywatel.

Trzeba wówczas zwrócić uwagę na kilka kwestii:

- Do odpowiedniego poinformowania ludzi o temacie, miejscu i terminie konsultacji.
Informacji tych nie należy umieszczać na przysłowiowej tablicy za kwiatkiem na trzecim piętrze w jednym z urzędów.
- Do właściwej dystrybucji materiałów informacyjnych.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 32

REKRUTACJA

Jeśli wybrałeś/aś już odpowiednią metodę doboru uczestników,
przed Tobą kolejny krok: **proces rekrutacji**.

Jeśli konsultacje mają mieć charakter powszechny, rekrutacja
będzie sprowadzała się do dobrze przeprowadzonej akcji
informującej o ich celu, miejscu i terminie.

Jeśli natomiast konsultacje mają angażować mniejszą
(reprezentatywną) grupę osób, wybrani do nich ludzie muszą
dostać osobiste zaproszenie, bezpośrednio lub przez telefon.
Do tego celu możesz wykorzystać wolontariuszy, stażystów lub
profesjonalną firmę zajmującą się badaniami rynku. Ten ostatni
wariant wiąże się z niemałymi kosztami, ale pozwala
przeprowadzić rekrutację szybko i sprawnie.

Slajd 33

Metody prowadzenia konsultacji społecznych

Nie bój się łączyć metod i technik
konsultacyjnych, zwłaszcza ilościowych (które
pomogą określić temat konsultacji) i
jakościowych (które służą do pogłębiania
wiedzy na temat poszczególnych stanowisk).

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 34

Wybrane metody i techniki powszechnie stosowane w Polsce

Slajd 35

Metody i techniki konsultacji powszechnie stosowane

- **Spotkania publiczne /warsztaty przedkonsultacyjne**
- **Wystuchania publiczne**
- **Pisemne opiniowanie**
- **Wykorzystanie grup przedstawicielskich**
- **E-konsultacje**
- **Grupy fokusowe**
- **Wywiady kwestionariuszowe**
- **Panele obywatelskie/panele ekspertów**
- **Dni otwarte, pokazy uliczne, prezentacje**
- **Samorządowy Informator SMS**

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 36

Metody i techniki konsultacji powszechnie stosowane

- **Spotkania publiczne** – są to spotkania **otwarte**, na które zapraszani są **mieszkańcy**, których konsultowana sprawa dotyczy. W czasie spotkania prezentowany jest **problem**, **uczestnicy mają możliwość zadawania pytań, żądania wyjaśnień, komentowania**. Jest to najpopularniejsza metoda konsultacji. Wykorzystywana jest najczęściej wtedy, gdy chce się **poznać opinię, zidentyfikować niezauważone dotychczas aspekty konsultowanego problemu, sprawdzić preferencje mieszkańców**. Ważne, aby spotkania odbywały się w czasie i godzinach dostępnych dla zainteresowanych.

Slajd 37

Metody i techniki konsultacji powszechnie stosowane

- **Wysłuchania publiczne** – **oficjalne debaty**, w których udział biorą przedstawiciele organizatora (administracji) i odbiorców konsultacji. Najczęściej prowadzone są przez **niezależnego moderatora**. Jest to metoda wykorzystywana **często w sytuacjach konfliktowych, umożliwia prezentację stanowisk każdej ze stron**. Kluczową osobą jest wtedy prowadzący, pełniący często rolę mediatora

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 38

Metody i techniki konsultacji powszechnie stosowane

- **Pisemne opiniowanie/notyfikacje** – wykorzystywane wtedy, gdy odbiorcy konsultacji są nieliczni, zinstytucjonalizowani, dobrze znają dyskutowany problem. Metoda wymaga czasu, który musi być pozostawiony uczestnikom na wyrażenie opinii na piśmie.

Slajd 39

Metody i techniki konsultacji powszechnie stosowane

- **Wykorzystanie grup przedstawicielskich** – polega na zaproszeniu do konsultacji organizacji pozarządowych i wyspecjalizowanych grup branżowych. Są to często środowiska o charakterze eksperckim, zebrane od nich uwagi i opinie mają charakter bardzo wartościowy. Ryzyko zastosowania tej metody, wiąże się z często dużym oczekiwaniem tych grup co do akceptacji proponowanych przez nich rozwiązań i ich zastosowania. Może okazać się także, że jest to metoda kosztowna, ponieważ udział ekspertów w takim spotkaniu nie odbywa się bezinteresownie.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 40

Metody i techniki konsultacji powszechnie stosowane

- **E-konsultacje** – wykorzystanie internetu i poczty elektronicznej. Podobnie jak w konsultacjach pisemnych organizator zwraca się z prośbą o wyrażenie opinii za pomocą stron internetowych zamieszczając na nich kwestionariusz do wypełnienia lub rozsyła go mailem. Metoda tania i szybka, obarczona jednak wieloma ryzykami m.in. małą liczbą zwrotów wypełnionych ankiet, nieprawidłowym zrozumieniem lub niezrozumieniem problemu przez odbiorców. Metoda ta dobrze sprawdza się jako element dodatkowy, gdy podjęto już inne działania np. spotkania, a e-konsultacje tylko je uzupełniają

Slajd 41

Metody i techniki konsultacji powszechnie stosowane

- **Grupy fokusowe** – grupy tworzy 5-8 osób dobranych wg określonych kryteriów. Dyskusja pomiędzy uczestnikami jest prowadzona przez dobrze przygotowanego moderatora. Jest to rodzaj badania jakościowego.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 42

Metody i techniki konsultacji powszechnie stosowane

- **Wywiady kwestionariuszowe** – konsultacje przeprowadza się za pomocą specjalnie **przygotowanego kwestionariusza pytań**. Trudność w zastosowaniu tej metody polega na prawidłowym sformułowaniu problemów badawczych i ułożeniu odpowiednich pytań. Jest to rodzaj badania ilościowego, wykorzystywany wtedy gdy istnieje potrzeba zebrania opinii od dużej liczby osób.
- **Lub wywiad indywidualny kwestionariuszowy**

Slajd 43

Metody i techniki konsultacji powszechnie stosowane

- **Panele obywatelskie** – metoda polega na **wyborze pewnej grupy osób, które będą brały udział w badaniach opinii**. Musi to być grupa **reprezentatywna dla danej społeczności**. Badania odbywają się cyklicznie poprzez kontakt osobisty lub telefoniczny. Grupa uczestników może być bardzo liczna, a uczestnicy mogą brać udział w badaniach nawet kilka lat.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 44

Metody i techniki konsultacji powszechnie stosowane

- **Dni otwarte, pokazy uliczne, prezentacje** – mają charakter często luźny, happeningowy. Służą nie tyle uzyskaniu opinii, co **wzbudzeniu zainteresowania** konsultowanym problemem i przekazaniu informacji wszystkim zainteresowanym. Przy okazji tych imprez mogą odbywać się specjalistyczne panele, dyskusje, prezentacje.

Slajd 45

Metody i techniki konsultacji powszechnie stosowane

- **Samorządowy Informator SMS** - samorządy mają możliwość korzystania z systemu informowania mieszkańców za pomocą krótkich wiadomości tekstowych SMS wysyłanych bezpośrednio na telefon komórkowy.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 46

Wybrane metody i techniki zaawansowane, testowane w Polsce

Slajd 47

Wybrane metody i techniki zaawansowane, testowane w Polsce

- **Sondaż deliberatywny**
- **Planowanie partycypacyjne**
- **Miejskie Spotkanie XXI Wieku 21st (Century Town Meeting)**
- **Komórki/zespoły planujące**
- **Sąd Obywatelski/Jury obywatelskie**
- **Budżet partycypacyjny**
- **Otwarta Przestrzeń (Open Space)**

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 48

SONDAŻ DELIBERATYWNY	<p>Rozpoczyna się badaniem opinii na losowo dobranej, reprezentatywnej próbie osób.</p> <p>Następnym krokiem jest losowy i reprezentatywny dobór uczestników konsultacji (ok. 150-180 osób).</p> <p>Przed rozpoczęciem dyskusji uczestnicy otrzymują materiały informacyjne, opisujące w zrównoważony sposób odmienne stanowiska w dyskutowanej sprawie.</p> <p>Materiały zawierają trzy lub cztery opcje rozwiązań danego problemu, które są punktem wyjścia do dyskusji, ale w żadnym wypadku nie są wiążące. Ich funkcją jest nadanie dyskusji pragmatycznego i merytorycznego wymiaru. W ich przygotowaniu uczestniczą zainteresowane strony, organizacje społeczne i instytucje naukowe.</p> <p>W dniu konsultacji uczestnicy zostają losowo przypisani do małych grup, w których dyskutują pod okiem moderatora. Przed rozpoczęciem dyskusji wypełniają ankietę, badającą ich opinie i stanowiska.</p>	Medialność przedsięwzięcia	<p>Nacisk na osiągnięcie zgody może prowadzić do zbyt dużego uproszczenia złożonej kwestii lub pominięcia ważnych, ale kontrowersyjnych ich aspektów.</p> <p>Stosunkowo kosztowny.</p>	<p>Kiedy istotne jest zintegrowanie społeczności wokół danej kwestii.</p> <p>Gdy władzom zależy na szybkim poznaniu opinii społeczeństwa.</p>
---------------------------------	--	----------------------------	--	---

Slajd 49

SPOTKANIA MIEJSKIE XXI WIEKU 21ST CENTURY TOWN MEETING	<p>Połączenie głosowania elektronicznego, telekonferencji i projekcji na dużym ekranie, w których bierze udział kilka tysięcy ludzi (do 5 000). Dzięki temu uczestnicy mogą jednocześnie brać udział w dyskusjach w swoich małych grupach i obserwować sytuację zarówno w innych, jak i na zebraniu plenarnym.</p>	<p>W debacie może brać bardzo wiele osób.</p> <p>Duże zainteresowanie mediów.</p>	Kosztowne	<p>Kiedy dyskusja dotyczy złożonych kwestii politycznych, istotnych dla całego społeczeństwa.</p>
---	--	---	-----------	---

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 50

Metody konsultacji społecznych	Sposób prowadzenia	Zalety	Wady	Kiedy stosować
ZESPOŁY PLANUJĄCE PLANNING CELLS	<p>Zaangażowanie na prośbę władz grupy losowo wybranych mieszkańców (ok. 25 osób) jako „społecznych konsultantów” na określony czas (np. na tydzień).</p> <p>Uczestnicy omawiają propozycje planu działania lub rozwiązania danego problemu, w czym pomaga im dwóch moderatorów. Mogą również zapoznać się ze zdaniem ekspertów, głównych Interesariuszy i stron/aktorów.</p> <p>Prace kończą się przygotowaniem „raportu obywatelskiego”, przedstawianego władzom i „konsultantom społecznym”.</p>	<p>Niewielki rozmiar grup zachęca do aktywnego uczestnictwa, pozwala na przedstawianie innowacyjnych rozwiązań.</p> <p>Stosunkowo duże prawdopodobieństwo wprowadzenia przez władze decyzji w życie.</p>	<p>Władze określają problem i mają wpływ na sposób jego przedstawienia.</p> <p>Propozycje przedstawiane przez uczestników bywają mało realistyczne.</p>	<p>Gdy omawiana kwestia nie jest zbyt kontrowersyjna i nie antagonizuje danej społeczności; w innym przypadku należy rygorystycznie zadbać o losowy dobór uczestników.</p> <p>Gdy palący problem musi być rozwiązany w krótkim czasie.</p> <p>Gdy nie istnieje wcześniej określone rozwiązanie problemu: uczestnicy mogą wybierać spośród kilku możliwości lub wypracować własne propozycje i rekomendacje (które zazwyczaj biorą pod uwagę interesy szerszej społeczności).</p> <p>Gdy władzom zależy na edukowaniu obywateli w dziedzinie partycypacji obywatelskiej.</p>

Slajd 51

JURY OBYWATELSKIE	<p>Panel złożony z 12-16 osób, które nie są specjalistami w danej dziedzinie.</p> <p>Skład jury jest reprezentatywny dla danej społeczności pod względem demograficznym.</p> <p>Przez kilka dni grupa analizuje szczegółowo dany problem, opierając się na dostarczonych im informacjach oraz opiniach „świadków” (najczęściej ekspertów), a następnie ogłasza „werdykt” – na podobieństwo ławy przysięgłych.</p> <p>Jury nie musi wypracować jednolitej opinii.</p> <p>Władze muszą odnieść się do raportu: albo wykonując jego zalecenia, albo wyjaśniając, dlaczego się z nim nie zgadzają.</p>	Jak wyżej.	Jak wyżej. Wiele zależy od umiejętnego doboru zjawisk i zagrożeń poddawanych ocenie. Wykluczenie jednego z nich może wpłynąć na całościową ocenę i możliwość złożonych kalkulacji.	Gdy istnieje potrzeba stworzenia wstępnych scenariuszy rozwoju danej dziedziny problemowej lub regionu.
--------------------------	--	------------	---	---

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 52

Metody konsultacji społecznych	Sposób prowadzenia	Zalety	Wady	Kiedy stosować
PANEL EKSPERTÓW	<p>Spotkanie ekspertów, które może służyć różnym celom:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analizie dotychczasowych opracowań (raportów, prognoz) i wskazaniu optymalnych kierunków rozwoju lub rozwiązań, - dyskusji nad nowym obszarem problemowym, - znalezieniu rozwiązania dla konkretnego problemu. <p>Eksperti powinni pochodzić z różnych instytucji i środowisk, wykazywać się kreatywnością i otwartością na dyskusję.</p> <p>W trakcie panelu można stosować rozmaite metody warsztatowe (patrz: techniki prowadzenia warsztatów).</p>	<p>Pomaga wskazać i uporządkować cele i problemy.</p> <p>Daje konkretne rezultaty i to dzięki osobom wysoce kompetentnym.</p>	Niska reprezentatywność	<p>Kiedy temat wymaga szczegółowej i zaawansowanej wiedzy teoretycznej lub praktycznej.</p> <p>Kiedy chcemy poznać nie tylko różnorodne stanowiska osób „znających się na rzeczy”, lecz także przyczyny ich zróżnicowania.</p>

Slajd 53

Metody konsultacji społecznych	Sposób prowadzenia	Zalety	Wady	Kiedy stosować
BUDŻET PARTYCYPACYJNY	Uczestnicy warsztatów spotykają się regularnie w celu dyskusji nad optymalnym wykorzystaniem budżetu.	Temat dyskusji nadaje jej konkretny charakter.	Niekiedy: roszczeniowa postawa uczestników warsztatów; nierealistyczne postulaty.	Gdy konsultacje dotyczą kwestii finansowych.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 54

Wybrane metody i techniki zaawansowane, testowane w Polsce

- **World Cafe** metoda służąca do prowadzenia dialogu, dzielenia się wiedzą i kreatywnymi pomysłami, a nie do wypracowania konkretnych rozwiązań czy poznania opinii jakiejś grupy na dany temat. Dlatego najlepiej używać jej w początkowych fazach procesu partycypacji, kiedy zaangażowane strony dopiero poznają swoje potrzeby i oczekiwania, kiedy jeszcze ważniejsze jest samo podjęcie dialogu niż wypracowanie konkretnego rozwiązania.

Slajd 55

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach
Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Dziękuję za uwagę!

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Część druga wykładu konsultacje i partycypacja w praktyce przedstawiała się następująco:

Slajd 1

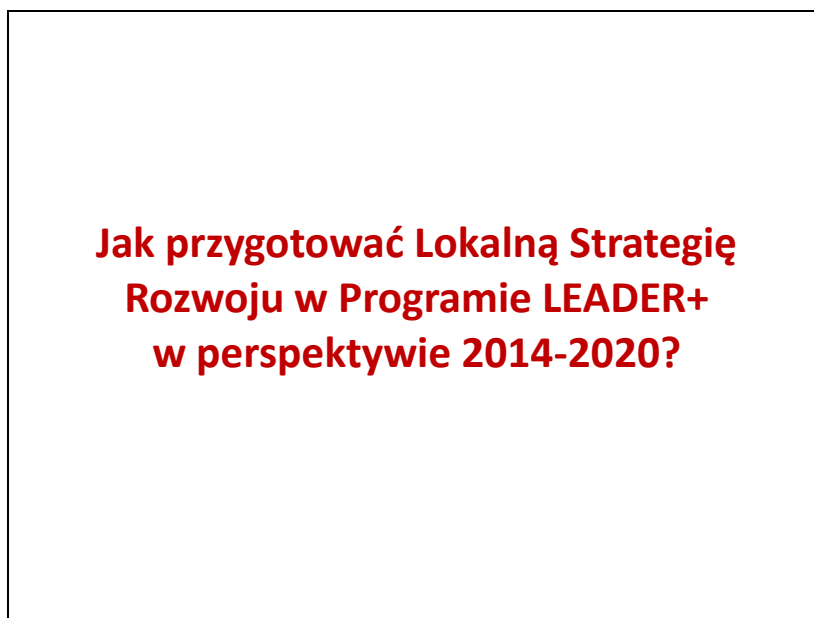

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach
Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Konsultacje i partycypacja w tworzeniu strategii – cz. 2
**Organizacja uspołecznionego/
partycypacyjnego procesu tworzenia
strategii**

Marta Małecka - Dobrogowska
Piątek, 21 lutego 2014r.

Slajd 2

**Jak przygotować Lokalną Strategię
Rozwoju w Programie LEADER+
w perspektywie 2014-2020?**

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 3

- Istotą programu LEADER jest działanie oddolne, co oznacza możliwie duży udział członków społeczności lokalnych w planowaniu wdrażaniu zadań Lokalnej Grupy Działania.
- Należy więc przyjąć jako zasadę konieczność pracy nad strategią **metodą partycypacyjną**. W praktyce należy więc dotrzeć do przedstawicieli wszystkich środowisk z terenu gmin tworzących LGD, których w jakikolwiek sposób mogą dotyczyć kwestie rozwoju obszarów wiejskich. ***Opracowanie strategii lokalnej grupy działania to przede wszystkim rozbudowany proces społecznej /oddolnej debaty.***

Slajd 4

- W opracowanie strategii zaangażowanych jest wiele osób, środowisk, grup lokalnych liderów i ekspertów zewnętrznych.
- Właściwe pokierowanie tym procesem i odpowiednia jego koordynacja to najważniejszy warunek powodzenia.
- Skutecznym sposobem zorganizowania pracy jest wyznaczenie **Grupy Roboczej**, w której skład wchodzi przedstawiciele wszystkich partnerów.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 5

- Do pracy w grupie roboczej (wytypowanie do jej składu swojego przedstawiciela) należy zaprosić wszystkie instytucje i podmioty, które deklarują swój udział i członkostwo w tworzącym się partnerstwie.
- Grupa Robocza winna podjąć decyzję o zapraszaniu zewnętrznych ekspertów-moderatorów w czasie prac studialnych i warsztatów.
- Grupa ta winna również określić wewnętrzną strukturę (podzielić się na podzespoły tematyczne lub branżowe, wybrać prezydium i/lub koordynatora, określić kto będzie pełnił funkcję sekretariatu – punktu kontaktowego).

Slajd 6

- Konieczny jest więc precyzyjny podział pracy i ustalenie zakresu obowiązków i odpowiedzialności dla każdego etapu pracy i każdego zadania. Może to mieć następujący kształt:
 - Konsultanci zewnętrzni odpowiedzialni będą za:
 - przygotowanie struktury pracy na każdym etapie
 - redakcje ostatecznych dokumentów.
 - Prowadzenie warsztatów i sesji wspólnych.
 - Każdy z potencjalnych etapów wymagał będzie zaangażowania członków lokalnej grupy roboczej którzy będą odpowiedzialni za:
 - zbieranie danych źródłowych
 - prowadzenie warsztatów na poziomie gmin i mniejszych społeczności
 - udział we wszystkich warsztatach strategicznych

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 7

Strategia LGD krok po kroku

Wobec wielu stylów i sposobów pracy nad strategią trudno wskazać jednoznacznie jeden pożądany model. Charakter programu LEADER oraz polskie doświadczenia opracowania strategii „z ludźmi i dla ludzi” pozwalają na wyodrębnienie kilku kluczowych etapów pracy:

Slajd 8

Zorganizowanie społeczności

Analiza potencjalnych uczestników („interesariuszy” – ang. stakeholders)

Warunkiem skutecznego opracowania strategii jest identyfikacja i dotarcie do wszystkich środowisk, które mają wpływ na obecną i przyszłą sytuację obszarów wiejskich na danym terenie.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 9

Diagnoza stanu wyjściowego

Przygotowanie strategii winno być poprzedzone dokonaniem przeglądu sytuacji wyjściowej. Ocena sytuacji wyjściowej może być zrealizowana poprzez zgromadzenie istniejących informacji statystycznych, przegląd zapisów w istniejących dokumentach o charakterze strategicznym oraz zgromadzenie opinii przedstawicieli kluczowych osób i instytucji.

Slajd 10

Analiza informacji statystycznych obejmować będzie dane na temat sytuacji gospodarczej, środowiska naturalnego, sytuacji demograficznej oraz kapitału społecznego.

Przegląd istniejących dokumentów o charakterze strategicznym.

W ostatnich latach samorządy i inne podmioty opracowały szereg dokumentów o charakterze strategicznym. Gminy przygotowały strategie rozwoju, plany zagospodarowania przestrzennego, plany rozwoju lokalnego, wieloletnie plany inwestycyjne, strategie rozwoju gospodarczego, programy współpracy z organizacjami pozarządowymi. Podobnie powiaty i jednostki bezpośrednio podległe starostwom (powiatowe urzędy pracy, powiatowe centra pomocy rodzinie) przygotowały szereg długofalowych wizji i programów. Przygotowując diagnozę należy uwzględnić i skonfrontować zakresy i opinie oraz doświadczenia z wdrażania tych programów.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 11

Spółeczna diagnoza sytuacji wyjściowej. Opracowane analizy istniejących dokumentów i programów winny być uzupełnione o proces społecznej diagnozy stanu wyjściowego.

Prowadzenie dialogu z mieszkańcami – przyszłymi odbiorcami, uczestnikami i wykonawcami LSR jest najważniejszym elementem procesu budowy strategii.

Slajd 12

Analiza SWOT – podsumowanie uspołecznionej diagnozy

- z ang. Silne strony – *Strenght*, Słabe strony – *Weaknesses*, Szanse, okazje – *Opportunities*, Zagrożenia – *Threats*
- Większość lokalnych grup działania powstałych w Europie w ramach programu LEADER wykorzystuje analizę SWOT jako element porządkowania danych wyjściowych, zbierania i podsumowania opinii lokalnych społeczności oraz narzędzie wspierające wybór kierunków strategii dla terytorium LGD.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 13

Planowanie strategii – wizja, misja, cele (kierunki) strategiczne

Kolejnym krokiem po ustaleniu sytuacji wyjściowej jest wyznaczenie celów LSR oraz jej uszczegółowienie poprzez określenie celów operacyjnych i działań.

Slajd 14

Wyznaczanie wizji rozwoju.

Wizja rozwoju opisuje pożądany stan docelowy w perspektywie kilku – kilkunastu lat oraz wybrane uwarunkowania, które posłużyły do wyboru i formułowania realnych priorytetów strategicznych.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 15

Określenie misji

O ile wizja opisuje pożądany stan docelowy, misja określa system wartości, sposób osiągnięcia tego stanu. Misja jest związana najczęściej z funkcjonowaniem organizacji i dlatego **będzie ona określała deklarowany sposób działania Lokalnej Grupy Działania w osiągnięciu stanu docelowego – wizji.**

Slajd 16

Wyznaczanie celów – kierunków rozwoju

Wyznaczanie kierunków – celów strategicznego rozwoju może odbywać się podczas tego samego spotkania (warsztatu), podczas którego określimy wizję rozwoju. Warsztat strategiczny rozpoczyna się wtedy od określenia wizji rozwoju oraz celów strategicznych i operacyjnych.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 17

Praca Zespołów Tematycznych planowania strategicznego

Członkowie grupy roboczej do opracowania LSR oraz pozostali uczestnicy warsztatu wyboru kierunków strategii pracując w zespołach tematycznych zajmują się szczegółowym określeniem działań, osiągnięcia każdego z celów strategii. Zespoły Tematyczne pracować powinny z wykorzystaniem metod warsztatowych metodą burzy mózgów, kreatywnego poszukiwania rozwiązań (np. PMI), waloryzację pomysłów, idei i celów, dyskusje grupowe, itp.

Slajd 18

Warsztaty przyjmujące ostateczny kształt LSR.

Podsumowaniem pracy zespołów tematycznych winno być wspólne spotkanie warsztatowe. Podczas tego spotkania Zespoły Tematyczne prezentują swoje propozycje wszyscy uczestnicy uzgadniają i zatwierdzają ostateczny kształt dokumentu Lokalnej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 19

Określenie systemu wdrażania strategii

Jednym z najważniejszych zadań w procesie opracowania LSR jest określenie sposobu jej wdrażania. Warto już na etapie tworzenia strategii wyznaczyć jeden z zespołów tematycznych, aby skupił się na przygotowaniu systemu wdrażania strategii i funkcjonowania lokalnej grupy działania.

Slajd 20

Podsumowując

- Partycypacyjne przygotowywanie strategii odbywa się na każdym etapie prac
- Najważniejsze jest zaplanowanie poszczególnych etapów pracy i skonstruowanie planu angażowania społeczeństwa tak aby stworzyć możliwość współdecydowania o docelowym kształcie dokumentu.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Slajd 21

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach
Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Dziękuję za uwagę!

4. Podsumowanie pracy w grupach

Praca warsztatowa w grupach odbywała się w oparciu o przeprowadzone wykłady i dotyczyła analizy i aktualizacji zakresów dokumentów strategicznych LGD w kontekście planowanych wskaźników produktu i rezultatu oraz konsultacji i partycypacji w praktyce - w kontekście planowanych LSR.

Uczestnicy szkolenia zostali podzieleni na 4 grupy robocze:

- GRUPA A: wykładowca Katarzyna Kitlas: LGD Szelment, LGD Sejneńszczyzna, LGD Kanał Augustowski i Rospuda; LGD Nasza Suwalszczyzna; LGR Pojezierze Suwalsko-Augustowskie.
- GRUPA B: wykładowca Joanna Sokólska: LGD Puszcza Knyszyńska, LGD N.A.R.E.W, LGD Królewski Gościniec Podlasia.
- GRUPA C: wykładowca Sławomira Machowicz: LGD Puszcza Białowieska; Fundacja Biebrzańska, LGD Biebrzański Dar Natury; LGD Tygiel Doliny Bugu, Szlak Tatarski.
- GRUPA D: wykładowca Marta Małecka-Dobrogowska: LGD Brama na Bagna, LGD Kraina Mlekiem Płynąca, LGD Sąsiedzi, LGD Kraina Bobra.

Praca każdej grupy opierała się na materiale wypracowanym podczas szkolenia, które odbyło się w dniach 14-15 listopada 2013r. Wypracowano wtedy m.in. drzewa celów i propozycje

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

przedsięwzięć, które na obecnym szkoleniu, w kontekście prac nad dokumentami strategicznymi, zostały usystematyzowane i gdzieś zmodyfikowane. Zaproponowano i przedyskutowano planowane wskaźniki produktu i rezultatu. Mając na uwadze konieczność organizacji uspołecznionego procesu tworzenia strategii LDG, uczestnicy zostali przeszkoleni nt. metod i technik konsultacyjnych.

Materiał podsumowujący warsztaty w dniach 19-21 lutego 2014 stanowi załącznik nr 5, natomiast dokumentacja fotograficzna na CD załącznik nr 6.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Załącznik nr 1

Lista zgłoszonych osób

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Lista zgłoszonych osób:

LP	LGD	Nazwisko i imię	nocleg 19.02	nocleg 20.02	wyżywienie 19.02	wyżywienie 20.02	wyżywienie 21.02
1	Lokalna Grupa Działania „Nasza Suwalszczyzna”	Jaśkiewicz Elżbieta	1	1	1	1	1
2		Grzędzińska Mirosława	1	1	1	1	1
3		Rżany Jarosław	1	1	1	1	1
4	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Rybacka "Pojezierze Suwalsko-Augustowskie"	Szafranowski Tomasz	1	1	1	1	1
5		Boguszewska Marta	1	1	1	1	1
6	Lokalna Grupa Działania „Sejneńszczyzna”	Łuczniak Grzegorz	1	1	1	1	1
7		Jegorow Aleksandra	1	1	1	1	1
8		Jachimowicz Karol	1	1	1	1	1
9	Lokalna Grupa Działania Kanał Augustowski i Rospuda	Konstantynowicz Ewa Bożena	1	1	1	1	1
10	Stowarzyszenie N.A.R.E.W. Narwiańska Akcja Rozwoju Ekonomicznego Wsi	Dzielnik Monika	1	1	1	1	1
11		Jaworska Katarzyna	1	1	1	1	1
12		Jurczak Andrzej	1	1	1	1	1
13		Halicki Sławomir	1	1	1	1	1
14	Stowarzyszenie Królewski Gościniec Podlasia	Zdanowicz Andrzej	1	1	1	1	1
15		Karpowicz Dorota	1	1	1	1	1
16	Lokalna Grupa Działania Puszcza Knyszyńska	Matyszek Jolanta	1	1	1	1	1
17		Kawrygo Joanna	1	1	1	1	1
18		Zabielska Renata	1	1	1	1	1
19	Lokalna Grupa Działania „Puszcza Białowieska”	Kowalski Eugeniusz	1	1	1	1	1
20		Kraśko Karolina	1	1	1	1	1
21		Andrzejuk Anetta	1	1	1	1	1
22		Rusaczyk Andrzej	1	1	1	1	1
23	Lokalna Grupa Działania Biebrzański Dar Natury	Modzelewska Martyna	1	1	1	1	1
24	Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania – Tygiel Doliny Bugu”	Wojtkowska Agnieszka	1	1	1	1	1
25		Teresa Olszewska	1	1	1	1	1
26		Sadowa Monika	1	1	1	1	1
27		Radziszewski Krzysztof	1		1		
28		Tymiński Antoni	1	1	1	1	1
29		Walczuk Irena	1	1	1	1	1
30	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Szlak Tatarski	Popławska Aneta	1	1	1	1	1
31		Małachwiew Natalia	1	1	1	1	1
32	Fundacja Biebrzańska	Matyskiel Michał	1	1	1	1	1
33		Wirkowska Anna	1	1	1	1	1
34	Fundacja „Kraina Mlekiem Płynąca”	Misierewicz Maria	1	1	1	1	1
35		Serafińska Małgorzata	1	1	1	1	1
36		Parzych Elżbieta	1	1	1	1	1
37	Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania	Śniecińska Katarzyna	1	1	1	1	1

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

38	„Kraina Bobra”	Mickiewicz-Kulesza Magdalena	1	1	1	1	1
39	Lokalna Grupa Działania „Brama na Bagna”	Wiernicka Iwona	1	1	1	1	1
40		Linkiewicz Tomasz	1	1	1	1	1
41		Pogorzelski Paweł	1	1	1	1	1
42		Tyszko Piotr	1	1	1	1	1
43	Stowarzyszenie "Sąsiedzi"	Ramotowska Renata				1	1
44		Malinowska Daria				1	1
45	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich	Filipowicz Elżbieta	1		1	1	
46		Łotysz Andrzej	1		1	1	
47		Seweryńska Diana	1		1	1	
48	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego	Baszko Mieczysław Kazimierz			1		1
49	Wykładowcy	Małecka- Dobrogowska Marta	1	1	1	1	1
50		Sokólska Joanna	1	1	1	1	1
51		Kitlas Katarzyna	1	1	1	1	1
52		Machowicz Sławomira	1	1	1	1	1
SUMA:			49	45	50	50	48

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Załącznik nr 2

Lista obecności

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Załącznik nr 3

Lista osób nocujących

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Załącznik nr 4

CV Ekspertów

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Podlaskie

Krajowa Sieć
Obszarów Wiejskich

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2007-2013

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Podlaskie

Krajowa Sieć
Obszarów Wiejskich

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2007-2013

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Podlaskie

Krajowa Sieć
Obszarów Wiejskich

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2007-2013

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Załącznik nr 5

Materiał podsumowujący warsztaty w dniach 19-21 lutego 2014

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Białystok, 24.02.2014r.

Tworzenie Lokalnej Strategii Rozwoju – od konsultacji społecznych do wskaźników

Materiał podsumowujący szkolenie odbywające się w Hotelu KOZIOŁ
w dniach 19-21 lutego 2014 roku

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Podlaskie

Krajowa Sieć
Obszarów Wiejskich

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2007-2013

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Organizator merytoryczny szkolenia i warsztatów:

SOEN PARTNERS sp. z o.o.

Ul. Warszawska 34

15-077 Białystok

Na zlecenie

Sekretariatu Regionalnej Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (organizator logistyki)

Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego

Współpraca: Podlaska Sieć Lokalnych Grup Działania

Eksperti:

Marta Małecka-Dobrogowska

Katarzyna Kitlas

Sławomira Machowicz

Joanna Sokólska

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

KONTEKST SZKOLENIA

Szkolenie pt. **Tworzenie Lokalnej Strategii Rozwoju – od konsultacji społecznych do wskaźników** zorganizowane zostało w **dniach 19 – 21 lutego 2014 roku**. Szkolenie było odpowiedzią na sygnalizowaną przez lokalne grupy działania potrzebę przypomnienia i zaktualizowania wiedzy na temat działań uspołeczniania programowania lokalnych strategii rozwoju oraz planowania celów i działań w powiązaniu ze wskaźnikami ich realizacji. Szkolenie finansowane było ze środków pochodzących z Pomocy Technicznej PROW na lata 2007-2013.

ZAŁOŻENIA DO SZKOLENIA I WARSZTATÓW

Celem szkolenia i warsztatów było zaprezentowanie postępu prac nad dokumentami strategicznymi województwa podlaskiego i Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich w zakresie RLKS, przedyskutowanie wypracowanych na poprzednich warsztatach (w listopadzie 2013r.) celów i działań zaplanowanych w lokalnych strategiach rozwoju w powiązaniu ze wskaźnikami ich realizacji oraz zaprezentowanie i przypomnienie wiedzy na temat organizacji uspołecznionego / partycypacyjnego procesu tworzenia lokalnych strategii rozwoju.

Dlatego też grupy warsztatowe miały za zadanie w ramach indywidualnych prac w zespołach:

- usystematyzować drzewa celów,
- dopasować do celów działania/przedsięwzięcia,
- zaproponować wskaźniki produktu i rezultatu dla poszczególnych działań/przedsięwzięć
- poznać metody i techniki konsultacji w praktyce.

PREZENTACJA WYNIKÓW PRAC GRUP WARSZTATOWYCH

Praca warsztatowa w grupach odbywała się w oparciu o przeprowadzone wykłady i dotyczyła analizy i aktualizacji zakresów dokumentów strategicznych LGD w kontekście planowanych wskaźników produktu i rezultatu oraz konsultacji i partycypacji w praktyce - w kontekście planowanych LSR.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Uczestnicy szkolenia zostali podzieleni na 4 grupy robocze,:

- GRUPA A: wykładowca Katarzyna Kitlas: LGD Szelment, LGD Sejneńszczyzna, LGD Kanał Augustowski i Rospuda; LGD Nasza Suwalszczyzna; LGR Pojezierze Suwalsko-Augustowskie z
- GRUPA B: wykładowca Joanna Sokólska: LGD Puszcza Knyszyńska, LGD N.A.R.E.W, LGD Królewski Gościniec Podlasia
- GRUPA C: wykładowca Sławomira Machowicz: LGD Puszcza Białowieska; Fundacja Biebrzańska, LGD Biebrzański Dar Natury; LGD Tygiel Doliny Bugu, Szlak Tatarski.
- GRUPA D: wykładowca Marta Małecka-Dobrogowska: LGD Brama na Bagna, LGD Kraina Mlekiem Płynąca, LGD Sąsiedzi, LGD Kraina Bobra.

Praca każdej grupy opierała się na materiale wypracowanym podczas szkolenia, które odbyło się w dniach 14-15 listopada 2013r. Wypracowano wtedy m.in. drzewa celów i propozycje działań/przedsięwzięć, które na obecnym szkoleniu, w kontekście prac nad dokumentami strategicznymi, zostały usystematyzowane i gdzieś zmodyfikowane. Zaproponowano i przedyskutowano planowane wskaźniki produktu i rezultatu. Mając na uwadze konieczność organizacji uspołecznionego procesu tworzenia strategii LGD, uczestnicy zostali przeszkoleni nt. metod i technik konsultacyjnych.

Praca w grupach: Analiza i aktualizacja zakresów dokumentów strategicznych LGD w kontekście planowanych wskaźników produktu i rezultatu

GRUPA A:
LGD Szelment, LGD Sejneńszczyzna, LGD Kanał Augustowski i Rospuda; LGD Nasza Suwalszczyzna; LGR Pojezierze Suwalsko-Augustowskie

Cele główne i szczegółowe

I cel główny: ZINTEGROWANY ROZWÓJ TURYSTYKI NA OBSZARZE LGD

Cele szczegółowe:

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

- 1.1. Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej
- 1.2. Rozwój usług (produktów) turystycznych i około turystycznych
- 1.3. Kultywowanie dziedzictwa kulturowego
- 1.4. Zintegrowana promocja produktów turystycznych
- 1.5. Pojezierze Suwalsko-Augustowskie docelowym miejscem pobytu wycieczek zbiorowych

II cel główny: POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA

Cele szczegółowe:

- 2.1 Wzrost dochodów z działalności pozarolniczej i pozarybackiej
- 2.2 Poprawa warunków kształcenia i edukacji pozaszkolnej
- 2.3. Poprawa dostępności komunikacyjnej
- 2.4. Uzupelnienie brakujących elementów infrastruktury technicznej

GRUPA B

LGD Puszcza Knyszyńska, LGD N.A.R.E.W, LGD Królewski Gościńiec Podlasia

KROK 1. Grupa zmodyfikowała Cele główne i szczegółowe:

I cel główny: ROZWÓJ GOSPODARKI OBSZARU LGD

Cele szczegółowe

- 1.1. Rozwój usług rekreacyjnych i turystycznych oraz rozwój i promowanie produktów regionalnych.
- 1.2. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i usług dla mieszkańców, w tym „silver economy”.
- 1.3. Podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców **ze szczególnym uwzględnieniem osób zagrożonych wykluczeniem społecznym**
- ~~1.4. Wsparcie ekonomii społecznej.~~

II cel główny: PODNIESIENIE STANDARDU ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

Cele szczegółowe:

- 2.1. Wspieranie **edukacji, osobistego rozwoju**, oddolnych inicjatyw **i integracji społecznej społecznych oraz integracji lokalnej.**

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

2.2. Wspieranie zdrowego i ekologicznego stylu życia mieszkańców.

2.3. Ochrona środowiska przyrodniczo-kulturowego.

~~2.4. Wspieranie edukacji i osobistego rozwoju mieszkańców LGD~~

KROK 2.

Do poszczególnych celów szczegółowych dopasowane zostały propozycje przedsięwzięć oraz projektów parasolowych:

I cel główny: ROZWÓJ GOSPODARKI OBSZARU LGD

Cele szczegółowe

1.1. Rozwój usług rekreacyjnych i turystycznych oraz rozwój i promowanie produktów regionalnych.

Propozycja projektów parasolowych:

- Produkt lokalny.
- Turystyka i rekreacja.
- Zagospodarowanie turystyczne rzeki Supraśl.

1.2. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i usług dla mieszkańców, w tym „silver economy”.

Propozycja projektów parasolowych:

- Rozwój przedsiębiorczości (poza turystyką i produktem lokalnym).
- Wsparcie doposażenia.
- Promocja przedsiębiorczości.
- Ekonomia społeczna.
- Inkubator NGOs.
- Promocja obszaru LGD PK.

1.3. Podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców ze szczególnym uwzględnieniem osób zagrożonych wykluczeniem społecznym

Propozycja projektów parasolowych:

- Wzrost kwalifikacji zawodowych.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

II cel główny: PODNIESIENIE STANDARDU ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

Cele szczegółowe:

2.1. Wspieranie edukacji, osobistego rozwoju, oddolnych inicjatyw i integracji społecznej

Propozycja projektów parasolowych:

- Zabawna świetlica.
- Rozwój osobisty i edukacja.

2.2. Wspieranie zdrowego i ekologicznego stylu życia mieszkańców.

Propozycja projektów parasolowych:

- W zdrowym ciele zdrowy duch.

2.3. Ochrona środowiska przyrodniczo-kulturowego.

Propozycja projektów parasolowych:

- OZE i przydomowe oczyszczalnie ścieków.
- Rewitalizacja obszaru i renowacja zabytków

GRUPA C

LGD Puszcza Białowieska; Fundacja Biebrzańska, LGD Biebrzański Dar Natury; LGD Tygiel Doliny Bugu, Szlak Tatarski

KROK 1.

Grupa zmodyfikowała cele główne i szczegółowe:

I cel główny: ROZWÓJ ~~TURYSTYKI~~ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI W OPARCIU O LOKALNE ZASOBY I PRODUKTY

Cele szczegółowe:

1.1. Rozwój i promocja rekreacji, turystyki i ekoturystyki w oparciu o zasoby, produkty lokalne i obszary Natura 2000

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

1.2. Rozwój przedsiębiorczości w oparciu przede wszystkim o potencjał regionu, w tym zielone technologie i położenie przygraniczne

1.3. ~~Wsparcie producentów~~ i Rozwój rynku produktów lokalnych

II cel główny: POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW, W SZCZEGÓLNOŚCI OSÓB

ZAGROZONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM NA OBSZARZE LGD

Cele szczegółowe:

2.1. Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców

2.2. ~~Wsparcie oferty~~ i Poprawa infrastruktury edukacyjnej, kulturalnej i użyteczności publicznej

2.3. Ochrona i kultywowanie dziedzictwa kulturowego, historycznego, tożsamości kulturowej

~~2.4. Rozwój współpracy trans-granicznej~~

2.4. Ochrona środowiska naturalnego

KROK 2.

Do zmodyfikowanych celów zostały dopasowane propozycje projektów, które następnie zostały pogrupowane w przedsięwzięcia:

I cel główny: ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI W OPARCIU O LOKALNE ZASOBY I PRODUKTY

Cele szczegółowe:

1.1. Rozwój i promocja rekreacji, turystyki i ekoturystyki w oparciu o zasoby, produkty lokalne i obszary Natura 2000.

Projekty:	Przedsięwzięcia:
<ul style="list-style-type: none"> • Wyposażenie kwater agroturystycznych (cały obszar) • Questing (cały obszar) • Budowa parków linowych • Budowa pól biwakowych i kempingowych Budowa nadbużańskiego centrum motocyklowego • „Spacer w koronach drzew” w Białowieży • Uruchomienie wypożyczalni kajaków i rowerów • Utworzenie ośrodka jazdy konnej • Mobilna ścianka wspinaczkowa (Tygiel) • Budowa infrastruktury niezbędnej do poruszania się crossami, samochodami terenowymi (Tygiel, Szlak Tatarski) • Wsie tematyczne – tworzenie i rozwój (Tygiel) 	<p>Działania mające na celu rozwój i promocję rekreacji, turystyki i ekoturystyki w ujęciu „twardym”.</p>

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

<ul style="list-style-type: none"> • Utworzenie i modernizacja szlaków rowerowych, nornic walking (cały obszar) • Budowa infrastruktury wokół szlaków turystycznych (wodnych, rowerowych) • Budowa stoku narciarskiego (Sarnaki i Kundzin) • Budowa wieży widokowej • Oznaczenie szlaków narciarstwa biegowego, zakup sprzętu • Montaż info- kiosków (cały obszar) • Zintegrowane centrum informacji turystycznej (cały obszar) • Dostosowanie oferty turystycznej i usługowej do klienta zagranicznego (cały obszar) 	
<ul style="list-style-type: none"> • Szkolenia dla osób pracujących w turystyce (cały obszar) 	<p>Działania mające na celu rozwój i promocję rekreacji, turystyki i ekoturystyki w ujęciu „miękkim”.</p>

Propozycja projektów parasolowych:

- Zagospodarowanie rekreacyjne i turystyczne rzeki Bug.
- Zagospodarowanie szlaku turystycznego rzeki Narew i Narewki.

1.2. Rozwój przedsiębiorczości w oparciu przede wszystkim o zielone technologie i położenie przygraniczne:

Projekty:	Przedsięwzięcia:
<ul style="list-style-type: none"> • Linia przemiału mąki pełnoziarnistej (Tygiel) • Zakup kombajnu do zbioru owoców miękkich (Tygiel) • Utworzenie linii produkcyjnej ekogroszku (Tygiel) • Zakup maszyn rolniczych w celu świadczenia usług (cały obszar) 	<p>Usługi dla rolników</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Usługi weterynaryjne (cały obszar) • Utworzenie hoteli, pensjonatów (cały obszar) • Budowa Spa, sanatoriów (Tygiel, Szlak Tatarski, Białowieża) • Usługi wulkanizacyjne, mechanika pojazdowa (Tygiel) • Usługi doradcze, biuro rachunkowe - (cały obszar) • Centrum testowania kajaków w Drohiczynie 	<p>Usługi dla mieszkańców</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja szkoleń i kursów zawodowych z uprawnieniami i językowe (dla mieszkańców, zwłaszcza młodzieży) (cały obszar) 	<p>Promocja i edukacja w zakresie przedsiębiorczości</p>

Propozycja projektów parasolowych:

- Przedsiębiorstwa wspierające silver economy.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

1.3. Rozwój rynku produktów lokalnych

Projekty:	Przedsięwzięcia:
<ul style="list-style-type: none"> • Utworzenie masarni przy gospodarstwie rolnym (Tygiel) • Usługi związane z przygotowaniem, logistyką i przechowywaniem pieczarek – (Tygiel) • Usługi związane z przechowywaniem i pasteryzacją przetworów warzywnych (Tygiel) • Uruchomienie piekarni i wypieku ciast (Tygiel) 	Produkty lokalne

Propozycja projektów parasolowych:
- Kuchnia nadbużańska.

II cel główny: POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW, W SZCZEGÓLNOŚCI OSÓB ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM NA OBSZARZE LGD

Cele szczegółowe:

2.1. Aktywizacja społeczna mieszkańców

Projekty:	Przedsięwzięcia:
<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja spotkań seniorów: tańce, śpiewy, joga, aerobik (cały obszar) • Organizacja imprez kulturalnych, festyny, dożynki (cały obszar) • Zajęcia sportowe dla młodzieży i seniorów (cały obszar) • Utworzenie klubów seniora (cały obszar) • Spotkania międzypokoleniowe • Zajęcia dodatkowe dla młodzieży (cały obszar) 	Inicjatywy aktywizujące społeczność

Propozycja projektów parasolowych:
- Wesola świetlica wiejska.
- NGOsy siłą w społeczeństwie

2.2. Poprawa infrastruktury edukacyjnej, kulturalnej i użyteczności publicznej

Projekty:	Przedsięwzięcia:
<ul style="list-style-type: none"> • Boiska sportowe, skateparki, place zabaw, mini golf - (cały obszar) 	Infrastruktura w zakresie edukacji, kultury i użyteczności

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

<p>obszar)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie miejsc spotkań dla młodzieży (np. kawiarenki, skateparki) - (cały obszar) • Wsparcie i wyposażenie bibliotek (cały obszar) • Świetlice wiejskie i GOKi – renowacja, przebudowa, budowa (cały obszar) • Przedszkola wiejskie – tworzenie i wyposażenie (Tygiel Doliny Bugu) • Urządzanie centrów miejscowości (cały obszar) 	publicznej
---	------------

2.3. Ochrona i kultywowanie dziedzictwa kulturowego, historycznego, tożsamości kulturowej

Projekty:	Przedsięwzięcia:
<ul style="list-style-type: none"> • Remont obiektów zabytkowych (cały obszar) 	Rewitalizacja obiektów zabytkowych
<ul style="list-style-type: none"> • Festiwale, np. muzyki cerkiewnej • Warsztaty pieśni i tańca ludowego (cały obszar) • Ekomuzea na terenie LGD Fundacja Biebrzańska • Tworzenie izb pamięci, regionalnych (cały obszar) • Transgraniczna wymiana kulturowa 	Lokalna tradycja i historia

Propozycja projektów parasolowych:
- Tygiel kulturą stoi.

2.4. Ochrona środowiska naturalnego

Projekty:	Przedsięwzięcia:
<ul style="list-style-type: none"> • OZE – oczyszczalnie ścieków farmy fotowoltaiczne, solary, biogazownie - infrastruktura • Usługi szkoleniowe dla mieszkańców dotyczące zielonych technologii (cały obszar) • Wyjazdy studyjne w celu odpatrzenia dobrych praktyk nt. ochrony środowiska (cały obszar) 	

Propozycja projektów parasolowych:
- OZE.
-Przydomowe oczyszczalnie ścieków.

GRUPA D

LGD Brama na Bagna, LGD Kraina Mlekiem Płynąca, LGD Sąsiedzi, LGD Kraina Bobra.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

KROK 1.

Grupa zmodyfikowała cele główne i szczegółowe:

I cel główny: POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

Cele szczegółowe

- 1.1. Aktywizacja i rewitalizacja społeczno-kulturowa obszaru **w tym dostęp do usług społeczno-kulturalnych**
- 1.2. Zachowanie walorów przyrodniczych obszaru
- ~~1.3. Wsparcie dostępu do usług społecznych i kulturalnych~~

II cel główny: WZROST ATRAKCYJNOŚCI GOSPODARCZEJ OBSZARU

Cele szczegółowe:

- 2.1. Rozwój działalności pozarolniczej i okołorolniczej obszaru
- 2.2. Wsparcie działalności rolniczej gospodarstw niskotowarowych
- 2.3. Rozwój obszaru poprzez turystykę

KROK 2.

Do zmodyfikowanych celów zostały dopasowane propozycje projektów, które następnie zostały pogrupowane w przedsięwzięcia:

I cel główny: POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

Cele szczegółowe

- 1.1. Aktywizacja i rewitalizacja społeczno-kulturowa obszaru w tym dostęp do usług społeczno-kulturalnych

Projekty:	Przedsięwzięcia:
<ul style="list-style-type: none"> • Warsztaty pieśni i tańca ludowego (cały obszar) • Szkolenia dla osób pracujących 	Działania na rzecz edukacji mieszkańców
<ul style="list-style-type: none"> • Imprezy integracyjne np. 7 Gmin w jednej Krainie • Organizacja imprez kulturalnych, festyny, dożynki • Zajęcia sportowe dla młodzieży i seniorów 	Integracja/ aktywizacja społeczności lokalnej
<ul style="list-style-type: none"> • Boiska sportowe, place zabaw • Budowa kompleksu sportowo-rekreacyjnego 	Rozwój infrastruktury sportowo - rekreacyjnej
<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie miejsc spotkań dla młodzieży 	Rozwój infrastruktury

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

<ul style="list-style-type: none"> Świetlice wiejskie i GOKi – renowacja, przebudowa, budowa Urządzanie centrów miejscowości 	społeczno - kulturalnej
<ul style="list-style-type: none"> Przedszkola wiejskie – zajęcia dodatkowe Zajęcia dodatkowe dla młodzieży Organizacja szkoleń i kursów 	Działania edukacyjne dla dzieci i młodzieży
<ul style="list-style-type: none"> Informatyzacja obiektów użyteczności publicznej 	

1.2. Zachowanie walorów przyrodniczych obszaru

Projekty:	Przedsięwzięcia:
<ul style="list-style-type: none"> Utworzenie centrum parkowego w Zbójnej OZE – przydomowe oczyszczalnie ścieków, farmy fotowoltaiczne, solary, biogazownie Inwestycje w działania proekologiczne – wsparcie działalności Ośrodka edukacji ekologicznej w Strękowej Górze 	Rozwój infrastruktury na rzecz ochrony krajobrazu i środowiska
<ul style="list-style-type: none"> Odmulenie Stawów oraz rekultywacja terenu w Mieczkach i Dębniakach Zagospodarowanie i odnowa parku w Stawiskach Zabezpieczenie obszaru rezerwatu przyrody Przebudowa, renowacja i remont budynku Dworu w Grabowie 	Ochrona dziedzictwa krajobrazowego, naturalnego, przyrodniczego obszaru

II cel główny: WZROST ATRAKCYJNOŚCI GOSPODARCZEJ OBSZARU

Cele szczegółowe:

2.1. Rozwój działalności pozarolniczej i okołorolniczej obszaru

Projekty:	Przedsięwzięcia:
<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie szkoleniowe dla NGO w zakresie działalności gospodarczej Wsparcie grup producentów (np. Stowarzyszenie na rzecz wspierania rolników) 	Działania na rzecz wsparcia ekonomii społecznej na obszarze LSR
<ul style="list-style-type: none"> Dotacje dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą pozarolniczą 	Działania na rzecz wsparcia przedsiębiorczości na obszarze LSR
<ul style="list-style-type: none"> Działania na rzecz różnicowania działalności Szkolenia dla rolników 	

2.2. Wsparcie działalności rolniczej gospodarstw niskotowarowych

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Działania:	Przedsięwzięcia:
<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie inkubatorów kuchennych • Tworzenie przetwórní lokalnych 	

2.3. Rozwój obszaru poprzez turystykę

Projekty:	Przedsięwzięcia:
<ul style="list-style-type: none"> • Budowa infrastruktury wokół szlaków turystycznych (wodnych, rowerowych) • Ścieżki edukacyjne na terenie rezerwatów • Utworzenie i modernizacja szlaków rowerowych, wodnych, konnych (np. Wys. Maz – Ciechanowiec przez Szepietowo) wraz z oznakowaniem • Zagospodarowanie terenu wokół Zalewu w Stawiskach • Ośrodek Rekreacyjno-Wypoczynkowy w Ptakach – przebudowa zbiornika • Inwestycje w infrastrukturę turystyczną – Dworek Łosie • Przystanie wodne na Nurcu • Rozbudowa bulwarów spacerowych w Ciechanowcu • Uruchomienie wypożyczalni kajaków i rowerów • Budowa Portu Wodnego w Nowogrodzie oraz Przystani Wodnych w Dobrym Lesie, Ptakach i Koźle • Utworzenie karczmy produktu regionalnego (np. k. Zambrowa) 	Działania na rzecz rozwoju turystyki na obszarze LGD
<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie i wyposażenie kwater agroturystycznych 	Tworzenie bazy agroturystycznej

W ramach ćwiczeń dotyczących wskaźników produktu i rezultatu, zostały przedyskutowane wskaźniki umieszczone w „Podręczniku tworzenia i ewaluacji wskaźników w lokalnych strategiach rozwoju”. Dla każdej grupy została przygotowana robocza tabela, do której uczestnicy dopisywali propozycje wskaźników. Np.:

l.p.	Cel szczegółowy	Przedsięwzięcie / typ projektu	Wskaźnik produktu	Wskaźnik rezultatu
1.1	Aktywizacja i rewitalizacja społeczno-kulturowa obszaru w tym dostęp do	Działania na rzecz edukacji mieszkańców	- liczba zorganizowanych szkoleń	- liczba osób które podniosły swoją wiedzę
		Rozwój infrastruktury społeczno	- ilość świetlic- miejsc spotkań - ilość wspartych	- ilość osób które skorzystały z infrastruktury społ-kult

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

	usług społeczno-kulturalnych	kulturalnej	obiektów infrastruktury społeczno - kulturalnej	- wzrost ilości imprez w zmodernizowanych obiektach
		Integracja i aktywizacja społeczności lokalnej	- liczba zrealizowanych inicjatyw	- liczba osób zaktywizowanych w wyniku inicjatyw
		Infrastruktura sportowo - rekreacyjna	- liczba zbudowanych / zmodernizowanych obiektów sportowo – rekreacyjnych	- liczba osób uczestniczących w imprezach sportowo - rekreacyjnych - wzrost liczby imprez na zmodernizowanych obiektach
		Działania edukacyjne dla dzieci i młodzieży	- liczba ośrodków świadczących usługi edukacyjne	- liczba osób które skorzystały z działań edukacyjnych
		Informatyzacja obiektów użyteczności publicznej	- liczba obiektów z informatyzowanych	- liczba usług udostępnionych za pomocą technik informatycznych w z informatyzowanych obiektach
1.2	Zachowanie walorów przyrodniczych obszaru	Rozwój infrastruktury na rzecz ochrony krajobrazu i środowiska	- liczba obiektów infrastrukturalnych służących ochronie krajobrazu i środowiska	- liczba osób które skorzystały ze zmodernizowanych obiektów służących ochronie krajobrazu i środowiska
		Ochrona dziedzictwa krajobrazowego, naturalnego, przyrodniczego obszaru	- liczba obiektów służących ochronie dziedzictwa	- liczba osób które skorzystały z obiektów

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Praca w grupach: Konsultacje i partycypacja w praktyce w kontekście planowanych

LSR

1. Warsztaty nt. komunikacji i partycypacji

Warsztaty dotyczące komunikacji i partycypacji w praktyce oparte zostały na podzielone na 3 praktyczne i treningowe części, opierające się na 3 studiach przypadku z wykorzystaniem techniki WORD CAFE. Przy trzech stołach kawiarnianych były prowadzone rozmowy/ konsultacje dotyczące:

1. Wprowadzenia do strategii projektu parasolowego

Uczestnikom została przekazana poniższa informacja na temat projektów parasolowych.

Projekty Parasolowe

Opracowali: Irena Krukowska-Szopa, Grzegorz Grabowski, Piotr Sadłocha.

Koncepcja projektów parasolowych powstała w odpowiedzi na problemy z wdrażaniem inicjatyw społecznych o małym budżecie i związana jest z faktem, iż w obecnym okresie programowania podlegają one tym samym zasadom weryfikacji co duże projekty inwestycyjne.

Projekty parasolowe (w skrócie PP) mają uprościć zasady ubiegania się o środki finansowe beneficjentów z obszarów wiejskich tworząc przyjazne warunki realizacji mikro-projektów (w skrócie MK) zarówno w zakresie zasad finansowania, jak również na etapie składania wniosku - prosty wniosek z niezbędnymi załącznikami, podpisywania umowy z beneficjentem i wypłaty środków w LGD oraz składania sprawozdawczości z realizacji również w LGD.

Miko-projekty mają zastąpić Małe projekty wdrażane obecnie w ramach Lokalnych Strategii Rozwoju.

Wśród wielu problemów wdrażania w obecnym okresie programowania dostrzega się brak zainteresowania realizacją projektów o charakterze społecznym – niedochodowym, które byłby ważne dla osiągnięcia celów lokalnych strategii rozwoju. Dlatego proponuje się w latach 20014-2020 zastosowanie obok PP również Projektów Własnych (w skrócie PW) – samodzielnie realizowanych przez lgd.

Oba rodzaje projektów mają przyczyniać się aktywizacji lokalnego środowiska i odpowiadać na cele LSR oraz założenia ROW 2014-2020 tj. w 6 priorytet ROW „Włączenie społeczne, redukcja ubóstwa i promowanie rozwoju na obszarach wiejskich” oraz obszar tematyczny 6B ROW „wspieranie rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich”. PP i PW mogą też realizować pozostałe priorytety ROW.

Grupy planujące wykorzystać ten instrument wdrażania LSR powinny pamiętać aby w swym dokumencie strategicznym zawarły co najmniej informacje o:

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

- celach i przedsięwzięciach, które będą realizowane przy pomocy projektów parasolowych i własnych wraz uzasadnieniem tego sposobu wdrażania LSR,
- beneficjentach „mikro-projektów”,
- wielkości środków przeznaczonych na oba instrumenty, pamiętając o tym, że grupa na wdrażania PP i PW będzie mogła przeznaczyć maksymalnie 50% własnego budżetu,
- planowane do osiągnięcia wskaźniki produktu i rezultatu,
- harmonogram wdrażania PP i PW w podziale na lata,
- procedury wyboru „mikro-projektów”.

Cele i przedsięwzięcia realizowane poprzez projekty parasolowe i własne

Wskazując cele i przedsięwzięcia, które będą realizowane z wykorzystaniem PP oraz PW grupa uzasadniając podjętą decyzję o przyjętym sposobie wdrażania LSR powinna odnieść się do sformułowanych problemów oraz analizy SWOT. LGD wdrażające LSR w okresie 2007-2013 powinny w tej części odwołać się również do własnych doświadczeń z zakończonego okresu programowania. Grupy posiadające doświadczenie jako instytucje grantodawcze w ramach innych programów, jak np. Działaj Lokalnie, powinny ponadto uwzględnić swoje doświadczenia w tym zakresie.

Beneficjenci „mikro-projektów”

Zgodnie z przyjętymi zasadami beneficjentami „mikro-projektów” będą mogły być:

- organizacje pozarządowe posiadające osobowość prawną,
- grupy nieformalne, reprezentowane przez organizację pozarządową lub jednostkę samorządu terytorialnego – w takim przypadku beneficjentem „mikro-projektu” będzie grupa nieformalna, ale wnioskodawcą podmiot posiadający osobowość prawną, którym tym samym odpowiadać będzie za podpisanie umowy, prawidłową realizację „mikro-projektu” i sprawozdawczość,
- osoby fizyczne,
- podmioty gospodarcze.

LGD będzie mogła zawęzić grupę beneficjentów „mikro-projektów” dla poszczególnych PP. Decyzja taka powinna zostać uzasadniona merytorycznie i wynikać z:

- celów i przedsięwzięć LSR, które mają zostać osiągnięte przez zastosowanie tego instrumentu,
- analizy SWOT,
- doświadczeń własnych w tym w szczególności z wdrażania LSR w latach 2007-2013 lub innych programów grantowych.

Budżet projektów parasolowych i własnych

LGD przede wszystkim w części budżetowej powinna określić wielkość środków LSR, która zostanie wdrożona poprzez PP i PW. Rozdział ten powinien traktować o kwotach i poziomie dofinansowania „mikro-projektów” w ramach poszczególnych przedsięwzięć LSR, wraz z uzasadnieniem przyjętych poziomów, które powinno wynikać z analizy SWOT, dotychczasowych doświadczeń. Zasadą jest, że „mikro-projekt” może zostać w 100% sfinansowany w kwocie nie większej niż 50 tys. zł, niemniej jednak to lgd podejmuje ostateczną decyzję o poziomie dofinansowania i sposobie wniesienia przez

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

beneficjenta wkładu własnego, który może być zarówno finansowy jak i niefinansowy tj. osobowy lub rzeczowy. W przypadku dopuszczenia wnoszenia przez beneficjenta rzeczowego wkładu własnego, w LSR powinien zostać jasno sprecyzowany sposób kalkulacji oraz jego udokumentowania. Ponadto należy mieć na uwadze, że „mikro-projekty” będą składały się na projekty parasolowe, których wartość nie będzie mogła przekroczyć 100 000,00 €.

Wskaźniki produktu i rezultatu projektów parasolowych i własnych

LGD w części poświęconej PP i PW powinna wyszczególnić wskaźniki produktu i rezultatu, które zostaną osiągnięte przy zastosowaniu tego instrumentu. Przyjęty poziom wskaźników powinien być adekwatny do założonego budżetu LSR, przyjętego poziomu dofinansowania „mikro-projektów” i zostać właściwie uzasadniony.

Harmonogram wdrażania projektów parasolowych i własnych

Harmonogram wdrażania PP i PW w podziale na lata w tej części LSR powinien być uszczegółowieniem planu działania LSR. Przygotowując uszczegółowienie należy pamiętać, aby przyjęte kwoty, wskaźniki były adekwatne do założonego budżetu LSR, przyjętego poziomu dofinansowania „mikro-projektów”. Należy również mieć na uwadze, że grupy w przypadku wdrażania PP muszą zapewnić odpowiedni czas pozwalający na:

- *przygotowanie do samorządu województwa wniosku o dofinansowanie PP,*
- *przeprowadzenie naboru beneficjentów „mikro-projektu”,*
- *realizację „mikro-projektów”,*
- *monitoring i kontrolę „mikro-projektów”,*
- *rozliczenie beneficjentów „mikro-projektów” z lgd,*
- *rozliczenie PP i PW z samorządem Województwa.*

Procedura wyboru „mikro-projektów”

Istotą projektów parasolowych jest uproszczenie procedury wyboru „mikro-projektów”, tak aby były one dostępne dla wiejskich organizacji pozarządowych, grup nieformalnych. Grupa powinna zatem przygotować również uproszczoną ścieżkę składania wniosków o dofinansowanie „mikro-projektów”. Należy przy tym pamiętać, również w przypadku wyboru „mikro-projektów” przyjęte procedury powinny gwarantować bezstronność i przejrzystość całego procesu wyboru. Tak jak w przypadku pozostałych operacji, decyzja o wyborze „mikro-projektów” powinna być podejmowana przy udziale co najmniej 50% składu organu decyzyjnego reprezentowanego przez sektor niepubliczny. Ponadto wnioskodawcy winni mieć zagwarantowaną możliwość odwołania się od decyzji w sprawie wyboru.

Tak więc LGD w LSR powinno określić procedurę wdrażania PP m.innymi: kryteria wyboru MP, zasady organizacji konkursu na MP i przyjmowania wniosków, zasad oceny, procedury odwoławczej, zawieranie umów, rozliczenia, sprawozdawczość z realizacji MP, monitoring i kontrola beneficjentów. Będzie to istotny składnik w procesie oceny LGD oceniany raz przy wyborze a nie przy każdym wniosku na PP. LGD będzie mogło przy zawarciu umowy na realizację PP wprowadzić zmiany.

LGD powinno rozważyć przed uruchomieniem właściwego konkursu przeprowadzenie procesu naboru fiszek projektowych. Zastosowanie ich pozwoli lgd precyzyjniej określić wskaźniki

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Podlaskie

Krajowa Sieć
Obszarów Wiejskich

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2007-2013

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

projektów parasolowych, co jest szczególnie ważne w przypadku rozliczania ryczałtowego. Grupa powinna być świadoma, że - w przypadku ryczałtowego rozliczania się z samorządem województwa - jeżeli nie osiągnie założonych wskaźników straci całość dofinansowania PP.

Wdrażając część LSR z wykorzystaniem instrumentu projektów parasolowych, należy mieć świadomość, że może wystąpić po pierwszym naborze „mikro-projektów” konieczność zmiany procedur, stosowanych dokumentów. Stąd należy rozważyć na ile sztywno zostaną procedury, stosowane wzory dokumentów określone w LSR Warto pamiętać, że każda zmiana LSR wymagać będzie zgody samorządu województwa. W szczególnych przypadkach może się okazać, że proces ten będzie na tyle długi, że zagrozi to realizacji projektu parasolowego i osiągnięciu założonych wskaźników. Należałoby zatem rozważyć, czy w rozdziale tym o ile procedury będą określone szczegółowo, to już w przypadku stosowanych dokumentów na etapie wyboru nie lepiej będzie zawrzeć ogólnej informacji o ich treści. Doświadczenia niektórych LGD w okresie programowania 2007-2013 wskazują bowiem, że zmiany rozporządzeń Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, wymuszały nie tyle zmianę stosowanych procedur, co treści załączników – stosowanych wzorów dokumentów.

Przygotowując procedury naboru „mikro-projektów” wskazane jest odnieść się do doświadczeń z wdrażania dotychczasowych LSR oraz programów grantowych, jak również do przeprowadzonych konsultacji w trakcie opracowywania tego dokumentu strategicznego.

Po analizie tekstu uczestnicy przedyskutowali proces konsultacyjny wprowadzenia do strategii projektu parasolowego: Czy temat projektu parasolowego (np. zintegrowany system informacji turystycznej/ akcja promocyjna na terenie LGD) wskazany przez biuro LGD jest właściwy – jak skonsultować go ze społeczeństwem? Z kim konsultować (samorządy/ przedsiębiorcy/ ngosy/ mieszkańcy)? Jakich metod użyć, kiedy? (Internet/ walne/ sondaż/ grupy tematyczne ważne dla tego tematu- eksperci np. architekci, władze) itp.

2. Procesu skonsultowania ze społeczeństwem sposobu prowadzenia i organizacji konsultacji społecznych na przykładzie Miasta Częstochowa.

Ćwiczenie dotyczące procesu skonsultowania ze społeczeństwem sposobu prowadzenia i organizacji konsultacji społecznych na przykładzie Miasta Częstochowa odbyło się w oparciu o materiały dotyczące możliwych do zastosowania narzędzi i technik:

Materiał szkoleniowy dla uczestników szkolenia. Metody i techniki konsultacji. Metody, formy powszechnie stosowane

1. Spotkania publiczne – są to spotkania otwarte, na które zapraszani są mieszkańcy, których konsultowana sprawa dotyczy. W czasie spotkania prezentowany jest problem, uczestnicy mają możliwość zadawania pytań, żądania wyjaśnień, komentowania. Jest to najpopularniejsza metoda

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

konsultacji. Wykorzystywana jest najczęściej wtedy, gdy chce się poznać opinię, zidentyfikować niezauważone dotychczas aspekty konsultowanego problemu, sprawdzić preferencje mieszkańców. Ważne, aby spotkania odbywały się w czasie i godzinach dostępnych dla zainteresowanych.

2. Wysłuchania publiczne – oficjalne debaty, w których udział biorą przedstawiciele organizatora (administracji) i odbiorców konsultacji. Najczęściej prowadzone są przez niezależnego moderatora. Jest to metoda wykorzystywana często w sytuacjach konfliktowych, umożliwia prezentację stanowisk każdej ze stron. Kluczową osobą jest wtedy prowadzący, pełniący często rolę mediatora.

3. Pisemne opiniowanie – wykorzystywane wtedy, gdy odbiorcy konsultacji są nieliczni, zinstytucjonalizowani, dobrze znają dyskutowany problem. Metoda wymaga czasu, który musi być pozostawiony uczestnikom na wyrażenie opinii na piśmie.

4. Wykorzystanie grup przedstawicielskich – polega na zaproszeniu do konsultacji organizacji pozarządowych i wyspecjalizowanych grup branżowych. Są to często środowiska o charakterze eksperckim, zebrane od nich uwagi i opinie mają charakter bardzo wartościowy. Ryzyko zastosowania tej metody, wiąże się z często dużym oczekiwaniem tych grup co do akceptacji proponowanych przez nich rozwiązań i ich zastosowania. Może okazać się także, że jest to metoda kosztowna, ponieważ udział ekspertów w takim spotkaniu nie odbywa się bezinteresownie.

5. E-konsultacje – wykorzystanie internetu i poczty elektronicznej. Podobnie jak w konsultacjach pisemnych organizator zwraca się z prośbą o wyrażenie opinii za pomocą stron internetowych zamieszczając na nich kwestionariusz do wypełnienia lub rozsyła go mailem. Metoda tania i szybka, obarczona jednak wieloma ryzykami m.in. małą liczbą zwrotów wypełnionych ankiet, nieprawidłowym zrozumieniem lub niezrozumieniem problemu przez odbiorców. Metoda ta dobrze sprawdza się jako element dodatkowy, gdy podjęto już inne działania np. spotkania, a e-konsultacje tylko je uzupełniają.

6. Grupy fokusowe – grupy tworzy 5-8 osób dobranych wg określonych kryteriów. Dyskusja pomiędzy uczestnikami jest prowadzona przez dobrze przygotowanego moderatora. Jest to rodzaj badania jakościowego.

7. Wywiady kwestionariuszowe – konsultacje przeprowadza się za pomocą specjalnie przygotowanego kwestionariusza pytań. Trudność w zastosowaniu tej metody polega na prawidłowym sformułowaniu problemów badawczych i ułożeniu odpowiednich pytań. Jest to rodzaj badania ilościowego, wykorzystywany wtedy gdy istnieje potrzeba zebrania opinii od dużej liczby osób. Jej ograniczenie polega na tym, że nie pozwala uzyskać odpowiedzi na problemy, które nie zostały w kwestionariuszu sformułowane. Metoda ta nie sprawdza się przy poszukiwaniu alternatywnych rozwiązań, identyfikowaniu zagrożeń itp. Odmianą tej metody jest wywiad indywidualny kwestionariuszowy, który polega na tym, że pytania zadawane są przez ankietera, który steruje rozmową i może uzyskać informacje wykraczające poza zakres pytań kwestionariusza. Metoda ta jest jednak bardzo czasochłonna i kosztowna.

8. Panele obywatelskie – metoda polega na wyborze pewnej grupy osób, które będą brały udział w badaniach opinii. Musi to być grupa reprezentatywna dla danej społeczności. Badania odbywają się cyklicznie poprzez kontakt osobisty lub telefoniczny. Grupa uczestników może być bardzo liczna, a uczestnicy mogą brać udział w badaniach nawet kilka lat.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

9. Dni otwarte, pokazy uliczne, prezentacje – mają charakter często luźny, happeningowy. Służą nie tyle uzyskaniu opinii, co wzbudzeniu zainteresowania konsultowanym problemem i przekazaniu informacji wszystkim zainteresowanym. Przy okazji tych imprez mogą odbywać się specjalistyczne panele, dyskusje, prezentacje. Ich organizacja winna być przemyślana pod względem czasu, miejsca, sposobu prezentacji problemu. Jest to metoda czasochłonna i dość kosztowna. Pozwala jednak dotrzeć z informacją do szerokiego grona mieszkańców i wzbudzić w nich chęć zaangażowania się w dyskusję. Metoda ta służy również budowaniu pozytywnego klimatu wokół konsultowanego problemu.

10. Samorządowy Informator SMS - samorządy mają możliwość korzystania z systemu informowania mieszkańców za pomocą krótkich wiadomości tekstowych SMS wysyłanych bezpośrednio na telefon

komórkowy. Dzięki temu systemowi możliwe jest informowanie w krótkim czasie np. o zagrożeniach (np. powódź), jak i wydarzeniach kulturalnych czy obywatelskich. Jedynym wymogiem jest to, że mieszkaniec samodzielnie musi zarejestrować swój numer telefonu w bazie gminy. Obecnie trwają

również prace nad rozwojem tego systemu i przystosowaniu go do komunikacji dwukierunkowej – umożliwienie wykorzystania SMS do zbierania informacji od mieszkańców (np. w krótkiej ankiecie).

Wybrane metody i techniki zaawansowane, testowane w Polsce

1. Sondaż deliberacyjny

Metoda została opracowana pod koniec lat 80. przez Jamesa Fishkina, obecnie dyrektora Centrum Demokracji Deliberatywnej na Uniwersytecie Stanforda. Jest to metoda przebiegająca w kilku etapach. Na początku przygotowywane są materiały prezentujące możliwie bezstronne dostępne rozwiązania - alternatywne scenariusze dla wybranego zagadnienia. Materiały te przygotowywane są przy współpracy władz lokalnych i grup zainteresowanych np. organizacji pozarządowych. Następnie na reprezentatywnej próbie przeprowadzany jest pierwszy sondaż dotyczący opracowanych scenariuszy rozwiązań. Spośród osób uczestniczących w sondażu losowana jest grupa (ok 30%), która zapraszana jest do uczestnictwa w debacie publicznej. Każdy z uczestników otrzymuje z odpowiednim wyprzedzeniem materiały informacyjne na temat alternatywnych rozwiązań. Uczestnicy spotykają się na 1–2 dni (jeśli to konieczne, zwraca się im koszty podróży oraz koszt pobytu na miejscu spotkania, czasem wypłacane jest skromne honorarium). Zebrani najpierw uczestniczą we wspólnej sesji, której celem jest omówienie metody pracy. Potem dzieleni są na mniejsze grupy, w których odpowiednio wyszkoleni moderаторzy dbają o to, aby dyskusja miała ustrukturyzowany charakter i aby wszystkim dać równe szanse na zabranie głosu. Grupy mogą zapraszać ekspertów lub decydentów, ale osoby te mają

za zadanie odpowiadać na zadane pytania, a nie przekonywać. Następnie wszyscy po raz drugi spotykają się na sesji plenarnej, gdzie mogą wysłuchać informacji o pracy innych grup i zadać pytania. Na koniec, w procedurze tajnego głosowania, zebrani wyrażają swoje preferencje. W niektórych

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

wypadkach przeprowadzane jest jeszcze ponowne badanie sondażowe wśród osób, które brały udział w sondażu bazowym, ale nie uczestniczyły w debacie. Istotą tej metody nie jest wypracowanie rozwiązania konsensusowego, a jedynie poznanie rozkładu opinii przy zapewnieniu pełnego dostępu do informacji. Ostateczny wynik nie jest wiążący dla władz. Metoda zastosowana w Poznaniu. Więcej informacji o metodzie oraz jej wykorzystaniu w Poznaniu znajduje się na stronie Projektu Społecznego 2012 - <http://www.ps2012.pl/>

2. Planowanie partycypacyjne

Technika ta znajduje swoje zastosowanie, kiedy przedmiotem podejmowania decyzji jest kształt fizyczny i program jakiejś przestrzeni np.: plan miejscowy, rewitalizacja jakiegoś obszaru, budowa instytucji publicznej (muzeum, jednostka edukacyjna, etc.).

Proces ten składa się z trzech zasadniczych części: analiza środowiskowa, interaktywne projektowanie i wypracowanie ostatecznej koncepcji. Pierwszy etap polega na przeprowadzeniu badań społecznych (analiza danych wtórnych, badania potrzeb i oczekiwań różnych grup, wstępna analiza zasobów miejsca, analiza zainteresowanych grup i ich interesów) oraz wykonaniu urbanistycznych prac przygotowawczych (wizja lokalna, zebranie dokumentów, etc.). Drugi etap jest częścią zasadniczą i polega na projektowaniu rozwiązań w ścisłej współpracy z uczestnikami procesu. Najpierw organizowane są warsztaty z architektem, podczas których wypracowywane są pierwsze rozwiązania przestrzenne przy wykorzystaniu wiedzy zgromadzonej w pierwszym etapie. Następnie na podstawie tych spotkań architekci wraz z zespołem badawczym przygotowują różne warianty koncepcji, które będą ostatecznie konsultowane. Ostatni etap polega na dyskusji nad koncepcjami i podjęciu ostatecznej decyzji zatwierdzonej przez wszystkie strony w tym też przez głównego wykonawcę projektu.

W ramach projektu "Wzmacnianie mechanizmu partycypacji społecznej w m.st. Warszawie" odbyło się kilka konsultacji których przedmiotem było zagospodarowanie terenu: w dzielnicach Ochota, Śródmieście, Wesoła.

3. Future City Game

Technika Future City Game polega ona na tym, że podczas dwudniowego spotkania, na które zaproszeni są przedstawiciele różnych grup społecznych (mieszkańcy i specjaliści, tacy jak badacze społeczni, architekci, przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz sami urzędnicy – łącznie ok.

25 osób podzielonych na 3 grupy), wypracowywane są konkretne rozwiązania przestrzenne i funkcjonalne dla danego miejsca. Warsztaty prowadzone są przez tzw. mistrza gry, który moderuje proces. Postępuje się zgodnie z dziesięciokrokową procedurą: analiza problemów globalnych i

lokalnych oraz perspektyw miasta (gospodarczych, społecznych, ekologicznych, kulturowych), generowanie pomysłów na przyszłość, testowanie pomysłów w terenie z pomocą specjalistów, mieszkańców, turystów, urzędników i obserwatorów oraz prezentacja na forum

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

ostatecznych koncepcji wypracowanych w grupach. Końcowe rozwiązania są oceniane przez graczy i obserwatorów, a następnie wybierany jest najlepszy projekt. Technika nie wymaga wysokich nakładów finansowych, ale jest czasochłonna.

Metodę zastosowano przy projektowaniu zagospodarowania ulicy Samborskiej w Warszawie oraz w dwóch konsultacjach prowadzonych w ramach projektu "Wzmacnianie mechanizmu partycypacji społecznej w m.st. Warszawie": Kolejka Wilanowska - Stacja Poczta - Stacja Przyszłość

Wiecej informacji na stronie:

http://www.konsultacje.um.warszawa.pl/baza_wiedzy/dobre_praktyki?page=1

<http://creativecities.britishcouncil.org/>

4. Miejskie Spotkanie XXI Wieku 21st (Century Town Meeting)

W wydarzeniu bierze udział duża liczba mieszkańców (między 500 a 5000 osób), którzy deliberują nad lokalnymi, regionalnymi i krajowymi sprawami. Wykorzystywana jest nowoczesna technologia: bezprzewodowe tablety do głosowania i połączone w sieć laptopy. Miejskie Spotkanie łączy zalety

rozmów face-to-face w małej skali z zaletami decyzji podejmowanych przez duże grupy. Podczas Spotkania uczestnicy biorą udział w dyskusji przy stole w 10-12 osobowych grupie pracując z niezależnym facylitorem, który używa podłączonego do sieci komputera, aby na bieżąco zbierać pomysły i głosy uczestników. Te informacje są wysyłane bezprzewodową siecią do punktu centralnego, gdzie grupa główna dzieli komentarze z wszystkich stolików na grupy tematyczne, które następnie wracają do stolika, by ten skomentował je lub głosował. Każdy uczestnik ma elektroniczną klawiaturę,

która pozwala głosować w sprawach tematów lub postawionych pytań.

Rezultaty głosowań (w których bierze udział kilka tysięcy osób) są prezentowane na bieżąco (w czasie rzeczywistym) na dużych ekranach. Metoda wymiana informacji między poszczególnymi grupami, a wszystkimi zgromadzonymi uczestnikami jest doskonałym narzędziem, które pozwala uczestnikom dyskutować o sprawach w małym kameralnym gronie pozostając jednocześnie w kontakcie z większą grupą. Jest to metoda bardzo kosztowna, znacząco podnosi jej koszty użycie nowoczesnych technologii.

5. Otwarta Przestrzeń (Open Space)

Otwarta Przestrzeń jest specyficzną metodą organizacji spotkań i konferencji. Jest ona niezwykle elastyczna pod każdym względem. Może dotyczyć grup od kilkunastu do nawet 2 tys. osób. Spotkania organizowane są wokół jakiegoś wiodącego tematu, ale jest to jedyna kwestia, która jest ustalana

przed spotkaniem. Reszta zależy od uczestników. Program i podział na grupy ustalane są przez samych uczestników w trakcie samego spotkania. Uczestnicy zgłaszają propozycje poszczególnych wątków rozmowy i namawiają uczestników, aby przyłączyli się do grupy, która dane zagadnienie

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

omawia. Grup takich w czasie jednego spotkania może być sporo i dlatego ważne jest, aby fizyczna przestrzeń umożliwiała pracę w mniejszych grupach (oddzielne sale, względnie sala, na której da się

zestawiać ze sobą stoliki do poszczególnych tematów). Praca w grupach na dany temat nie powinna trwać dłużej niż 1,5 godziny. Każda z grup przygotowuje zwarty raport opisujący wyniki jej pracy tak, aby był on dostępny dla uczestników spoza grupy. Spotkania oparte o technikę Otwartej przestrzeni mogą trwać od kilku godzin do nawet kilku dni. Czasem z powodu tak luźnej struktury ten rodzaj spotkań nazywa się antykonferencjami. Metoda ta świetnie nadaje się do sytuacji, kiedy grupa osób w krótkim czasie wymienić chce się swoją wiedzą, przedyskutować ważne dla nich zagadnienia i znaleźć rozwiązania. Konferencja kończy się planowaniem działań na przyszłość, za które uczestnicy biorą odpowiedzialność. Otwartość struktury wątków spotkania kompensowana być powinna skrupulatnością w formułowaniu rekomendacji i podejmowaniu zobowiązań. Z tego też powodu metoda ta nie sprawdza się w sytuacji, kiedy uczestnicy mają obojętny stosunek do tematu (częściowo sytuacja taka eliminowana jest przez fakt, że na spotkania przychodzą wyłącznie dobrowolnie osoby zainteresowane).

Zgodnie z nazwą oczywiście każdy może być uczestnikiem spotkania. Metoda sprawdza się dobrze w szczególności, kiedy dotyczy spraw o wysokim stopniu złożoności, kiedy dostępne są osoby o wysokich i zróżnicowanych kompetencjach, sprawa angażuje uczestników - może to być aktualny albo potencjalny konflikt a także, kiedy rozwiązanie danej kwestii ma pilny charakter.

Metoda po raz pierwszy została zaproponowana na początku lat osiemdziesiątych przez Harrisona Owena. Jego pomysł był wynikiem frustracji, jakiej doświadczył, kiedy okazało się, że wśród uczestników organizowanej konwencjonalnie konferencji najciekawsze były przerwy na kawę.

Więcej informacji <http://www.openspaceworld.org>

6. Komórki planujące

Metoda jest bardzo zbliżona do metody sądów obywatelskich. Polega na zaangażowaniu grupy ok. 25 przypadkowo wybranych osób, którzy w wyznaczonym okresie (np. jednego tygodnia) pełnią funkcję konsultantów w obszarze wybranego zagadnienia - jakiś planowanych działań w obszarze polityki publicznej. W niektórych przypadkach wskazane jest by takich komórek było więcej i by pracowały równolegle. W niektórych przedsięwzięciach bierze udział nawet do 500 osób. Grupie towarzyszy dwoje moderatorów, którzy odpowiadają za prowadzenie procesu, dostarczanie informacji wymaganych przez uczestników i moderowanie dyskusji. Uczestnicy komórki planującej nabywają i wymieniają się informacjami na temat zagadnienia, nad którym pracują, poznają i dyskutują między sobą możliwe rozwiązania oraz analizują je pod kątem pożądanym i niepożądanym konsekwencji. W wyniku prac komórki planującej powstaje „obywatelski raport”, który jest następnie przekazywany

władzom i samym uczestnikom. Metoda sprawdza się najlepiej w przypadku palącego problemu, który musi być rozwiązany w krótkim czasie. Musi to być jednak kwestia, co do której znane są potencjalne zróżnicowane rozwiązania, które niosą za sobą różne korzyści i ryzyka. Istotną rzeczą

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

jest to, że zazwyczaj jest ona organizowana na zlecenie, lub przynajmniej w bardzo silnej współpracy z władzami.

Metodę komórek planujących opracowano w latach 70-tych na Uniwersytecie w Wuppertalu (Niemcy) przez prof. Petera Dienela. I właśnie w Niemczech jest ona najbardziej rozpowszechniona. Była także stosowana m.in. w Hiszpanii w Kraju Basków i Katalonii. Więcej informacji o metodzie w języku angielskim znajduje się http://www.planetth.net.fsnet.co.uk/groups/wdd/99_planning_cells.htm, natomiast specjalnie dedykowana komórkom planującym strona internetowa dostępna jest tylko w języku niemieckim.

7. Sąd Obywatelski

Jest to technika wymagająca pracy niewielkiej grupy obywateli nie będących ani ekspertami ani osobami bezpośrednio zaangażowanymi w konkretną sprawę, którą rozpatrują. Pracują oni na zasadach zbliżonych do tych, które obowiązują w przypadku pracy ławników sądowych - rozpatrują sprawę i wydają "werdykt". Jurorzy (sędziowie) uzyskują materiały opisujące różne sposoby rozwiązania

danego zagadnienia, mogą też wysłuchiwać stron i świadków. Skład nie musi dążyć do formalnego konsensusu, ale w sposób naturalny może dochodzić do ścierania się poglądów. Proces taki może mieć różną długość, ale na ogół trwa 2-4 dni.

Technika sądów obywatelskich jest stosowana najczęściej do podejmowania decyzji w sprawach aktualnych i spornych. Poprzez "poinformowaną debatę" i towarzyszący jej wyniki sądy obywatelskie mają wspomagać władze o pożądanym kierunku rozstrzygnięć. Metoda ta nie polega na przekazaniu

decyzji w ręce obywateli, ale raczej na wspieraniu decyzji dokonywanej przez władze. Pierwotnie technika ta była wykorzystywana jedynie na poziomie lokalnym obecnie coraz częściej stosowane jest także w przypadku kwestii ogólnokrajowych.

Metoda ta została pierwotnie opracowana przez Jefferson Center (USA), który w 2004 r. wydał podręcznik poświęcony tylko i wyłącznie tej metodzie. Była ona wielokrotnie wykorzystywana także przy wypracowywaniu rozwiązań na szczeblu lokalnym, m.in. w 1996 w Hanowerze (Niemcy) przy reformie systemu transportu miejskiego, w 1998 w Lavenmouth (Wielka Brytania) przy ustalaniu sposobów zapewnienia opieki dla osób nieuleczalnie chorych, czy w Lewisham (Wielka Brytania) przy opracowywaniu polityki przeciwdziałania społecznym i indywidualnym skutkom zażywania narkotyków.

8. Planning For Real

Jest to technika służąca planowaniu rozwoju społeczności lokalnych, pozwalająca na wyartykułowanie przez mieszkańców danej społeczności swoich potrzeb w sposób

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

niekonfrontacyjny. Pozwala na zasięganie opinii mieszkańców zarówno w kwestiach bardzo małych i lokalnych (np. ścieżki

rowerowe na osiedlach i place zabaw), jak i nieco szerszych – planowanie strategiczne obejmujące rozwój nieco większych obszarów. W czasie spotkań uczestnicy z zapewnionych wcześniej przez organizatorów materiałów przygotowują duże trójwymiarowe modele przestrzenne danej okolicy. Budowanie modelu jest pracochłonne, dlatego w niektórych wypadkach modele te są wykonywane wcześniej np. przez uczniów w okolicznej szkole. Na gotowym modelu uczestnicy umieszczają karty

przedstawiające różne lokalne kwestie (np. dostępna miejska infrastruktura, ochrona zdrowia, transport publiczny, rynek lokalny itd.). Część kart jest pustych i wypełniają je dopiero w czasie spotkania sami uczestnicy wypisując na nich kwestie, o których wcześniej nie pomyśleli organizatorzy. Idea polega na tym, by kładąc na modelu kartę wypowiedzieć jednocześnie sugestię dotyczącą rozwiązań z tym związanych. Metoda wykorzystywana jest w czasie spotkań z mieszkańcami. W niektórych wypadkach są to spotkania otwarte, organizowane łącznie dla wszystkich grup mieszkańców, czasem jednak potrzebna jest seria spotkań, w których uczestniczą grupy bardziej sprofilowane - np. osobno młodzi ludzie, osobno mamy z dziećmi itd. Planning for Real zostało opracowane jako technika zasięgania opinii przez The Neighbourhood Initiatives Foundation (NIF) i opatrzony znakiem ochronnym. Użycie jej wymaga uzyskania zgody NIF, ale nie wiąże się z żadnymi kosztami uzyskania licencji. Metoda ta była już wielokrotnie stosowana w Wielkiej Brytanii, np. przy planowaniu rozwoju osiedla we wschodniej części Londynu.

9. Budżet partycypacyjny

Budżet partycypacyjny jest specyficzną metodą służącą zaangażowaniu ludzi do współtworzenia budżetu związanego z obszarem, który dotyczy ich bezpośrednio. Skala przedsięwzięcia może być bardzo różna: od ustalania budżetu całego miasta i jego priorytetów, po stworzenie listy i hierarchii wydatków wewnątrz jakiejś instytucji lub programu dotyczącej konkretnej grupy osób. Proces zakłada kilka etapów. Pierwszym z nich jest zapoznanie się przez uczestników ze wszystkimi dziedzinami, które budżet obejmuje (dzieje się to między innymi poprzez możliwość zadawania pytań odpowiednim ekspertom lub urzędnikom). Następnie poprzez mechanizm

głosowania uczestnicy hierarchizują diskutowane kategorie i wybierają te, którym nadawany jest najwyższy priorytet. Oprócz bezpośredniego skutku takich działań partycypacyjnych, jakim jest adekwatne do rzeczywistych potrzeb rozdzielanie ograniczonych środków finansowych, stosowanie tej techniki przynosi również inne, długofalowe, rezultaty. Jednym z nich jest budowanie zaufania do władz lokalnych, poczucia przejrzystości podejmowanych decyzji oraz tworzenie legitymizacji dla dalszych działań związanych z wydatkami.

Metoda budżetu partycypacyjnego po raz pierwszy została zastosowana w Porto Alegre w Brazylii, gdzie stosowana jest do dziś. Proces obejmuje swoim zakresem budżet całego miasta i proporcjonalne rozdzielanie środków pomiędzy poszczególne dzielnice. Taka forma ustalania hierarchii wydatków rozprzestrzeniła się również na inne brazylijskie miasta, a z czasem także do

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

innych krajów. Polskim przykładem zastosowania tej techniki w "mirkoskali" jest projekt "Dwa bieguny – różne krańce miasta, różni obywatele" realizowany przez Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych CRIS.

10. City Sourced

City Sourced to kolejny z systemów umożliwiających zgłaszanie wszelkich nietypowych zdarzeń, awarii czy aktów wandalizmu bezpośrednio przez mieszkańców. W tym przypadku wykorzystywane są coraz bardziej popularne telefony komórkowe typu „smartphone”. Każdy mieszkaniec miasta, w którym działa ten system może wykonać zdjęcie problemu i przesłać go wraz z krótką informacją do urzędników. Istotną wadą tego systemu jest fakt, że korzystanie z niego wymaga nie tylko posiadanie odpowiedniego modelu telefonu, ale również ściągnięcie darmowej aplikacji. Utrudnia to możliwości szybkiej adaptacji systemu.

11. World Cafe

World Cafe powinno odbywać się w kawiarni lub w innym miejscu, gdzie stworzona zostanie „kawiarniana atmosfera” (dostęp do napojów, krzesła ustawione dookoła stolików, luźna atmosfera dyskusji). Uczestnicy podzieleni są na kilkusobowe grupki, które przy stolikach dyskutują na

zadany temat. Po pewnym czasie (np. 20 minut) następuje zmiana i wszyscy poza jedną osobą (gospodarzem stolika) przenoszą się do innych stolików, omawiających inny temat lub inny aspekt danego tematu. Gospodarz stołu streszcza to, co powiedziały poprzednie grupy i zachęca do dalszej dyskusji. Ponadto uczestnicy zachęceni są do zapisywania bądź rysowania swoich pomysłów (na papierowych obrusach lub kartkach "przypisanych" do stolika), aby następne grupy mogły się do nich odwoływać. Na zakończenie dyskusje podsumowywane są w części plenarne.

Należy pamiętać, że World Cafe jest metodą służącą do prowadzenia dialogu, dzielenia się wiedzą i kreatywnymi pomysłami, a nie do wypracowania konkretnych rozwiązań czy poznania opinii jakiejś grupy na dany temat. Dlatego najlepiej używać jej w początkowych fazach procesu partycypacji,

kiedy zaangażowane strony dopiero poznają swoje potrzeby i oczekiwania, kiedy jeszcze ważniejsze jest samo podjęcie dialogu niż wypracowanie konkretnego rozwiązania.

Opracowano na podstawie:

http://www.konsultacje.um.warszawa.pl/baza_wiedzy/dobre_praktyki?page=1

<http://www.partycypacjaobywatelska.pl>

Dagmir Długosz, Jan Jakub Wygnański, Obywatele współdecydują. Przewodnik po partycypacji społecznej, Warszawa 2005

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

3. Określenia metod konsultacyjnych/ informacyjnych/ partycypacyjnych strategii LGD.

Uczestnicy warsztatów pracowali na specjalnie przygotowanej matrycy logicznej:

<i>Nazwa etapu</i>	<i>Opis etapu</i>	<i>Określenie metod konsultacyjnych/ informacyjnych/ partycypacyjnych</i>
1) <i>Zorganizowanie społeczności</i>	<i>Analiza potencjalnych uczestników (interesariuszy)</i>	
2) <i>Diagnoza stanu wyjściowego.</i>	<i>Analiza informacji statystycznych oraz przegląd istniejących dokumentów o charakterze strateg.</i>	
3) <i>Społeczna diagnoza sytuacji wyjściowej.</i>	<i>Zweryfikowanie zebranych danych przez społeczność</i>	
4) <i>Analiza SWOT</i>	<i>Podsumowanie uspołecznionej diagnozy</i>	
5) <i>Planowanie strategii</i>	<i>Określenie wizji, misji, cele (kierunki) strategiczne</i>	
6) <i>Szczegółowe zaplanowanie poszczególnych (celów) kierunków rozwoju.</i>	<i>Szczegółowe określenie działań, sposobów osiągnięcia każdego z celów strategii.</i>	
7) <i>Zaplanowanie procedur realizacji</i>	<i>Przygotowanie i uzgodnienie uregulowań wewnętrznych</i>	
8) <i>Przyjęcie ostatecznego kształtu Strategii</i>	<i>Uzgodnienie i zatwierdzenie ostatecznego kształtu dokumentu</i>	

2. Przygotowanie Lokalnej Strategii Rozwoju w Programie LEADER+ w perspektywie 2014-2020. Organizacja uspołecznionego/partycypacyjnego procesu tworzenia strategii.

Druga część warsztatów było ćwiczenie polegające na przygotowaniu organizacji uspołecznionego/partycypacyjnego procesu tworzenia strategii poprzez określenie:

1. Etapów prac nad strategią wraz z określeniem zadań
2. Struktury grupy roboczej.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

3. Podziału prac/ zakresów obowiązków i odpowiedzialności dla każdego etapu pracy i zadania w podziale na konsultantów zewnętrznych oraz lokalnej grupy roboczej. Materiał pomocniczy stanowi

Opracowanie strategii lokalnej grupy działania to przede wszystkim rozbudowany proces społecznej debaty. W opracowanie strategii zaangażowanych jest wiele osób, środowisk, grup lokalnych liderów i ekspertów zewnętrznych.

Skutecznym sposobem zorganizowania pracy jest wyznaczenie **Grupy Roboczej**. Grupa Robocza winna podjąć decyzję o zapraszaniu zewnętrznych ekspertów-moderatorów w czasie prac studialnych i warsztatów. Grupa ta winna również określić wewnętrzną strukturę (podzielić się na podzespoły tematyczne lub branżowe, wybrać prezydium i/lub koordynatora, określić kto będzie pełnił funkcję sekretariatu – punktu kontaktowego).

Strategia Partycypacyjna LGD krok po kroku

Wobec wielu stylów i sposobów pracy nad strategią trudno wskazać jednoznacznie jeden pożądany model. Charakter programu LEADER oraz polskie doświadczenia opracowania strategii „z ludźmi i dla ludzi” pozwalają na wyodrębnienie kilku kluczowych etapów pracy:

Nazwa etapu	Opis etapu
9) Zorganizowanie społeczności	Analiza potencjalnych uczestników (interesariuszy)
10) Diagnoza stanu wyjściowego.	Analiza informacji statystycznych oraz przegląd istniejących dokumentów o charakterze strateg.
11) Społeczna diagnoza sytuacji wyjściowej.	Zweryfikowanie zebranych danych przez społeczność
12) Analiza SWOT	Podsumowanie uspołecznionej diagnozy
13) Planowanie strategii	Określenie wizji, misji, cele (kierunki) strategiczne
14) Szczegółowe zaplanowanie poszczególnych (celów) kierunków rozwoju.	Szczegółowe określenie działań, sposobów osiągnięcia każdego z celów strategii.
15) Zaplanowanie procedur realizacji	Przygotowanie i uzgodnienie uregulowań wewnętrznych
16) Przyjęcie ostatecznego kształtu Strategii	Uzgodnienie i zatwierdzenie ostatecznego kształtu dokumentu

Pierwszym zadaniem Grupy Roboczej winno być przeprowadzenie identyfikacji potencjalnych uczestników procesu pracy nad strategią. Należy tu uwzględnić zarówno instytucje formalne jak i grup nieformalne i osoby pełniące w swoich środowiskach rolę liderów. Rezultaty analizy potencjalnych uczestników – dokument opisujący liderów i instytucje działające na analizowanym terenie, może być bardzo użyteczną formą wzajemnego poznania się i rozszerzenia partnerstwa o wartościowe osoby i instytucje.

Dodatkowo należy wziąć pod uwagę fakt, że inne instytucje na danym terenie jak parki narodowe, dyrekcje lasów państwowych, ośrodki doradztwa rolniczego, izby rolnicze, oddziały agencji restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa, oraz niekiedy firmy prywatne jako niezależne podmioty mają własne koncepcje funkcjonowania oddziaływania na teren, na którym tworzy się lokalna grupa działania. Niekiedy plany te mają charakter sformalizowany. Dokument diagnozy winien

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

stanowić szeroki przegląd istniejących koncepcji i programów, aby zapewnić właściwe podstawy do zaplanowania działalności Lokalnej grupy działania i aby powstała strategia rzeczywiście miała charakter zintegrowany.

W praktyce należy wykorzystać różne techniki komunikacji, poczynając od badań ankietowych, aż do spotkań z poszczególnymi grupami mieszkańców.

*Zadaniem przedstawicieli **grupy roboczej** jest zadbanie, aby na etapie diagnozy opinię o sytuacji obszarów wiejskich, poszczególnych miejscowości, warunków życia i swoich oczekiwaniach wyraziło możliwie wiele środowisk. Społeczna debata o sytuacji wsi terenu na którym ma powstać lokalna grupa działania – to najlepszy sposób przeprowadzenia społecznej diagnozy. Grupa robocza i eksperci winni następnie dokonać przeglądu zgromadzonych opinii i dokonać ich „uwspólnienia”.*

Analiza SWOT jest jedną z technik wspomagających porządkowanie danych i informacji wykorzystywaną powszechnie w uspołecznionym procesie planowania. Polega ona na ocenie szans i zagrożeń procesu rozwoju w kontekście własnych atutów (silnych stron) i słabości. Chociaż analiza ta wzięta z planowania strategicznego firm, dzisiaj bardzo często stosowana jest w strategiach rozwoju lokalnego.

Wyznaczanie celów Strategii winno odbywać się podobnie jak diagnoza w procesie uspołecznionym. Nie sposób jednak pracować w bardzo dużym zespole, dlatego grupa robocza poszerzona o ekspertów liderów lokalnej społeczności winna określić cele strategii oraz kierunki działania LGD a następnie skonsultować je z członkami lokalnych społeczności. Niezbędne jest tu korzystanie z wcześniejszej diagnozy oraz analizy SWOT.

Wizja rozwoju winna mieć formę jednego sformułowania (maksymalnie 2 zdań), odwoływać się do przyszłości, być sformułowana w formie pozytywnej.

Deklaracja misji powinna zawierać fundamentalne założenia, stanowić swoiste credo wyrażające filozofię działania lokalnej grupy działania.

*W zależności od liczebności grupy wykorzystana zostanie jedna z metod wyznaczania kierunków (Runda Orientacji Strategicznej lub Metoda Aktywnego Planowania Strategii MAPS). Każda z tych metod jest aktywnym sposobem obiektywizującym społeczny wybór strategicznych kierunków rozwoju. Na koniec takiego warsztatu można powołać **zespoły tematyczne**, które zajmą się szczegółowym zaplanowaniem poszczególnych (celów) kierunków rozwoju*

Należy przy tym uwzględnić specyfikę terenu na którym powstaje strategia, specyfikę członków deklarujących przystąpienie do lokalnej grupy działania jak i cele strategiczne strategii. System wdrażania strategii uwzględniać powinien zarówno procedurę podejmowania decyzji w lokalnej grupie działania, jak i bezpośrednio działanie biura.

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Załącznik nr 6

Dokumentacja fotograficzna